

१. जिल्ला परिचय

१. परिचय

नेपालको पश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्र धौलागिरी अञ्चल अन्तर्गत पर्ने पर्वत जिल्ला एक मध्य पहाडी जिल्ला हो । क्षेत्रफलका हिसाबले देशका ७५ जिल्ला मध्ये चौथो सानो जिल्लामा यो जिल्ला पर्दछ । धौलागिरी अञ्चलका ४ जिल्लाहरूमा सबैभन्दा सानो जिल्लामा पर्दछ । कालीगण्डकी र मोदी नदीको संगमस्थल मोदीबेनीसंग जोडिएको केहि समथर भूभागमा रहेको कुश्मा बजार यस जिल्लाको सदरमुकाम हो । सदरमुकाम कुश्मा बजार समुद्री सतहबाट ८४७ मीटर उचाइमा रहेको छ । यो जिल्ला समुद्र सतहबाट न्युनतम ५२० मीटर (सेतीवेणी) देखि अधिकतम ३,३०९ मीटर (हम्पालको लेक) सम्म उचाइमा रहेको छ । यस जिल्लाको पूर्वमा कास्की र स्याङ्जाले, पश्चिममा बाग्लुङ, म्याग्दी र गुल्मीले, उत्तरमा म्याग्दी र दक्षिणमा स्याङ्जा र गुल्मी जिल्लाले सिमाना छुट्याएको छ । उत्तरतर्फ देखिने मनमोहक हिमश्रृंखला तथा टाढा टाढा देखिने खास गरी बिहानीपख सुर्योदय सगैको पर्वतीय सुन्दर दृश्य, वनजंगलका लेकाली फूल, चराचुरुङ्गीको आवाज, जंगली जनावरहरू आदि प्राकृतिक विविधताले भरिएको एक रमणीय जिल्लाको रूपमा यस जिल्लालाई चिनिन्छ । २०४८ सालमा पोखरा बाग्लुङ सडकको निर्माण भए पछि पर्वत जिल्लालाई उत्तर र दक्षिणमा विभाजन गरी सदरमुकाम कुश्मा हुँदै पूर्वबाट पश्चिम सडकले छिचोलेपछि र हाल प्रस्तावित मध्ये पहाडी लोकमार्गका रूपमा परिणत भएपछि नजिका ठूला बजारहरू पोखरा र बाग्लुङ तर्फको आवागमनमा सुविधा पुगेको छ । यसै गरी मुस्ताङ जिल्लामा रहेको प्रसिद्ध मुक्तिनाथ मन्दिर दर्शन गर्न जाने देश विदेशका भक्तालुहरू र अन्नपूर्ण पैदलमार्गमा जाने पर्यटकहरू समेत यसै जिल्लाको बाटो भएर जाने हुँदा पर्यटकीय मार्गको द्वारको रूपमा समेत यस जिल्लाको पहिचान रहेको छ । यस जिल्लामा नेपालकै दुईवटा अग्ला भोलुंगे पुलहरू कुश्मा जादी जोड्ने तथा कुश्मा बलेवा जोड्ने तथा कुश्मा र बलेवा जोड्ने यान्त्रिक पुल पनि आकर्षणका रूपमा रहेका छन् ।

राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार पर्वतमा ३१,५२७ घरधुरीमा बसोबास गर्ने ३५,७१९ परिवारमा १,४६,५९० जनसंख्या अक्सर बसोबास गरेको पाइन्छ जसमध्ये पुरुष ६५,३०१ जना र महिला ८१,२८९ जना रहेका छन् । यस जिल्लाले ४९४ वर्ग कि.मी. क्षेत्रफल ओगटेको छ जुन नेपालको क्षेत्रफलको ०.३४ प्रतिशत पर्न आउंछ भने यसजिल्लाले नेपालको जनसंख्याको ०.५५ प्रतिशत अंश ओगटेको छ । ७५ जिल्ला मध्ये पर्वत क्षेत्रफलमा ७२औँ र जनसंख्यामा ६० औँ स्थानमा रहेको छ ।

२. ऐतिहासिक परिचय

जिल्ला नामाकरणका सम्बन्धमा यस जिल्लाको पाङ्ग गा.वि.स.मा जगतमाता पार्वतीको जन्म भएको हो त्यसैले यस जिल्लाको नाम पर्वत रहन गएको हो भन्ने किम्बदन्ति रहेको पाइन्छ । त्यसैगरी जिल्लाको हालको पातिचौरलाई पार्वती चोक र पातीखोलालाई पार्वती गंगा भनिन्थ्यो भन्ने पनि भनाइ छ । हालको सदरमुकाम कुश्मालाई प्राचीन कालमा कुशुमपुर भन्ने गरिन्थ्यो । पार्वतीले कुश्मा नजिकै रहेको गुप्तेश्वर गुफामा तपस्या गर्दा शिवजीले वरदान दिनुभएको भन्ने जस्ता भनाइहरू पनि पाइन्छन् । जिल्लामा अग्ला पर्वतहरू रहेको हुँदा यस जिल्लालाई पर्वत नामाकरण गरिएको हुन सक्ने पनि देखिन्छ । शालीग्राम पाइने नदी कालीगण्डकीमा एउटै विशाल शालीग्राम शिला पनि रहेको छ ।

३. भौगोलिक अवस्थिति

यस जिल्लाको क्षेत्रफल ४९४ वर्ग कि.मी. रहेको छ (केन्द्रीय तथ्यांक विभाग अनुसार) तर नापी शाखा पर्वतका अनुसार यस जिल्लाको क्षेत्रफल ५३६.८६ वर्ग कि.मी. रहेको छ। भूगोलमा यो जिल्ला पूर्वी देशान्तर: ८३° ३३' ४०" देखि ८३° ४९' ३०" सम्म तथा उत्तरी अक्षांस: २८° ००' १९" देखि २८° २३' ५९" सम्म रहेको छ। पूर्व - पश्चिम लम्बाइ ७ देखि १७ कि.मी. सम्म रहेको छ। उत्तर - दक्षिण चौडाई ३७ देखि ४४ कि.मी. सम्म रहेको छ।

४. हावापानी

यस जिल्लामा अधिकांश भूभाग पर्वतीय क्षेत्रमा पर्ने हुँदा समशितोष्ण मनसुनी हावापानी रहेको पाइन्छ। यस जिल्लाको तापक्रम सरदर ७.५° सेन्टिग्रेड देखि ३२.३° सेन्टिग्रेड रहेको छ। जाडो मौसममा उच्च पहाडी भागमा अझै तल ओर्लन्छ भने गर्मी मौसममा बेशीहरूमा अझै बढी सम्म पुग्दछ। जिल्लाको वार्षिक सरदर वर्षा २,४०० मि.मी. देखि २,६०० मि.मी. रहेको छ। पर्वत जिल्लाको उत्तर भागबाट दक्षिण भागतिर वर्षा कम हुँदै जान्छ।

५. भू क्षेत्र भू उपयोग तथा उर्वराशक्ति

यस जिल्लाको कूल भूमी ५३,६८६.२१ हेक्टर मध्ये वन क्षेत्रले ओगटेको जमिन १९,९९७ हेक्टर, कृषि भूमी २४,१७१ हेक्टर र पर्ती जमिन, बुट्यान, भवन, बाटोघाटो, भीरपाखा तथा खोलाले ओगटेको जमिन ९५१८ हेक्टर रहेको छ। यस जिल्लाको कुल कृषि जमिन २४१७१ हेक्टर मध्ये खेत ९,०७३ हेक्टर, जसमध्ये बाह्रै महिना सिंचाइ हुने ६,४२० हेक्टर र मौसमी सिंचाइ हुने २,६६६ हेक्टर छ भने पाखोबारी १५,०९८ हेक्टर रहेको छ।

उत्पादनका हिसाबले यस जिल्लाको कुल प्रशोधित खाद्यान्न उत्पादन ३४,१६८.५ मे.टन हुन्छ। जिल्लालाई आवश्यक पर्ने खाद्यान्नको मात्रा २९,४६४.६ मे.टन हुन्छ भने उत्पादन र आवश्यकताको हिसाबले यस जिल्लामा करिब ४,७०४ मे.टन खाद्यान्न बढी भई बाहिर निर्यात हुने देखिन्छ। तर यस जिल्लामा मानिसहरूको खानेबानीको कारण कोदो, मकै, गहुँ आदि खाद्यान्न अन्यत्र प्रयोग भई चामल आयात भैरहेको देखिन्छ।

पर्वत जिल्ला सानो जिल्ला भए तापनि लेक र बेसीमा हावापानीको भिन्नता माटोको विविधता धरातलीय स्वरूप र मोहडामा ठूलो अन्तर रहेको छ। कृषि उत्पादनमा ताजा तरकारी, विभिन्न तरकारीको बिउ, अदुवा, आलु, अलैंची, कफी, बेसार आदि तथा फलफूलमा अमिलो जात, लप्सी, केरा, लिची, आरु,ओखर, नास्पाति आदि उत्पादन भएको पाइन्छ। बेसीका समतल फाँटहरूमा उन्नत जातको खाद्यान्नको विस्तार गरी लाभ लिन सकिन्छ भने फलामखानी गाविसमा चियाखेतीको परीक्षण रोपण शुरु गरिएको छ।

पर्वत जिल्लाको भू भागलाई ५ क्षेत्रमा विभाजन गर्न सकिन्छ।

१. सरिकोट सिर्सेकोट क्षेत्र

स्याङ्जा जिल्लाका सरिकोट तथा सिर्सेकोट पहाडी श्रृंखलाको पश्चिमी भागमा सेती खोलाको पूर्वी किनारमा समुद्र सतहबाट ५५० मीटर देखि १६८१ मीटर उचाइको बीचमा टकलाक, त्रिवेणी, हुवासका ७ वडा, सरौंखोलाका ४ वडा र भोर्ले गाविसका ८ वडा रहेको यस क्षेत्रमा सेती खोला किनारका फाँट तथा टकलाक टार जस्ता समथर भूभाग रहेका छन्।

२. खाडी गोर्ल्याङ क्षेत्र

समुद्र सतहबाट ५४० मीटर देखि २२२६ मीटरको उचाइको बीचमा रहेको यो क्षेत्र पर्वत जिल्लाको लुखु देउराली (चिदी र सेती खोलाको शीर) बाट दक्षिण क्षेत्रमा रहेको छ । यस क्षेत्रमा कुर्घा, पाडराङ, बाच्छा तथा बिहादी जस्ता फांट र सेती खोला किनारका बेसी र कम भिराला पाखा रहेकाले यस क्षेत्रमा प्रशस्त सिंचित र खेती योग्य भूमी छ । लुखुदेउरालीका ६ वडा, कुर्घा, पाडराङ, बाच्छा, भोक्सिङ, बालाकोट, होश्राङ्दी, उराम, बहाकी, बराचौर, रानीपानी, शालीग्राम, बेउलीबास, हुवासका २ वडा, सरौंखोलाका ५ र भोर्लेको १ वडाका साथै ऐतिहासिक महत्वको पैयुंफांट, खड्करे छहरो, प्रसिद्ध तिर्थस्थल सेतीवेणी यसै क्षेत्रमा पर्दछन् ।

३. डहरे क्षेत्र

जहरे खोला देखि चिदी खोलाको शीरसम्म रहेको यस क्षेत्र समुद्र सतहबाट ६४० मीटर देखि २२६६ मीटर सम्मको उचाइ बीच रहेको छ । मल्याङ्दी, लमाय, चिदी तथा सेतीखोलाको जलाधार रहेको यस क्षेत्रमा खौला, ठूली पोखरी, पिपलटारी, कटुवाचौपारी, मुडीकुवा, खानीगाउं, शंकरपोखरी, थापाठाना, भंगरा, फलामखानी, ठानामौला, लिमिठाना, देवीस्थान, पाखापानी र लुखुदेउरालीका ३ वडाहरू पर्दछन् । पर्वत जिल्लाको राम्रो उब्जनी हुने ज्ञादी र फलेवास यसै क्षेत्र भित्र पर्दछन् ।

४. पंचासे क्षेत्र

समुद्र सतहबाट ७५० मीटर देखि २५१७ मीटरको उचाइ भित्र यो क्षेत्र पर्वत जिल्लाको उत्तर पूर्वमा मोदी र जहरे खोलाको बीचमा रहेको छ । यस क्षेत्रमा प्रशस्त वन भएको क्षेत्र हो । चित्रे, राम्जा, आर्थर, तिलाहार र कुश्मा नगरपालिकाका पकुवाको केही भाग रहेको यस क्षेत्रमा प्रसिद्ध पंचासे ताल, सिद्धबराह मंदिर रहेको छ ।

५. जलजला हलजुरे क्षेत्र

समुद्र सतहबाट ७५० मीटर देखि ३३०९ मीटरको उचाइ भित्र रहेको यो क्षेत्र पर्वत जिल्लाको उत्तरी क्षेत्र हो । काली गण्डकी र मोदी खोला बीचमा रहेको यो क्षेत्रको अधिकांश भाग प्राकृतिक जंगलले ढाकेको छ । माटोको स्लेट खानी यही पहाडी श्रृंखलाको बीचमा पर्दछ । यस क्षेत्रमा बांसखर्क, शालिजा, लेखफांट, माभ्रफांट, धाइरिङ, नाग्लीबाङ, क्याङ्, बनौ, देउराली, देउपुर, भुक्ताङ्ले, बाजुङ, कुश्मा नगरपालिकाका चुवा, पाङ्, खुर्कोट, दुर्लुङ र शिवालय यस क्षेत्रमा पर्दछन् ।

६. प्रसिद्ध धार्मिकस्थलहरू , जात्रा तथा मेलाहरू

१. प्रसिद्ध धार्मिकस्थलहरू

सि.नं.	धार्मिक स्थलको नाम	रहेको स्थान	सि.नं.	धार्मिक स्थलको नाम	रहेको स्थान
१	नृसिंह मन्दिर	मोदी वेणी	११	धनेश्वर शिवालय	कुश्मा न.पा.
२	भिमेश्वर नारायणस्थान	कुश्मा न.पा.	१२	गुप्तेश्वर	कुश्मा न.पा.
३	राधाकृष्ण मंदिर	कुश्मा न.पा.	१३	शुक्लेश्वर महादेव	नाग्लीबाङ्
४	पूर्णेश्वर शिवालय	वितलब	१४	दुर्लुङकोट भुमे	दुर्लुङकोट
५	शालीग्राम शिला	शालीग्राम	१५	पैयुंकोट मंदिर	होश्राङ्दी
६	डहरे देउराली देवी	कार्कीनेटा	१६	पञ्चकोशी ताल	पञ्चासे, राम्जा, आर्थर
७	राम मंदिर पर्वत गलेश्वर	मल्लाज,	१७	मुक्तिनाथ बैकटेश्वर	पाङ्
८	बाजुङ् शिवालय	बाजुङ्	१८	देउपुर कोट	देउपुर

९	जैमिनी घाट	फलेबास	१९	राम जानकी मंदिर	कुश्मा न.पा.
१०	भैरब थान सिताको पाइला	लिमीठाना			

२. जात्रा तथा मेलाहरू

सि.नं.	जात्रा मेलाको नाम	लाग्ने दिन	अवधि	लाग्ने स्थान
१	शतबीज रोपण	बाला चतुर्दशी	१ दिन	गुप्तेश्वर गुफा
२	शतबीज रोपण	बाला चतुर्दशी	१ दिन	पञ्चासे
३	शतबीज रोपण	बाला चतुर्दशी	१ दिन	जैमिनी घाट फलेबास
४	स्नान भजन कीर्तन	माघे सक्रान्ति	१ दिन	मोदी वेणी
५	स्नान भजन कीर्तन	माघे सक्रान्ति	१ दिन	शालीग्राम शीला क्षेत्र
६	स्नान भजन कीर्तन	माघे सक्रान्ति	१ दिन	जैमिनी घाट फलेबास
७	स्नान भजन कीर्तन	ऋषि तर्पणी	१ दिन	लेस्पार क्याड
८	स्नान भजन कीर्तन	वैशाख १ गते	१ दिन	मोदी वेणी, जैमिनी घाट सेती वेणी आदि
९	तीजको मेला	हरितालिका तीज	१ दिन	बान्द्रे वेणी चौर, बाटुले चौर, खुर्कोट आदि
१०	दशैं नवदुर्गा पूजा	घटस्थापना देखि नवमी	९ दिन	दुर्लुङकोट, धाइरिङकोट, मल्लाजकोट, देउपुर कोट, पाङ ततरकोट, शंकरपोखरी आदि
११	पूजा दर्शन भजन कीर्तन	शिवरात्री	१ दिन	गुप्तेश्वर गुफा र शिव मंदिरहरू, शालीग्राम, मोदी वेणी आदि
१२	बुद्धजयन्ति मेला	वैशाख पूर्णिमा	१ दिन	शिवालय, आर्थर

७. सामाजिक संरचना

यस जिल्लामा जातजातिको हिसाबले ब्राह्मण, क्षेत्री, मगर, कामी, दमाई, गुरुङ, सार्की, ठकुरी, नेवार, दसनामी, घर्ति/भुजेल, मुसलमान, कुमाल, तामाङ, माझी आदि जातजाति बसोबास गर्दछन्।

यस जिल्लामा मुख्य रूपमा नेपाली, मगर, गुरुङ, नेवारी आदि भाषा बोल्ने गरिन्छ।

८. आर्थिक आधार

जिल्लाको मुख्य आम्दानीको स्रोत परम्परागत रूपमा रहेको कृषि र पशुपालन हो। पशुपालनका दृष्टिले बाख्रा, कुखुरा, बंगुर, गाईभैसी, खरायो व्यवसायका मुख्य आधार हुन्। यहाँ लघुउद्यम विकास कार्यक्रमको सहयोगमा निरपेक्ष गरीबीको रेखामुनि रहेका परिवार मध्येका १,८२५ कृषाशील उद्यमीहरूले तरकारी खेती, लप्सी क्याण्डी, जाम, जेली, अचार छाला जुत्ता, अल्लाको कपडा, टीका, साबुन, माहुरीपालन लगायतका व्यवसाय सुरु गरेका छन्। कृषि र पशुपालन बाहेक सरकारी सेवा, स्वदेशी तथा वैदेशिक रोजगारी, व्यापार व्यवसाय यहाँका आम्दानीका अन्य स्रोतहरू हुन्।

९. राजनैतिक विभाजन

यस जिल्लालाई २ वटा निर्वाचन क्षेत्र, १ वटा नगरपालिका, ११ वटा इलाका र ४७ वटा गा.वि.स.हरूमा विभाजन गरिएको छ।

१०. इलाका अनुसार गा.वि.स. तथा नगरपालिकाहरू

इलाका नं.	इलाका अन्तर्गतका गा.वि.स तथा नगरपालिका
१	धाइरिङ, शालिजा, लेखफाँट, बांसखर्क, माभुफाँट
२	कुश्मा वडा १, २, ३, ४, ५, क्याड, बनौ, नाडलिबाड
३	तिलाहार, चित्रे, देउपुर, देउराली, भुक्ताङ्ले

४	बाजुड, कुश्मा वडा ६, ७, ८, ९, १०, ११, १२, १७, १८
५	ठूलीपोखरी, कुश्मा वडा १३, १४, १५, १६ खौला लांकुरी, आर्थर डांडाखर्क, राम्जा देउराली
६	थापाठाना, कार्कीनेटा, शंकरपोखरी, खानीगाउँ, मुडीकुवा
७	ठानामौला, भंगरा, फलामखानी, लिमिठाना, देवीस्थान
८	पाड्राड, कुर्घा, बाच्छा, भोक्सिड
९	लुंखुदेउराली, पाखापानी, बालाकोट, होश्रांदी
१०	त्रिवेणी, हुवास, सरौखोला, भोर्ले, बेउलीबास, टकलाक
११	बाहाकीठांटी, बर्राचौर, उरामपोखरा, रानीपानी, शाग्राम

श्रोत : जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, पर्वत

११. निर्वाचन क्षेत्र अनुसार गा.वि.स. तथा नगरपालिकाहरू

निर्वाचन क्षेत्र नं. १				निर्वाचन क्षेत्र नं. २			
क्र.सं.	गाविस/नपा	क्र.सं.	गाविस/नपा	क्र.सं.	गाविस/नपा	क्र.सं.	गाविस/नपा
१	धाइरिड	११	भुक्ताडले	१	थापाठाना	१६	बालाकोट
२	शालिजा	१२	क्याड	२	कार्कीनेटा	१७	होश्रांदी
३	लेखफांट	१३	बनौ	३	शंकरपोखरी	१८	बाहाकीठांटी
४	बांसखर्क	१४	बाजुड	४	मुडीकुवा	१९	बर्राचौर
५	माभ्रफांट	१५	नाडलिबाड	५	ठानामौला	२०	उरामपोखरा
६	कुश्मा न.पा.	१६	ठूलीपोखरी	६	भंगरा	२१	त्रिवेणी
७	तिलाहार	१७	खौला लांकुरी	७	फलामखानी	२२	रानीपानी
८	चित्रे	१८	आर्थर डांडाखर्क	८	लिमिठाना	२३	शाग्राम
९	देउपुर	१९	राम्जा देउराली	९	देवीस्थान	२४	खानीगाउँ
१०	देउराली			१०	पाड्राड	२५	हुवास
				११	बाच्छा	२६	सरौखोला
				१२	लुंखुदेउराली	२७	भोर्ले
				१३	भोक्सिड	२८	बेउलीबास
				१४	कुर्घा	२९	टकलाक
				१५	पाखापानी		

श्रोत : जिल्ला निर्वाचन कार्यालय, पर्वत

१२. जनसंख्या

राष्ट्रिय जनगणना २०६८ को नतिजा अनुसार यस जिल्लाको कुल जनसंख्या १,४६,५९० रहेको छ जस मध्ये पुरुषको संख्या ६५,३०१ र महिलाको संख्या ८१,२८९ रहेको छ । यस मध्ये संस्थागत जनसंख्या ९२३ रहेको छ । यस जिल्लाको जम्मा घरपरिवार संख्या ३१,५२७ रहेको छ ।

जम्मा घरपरिवारसंख्या : ३५,७१९,

घरपरिवारको औसत सदस्य संख्या : ४.१

वार्षिक जनसंख्या बृद्धिदर : -०.७४ प्रतिशत,

जनघनत्व : २९७ जना/वर्ग कि.मी.

(जनसंख्या सम्बन्धी विस्तृत विवरण छुट्टै खण्डमा दिइएको छ)

श्रमशक्ति/रोजगारी

जम्मा आर्थिक सक्रियता: ६५.१९%, पुरुष: ६३.९८%, महिला : ६६.१६%

पूर्ण बेरोजगारी दर

कूल पूर्ण बेरोजगारी दर : ४.८%, पुरुष : ६.२%, महिला : ३.७%

क्षेत्र अनुसार रोजगारी

प्राथमिक क्षेत्र ७९.३%, द्वितीय क्षेत्र ९.०%, तृतीय क्षेत्र : ११.७%

१३. मानव विकास सूचकाङ्क

मानव विकास प्रतिवेदन २०१४ अनुसार पर्वत जिल्ला ७५ जिल्लामा जनसंख्यामा ६० औं स्थानमा (१४६५९०), औसत आयुमा तेहौं स्थान (७०.५५ वर्ष), प्रौढ साक्षरतामा चौधौं स्थानमा (६७.५७ प्रतिशत), विद्यालय गएको औसत वर्ष मा एघारौं स्थान (४.५६ वर्ष), वार्षिक प्रति व्यक्ति आम्दानीमा (PPP\$) १०१३ (डलरमा) रहेकोछ । मानव विकास सूचकाङ्कमा चौधौं स्थान (०.५१) रहेको छ । यसैगरी जिल्लाको मानव गरिबी सूचकाङ्क (HPI) मान २४.६२ रहेको छ ।

१४. प्राकृतिक सम्पदा

यस जिल्लाका प्रमुख नदीहरूमा कालीगण्डकी र मोदी तथा अन्य खोलाहरूमा पाति, लमाय, बाच्छा, सेती, चिदी, मुदुस, पराल, जहरे, लुंग्दी, रती, सुन्दरे, लस्ती, सरांग्दी, मल्यांग्दी, लुवा, खहरे मर्दी, सिउदी आदि रहेका छन् । यी नदी तथा खोलाहरूबाट मझौला तथा साना जलविद्युत उत्पादन गरिएको छ साथै हिउंद तथा वर्षायाममा सिंचाइको लागि प्रयोग गर्ने गरिएकोछ ।

यस जिल्लाको कुल वन क्षेत्र ३७.२४ प्रतिशत अर्थात १९९९७ हेक्टर रहेको छ । यस जिल्लामा प्रमुख रूपमा पाइने वन्यजन्तुहरूमा बाघ, भालु, चितुवा, मृग, झारल, घोरल, थार, स्याल, सर्प, वन बिरालो, दुम्सी, खरायो, रतुवा, लंगुर, बांदर आदि हुन् । त्यसैगरी पक्षीहरूमा डांफे, मुनाल, कोइली, कालिज, वन कुखुरा, तित्रा, सुगा, काग, ढुकुर, जंगली काग, चिल, गिद्ध आदि हुन् । सरीसृपहरूमा केहि सर्प, छेपारो, गोहोरो, हरियो सर्प तथा लोप हुन लागेका प्रजातिमा ओत (Otter) र सुन गोहोरो यहाँका वन जंगलमा पाइन्छन् । यस जिल्लाका वनमा चिलाउने, कटुस, साल, सिसौं, सल्ला, धुपी आदि रूखहरूको बाहुल्यता पाइन्छ । खानी तथा खनिजहरूमा खासै सम्भाव्यता अध्ययन, सर्वेक्षण भएको पाइँदैन तथापी कालीगण्डकीमा सुन लगायत विभिन्न भागमा फलाम तथा तामा खानीहरूको सम्भाव्यता रहेको मानिन्छ ।

१५. आर्थिक सक्रियता

यस जिल्लाका १० वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्या २,३२,६७९ मध्ये आर्थिक रूपले सक्रिय जनसंख्या १,१८,४८६ अर्थात ५०.९ प्रतिशत रहेको छ । आर्थिक रूपले सक्रिय जनसंख्यामा पुरुष ४१.७ प्रतिशत र महिला ५८.३ प्रतिशत रहेका छन् । आर्थिक रूपले अक्सर सक्रिय जनसंख्यामा रोजगार पुरुष ४०.९ प्रतिशत र रोजगार महिला ५९.१ प्रतिशत रहेका छन् ।

१६. प्रमुख धार्मिक, पुरातात्विक तथा पर्यटकीय क्षेत्रहरू

जिल्लाका प्रमुख धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलहरूमा कुश्माको गुप्तेश्वर गुफा, कटुवा चौपारीको अलपेश्वर गुफा, पाङ्को भुवनेश्वरी र पार्वती गुफा, बराचौरको सितलपाटी गुफा, लुखु चनौटेको भीरमुनिको गंगाधर र ढाउढुगे गुफाहरू, चुवाको

लालेश्वर गुफा यस जिल्लाका प्रसिद्ध गुफाहरू हुन् भने धार्मिक तथा पर्यटकीय दृष्टीले मोदीबेणीको नरसिंह मन्दिर, सेतीबेणीको शालीग्राम शीला, धाङ्गरिडको भूमे, सातमुले, पाङ र क्याङका सहश्रधारा छहराहरू, कुर्घा, लुखु, भोक्सिङ र पाङराङको शीरमा रहेको चिसापानीको कालिका देवी मन्दिर, महादेवको तपोभूमी मानिने कालान्जर पर्वत र सिर्पुक्षेत्र, कुश्मा, आर्थर र भोर्लेका बौद्ध गुम्बाहरू, ठूलीपोखरीको बाटुलेचौर, खौलाको जुम्लीठाना, होश्राङ्दीको पैयुकोट र धुवाङकोटको ऐतिहासिक दरवार तथा किल्लाहरू, दुर्लुङकोट, लुयाङकोट, लिमिकोट, जिताकोट, सूलीकोट, मौलाकोट, खुर्कोट, पुर्कोट लगायतका ऐतिहासिक कोटहरू, माभ्रफाँटको कर्णालको दरवार तथा लुखुको महाशीला (मेलढुंगा) नेपालकै ठूलो शीला महत्वपूर्ण पर्यटकीय स्थान मानिन्छन् । त्यसै गरी पैयुकोट दरवार, खड्करे, सेतीबेणी, लुखुको महाशीला, जलजले हम्पाल, नाङ्लीवाङ्को खनियाघाट, धुवाकोटगढी, लिमिकोट, लिमिठानाको भैरवथान र शिद्धको पाइला, उहरे, खौलाकोट, दुर्लुङकोट र संसारकोट आदि महत्वपूर्ण मानिन्छन् ।

यस जिल्लाका रमणीय लेकाली चुचुराहरूमा उत्तरी भागमा पर्ने हम्पाल र कालान्जर पर्वत, जलजलाको धुरी लेकहरू, मध्य भागमा पञ्चासे, उहरे, लेकहरू तथा दक्षिणी भागमा चिसापानी र गोर्ल्याङ पर्दछन् । यी लेकहरूमा हिउँदमा हिउँले ढाक्ने र वसन्त ऋतुमा लेकाली जडीबुटी, बाघ, भालु, चितुवा, मृग, भारल, घोरल, थार जस्ता वन्यजन्तु, डांफे, मुनाल, कोइली, कालिज जस्ता चराहरू साथै सप्तरंगी लालिगुरांस लगायतका सुन्दर फूलहरूले सिंगारिरहेका हुन्छन् । यी सुन्दरताहरूको अवलोकन गर्न पर्यटकीय सम्भावना प्रचुर मान्न सकिन्छ ।

यस जिल्लामा नेपालकै अग्लो कुश्मा ज्ञादी भोलुंगे पुल, कुश्मा बलेवा जोड्ने यान्त्रिक पुल, कालीगण्डकीमा जलयान्त्रा, दुर्लुङ, क्याङ र भुक, भोर्ले र होश्राङ्दीबाट हुने प्याराग्लाइडिङ् आदिको विकासबाट पर्यटन विकासको ठूलो सम्भावना रहेको छ । केहि रमणीय पहाडी श्रृंखलाहरूको नाम र उचाइ यस प्रकार रहेको छ :

हलजुरेको लेक : उचाइ ३,३०९ मीटर (भुक र राम्चे गाविस), पञ्चासेको लेक : उचाइ २,५१७ मीटर (राम्जा, चित्रे र आर्थर गाविस), उहरेको लेक : उचाइ २,२६६ मीटर (कार्कीनेटा र पञ्चमूल), चिसापानीको लेक : उचाइ २,२६६ मीटर (लुखु, कुर्घा र पाङराङ) तथा गोर्ल्याङको लेक : उचाइ २,१६५ मीटर (उराम र होश्राङ्दी) ।

१७. प्रमुख व्यापारिक केन्द्रहरू

यस जिल्लामा रहेका प्रमुख व्यापारिक केन्द्रहरूमा कुश्मा बजार, माभ्रफाँट, वारीवेनी, मिलनचोक, नाग्लीवाङ् फर्से, डिमुवा, पातीचौर, राम्जा, कटुवा, पिपलटारी, कार्कीनेटा, थापाठाना, मुडीकुवा, बाच्छा, पाङ्गराङ्, लुखु देउराली, हुवास, त्रिवेणी, सेतीबेणी, बहाकी, रानीपानी आदि ।

२. सामाजिक जनसांख्यिक सूचकहरू

१. सामाजिक जनसांख्यिक सूचक तालिका

केहि सामाजिक जनसांख्यिक सूचकहरू तालिकाको रूपमा तल दिइएको छ ।

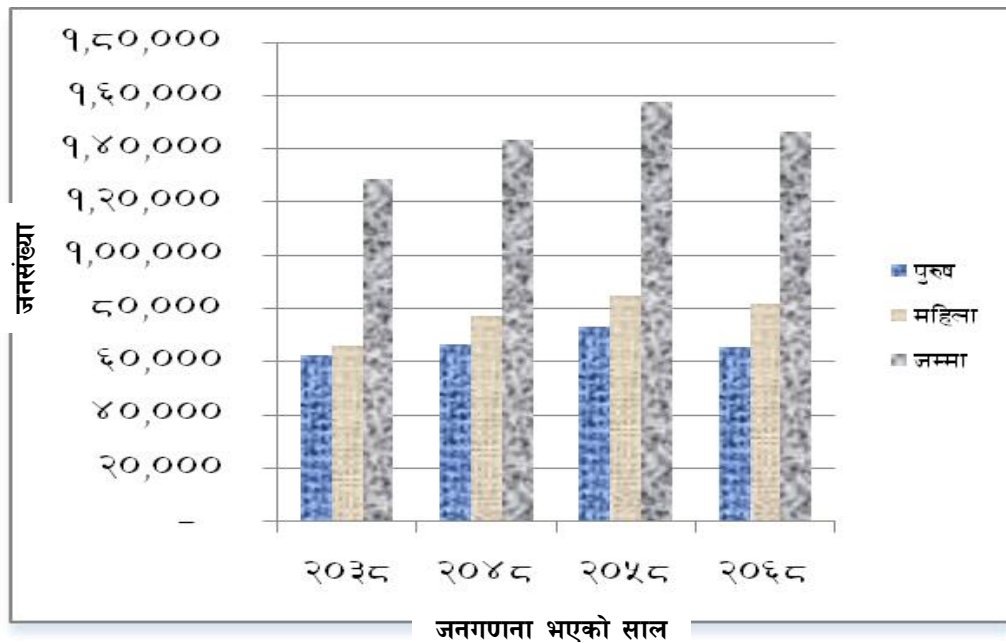
तथ्यांक / सूचक	इकाई		जनगणना वर्ष	
			२०६८	२०५८
जनसंख्या	संख्या	जम्मा	१,४६,५९०	१,५७,८६२
जनसंख्या	संख्या	महिला	८१,७१९	८४,८८४
जनसंख्या	संख्या	पुरुष	६५,३५७	७२,९४२
जनघनत्व	(संख्या प्र.व.मी)		३१९	२९६.७४
५ वर्ष मुनिको जनसंख्या	संख्या	जम्मा	१३५३५	१८४५२
७५ वर्ष वा सो भन्दा माथिको जनसंख्या	संख्या	जम्मा	४०६२	२,९२०
वार्षिक जनसंख्या बृद्धिदर प्रतिशतमा	प्रतिशत	जम्मा	-०.७४	०.९५
विदेशमा रहेको जनसंख्या	संख्या	जम्मा	२१,७३५	१६,१२६
बाल आश्रित अनुपात (Child dependency ratio)	प्रतिशत	जम्मा	६०.६६	७८.६४
बाल आश्रित अनुपात (Child dependency ratio)	प्रतिशत	महिला	४९.६१	६६.८०
बाल आश्रित अनुपात (Child dependency ratio)	प्रतिशत	पुरुष	७७.२१	९४.९७
बाल महिला अनुपात (Child woman ratio)	अनुपात	जम्मा	०.३२	
कोरा जन्मदर (Crude birth rate)	प्रति १००० जनसंख्या	जम्मा	२०.१७	
कोरा मृत्युदर (Crude death rate)	प्रति १००० जनसंख्या	जम्मा	८.२९	६.१८
बृद्ध आश्रित अनुपात (Elder dependency ratio)	प्रतिशत	जम्मा	२१.०३	१७.३३
बृद्ध आश्रित अनुपात (Elder dependency ratio)	प्रतिशत	महिला	१८.४०	१५.०२
बृद्ध आश्रित अनुपात (Elder dependency ratio)	प्रतिशत	पुरुष	२४.९६	२०.५१
उमेर सूचकांक (Index of aging)	प्रति १०० बालबालिकामा जेष्ठहरू (६० + वर्ष)	जम्मा	३४.६७	२२.०४
उमेर सूचकांक (Index of aging)	प्रति १०० बालबालिकामा जेष्ठहरू (६० + वर्ष)	महिला	३७.१०	
उमेर सूचकांक (Index of aging)	प्रति १०० बालबालिकामा जेष्ठहरू (६० + वर्ष)	पुरुष	३२.३३	
शिशु मृत्युदर (Infant mortality rate)	प्रति १००० जीवित जन्ममा मृत्यु संख्या	जम्मा	१५.३७	
शिशु मृत्युदर (Infant mortality rate)	प्रति १००० जीवित जन्ममा मृत्यु संख्या	महिला	१९.७५	
शिशु मृत्युदर (Infant mortality rate)	प्रति १००० जीवित जन्ममा मृत्यु संख्या	पुरुष	१२.९६	
औसत आयु (Life expectancy at birth)	वर्ष	जम्मा	७२.६८	
औसत आयु (Life expectancy at birth)	वर्ष	महिला	७३.२०	
औसत आयु (Life expectancy at birth)	वर्ष	पुरुष	७२.२०	
साक्षरता दर (५+ वर्ष) (Literacy rate (5+ years))	प्रतिशत	जम्मा	७३.८५	
साक्षरता दर (५+ वर्ष) (Literacy rate (5+ years))	प्रतिशत	महिला	६६.३८	
साक्षरता दर (५+ वर्ष) (Literacy rate (5+ years))	प्रतिशत	पुरुष	८३.४२	
साक्षरता दर (५+ वर्ष) (Literacy rate (5+ years))	प्रतिशत	साक्षर	७३.८५	
पहिलो विवाह गर्दाको औसत उमेर (Mean age at first marriage)	वर्ष	जम्मा	१९.१०	
औसत पहिलो विवाह उमेर (Mean age at first marriage)	वर्ष	महिला	१७.४३	

औसत पहिलो विवाह उमेर (Mean age at first	वर्ष	पुरुष	२१.८७	
जनसंख्याको मध्यिका उमेर (Median age of	वर्ष	जम्मा	२२	१९.३
जनसंख्याको मध्यिका उमेर (Median age of	वर्ष	महिला	२४	
जनसंख्याको मध्यिका उमेर (Median age of	वर्ष	पुरुष	१९	
जनघनत्व (Population density)	प्रति वर्ग कि.मी.	जम्मा	२९६.७४	३१९
लिंग अनुपात (Sex ratio)	प्रति १०० महिलामा पुरुष	जम्मा	८०.३३	८५.९३
जन्मको लिंग अनुपात (Sex ratio at birth)	प्रति १०० महिलामा पुरुष	जम्मा	१०९.४६	
विवाह गर्ने औसत उमेर (Singulate mean age at	वर्ष		२१.६६	
विवाह गर्ने औसत उमेर (Singulate mean age at	वर्ष		२०.१९	१९.७
विवाह गर्ने औसत उमेर (Singulate mean age at	वर्ष		२४.०८	२३.२
कुल आश्रित अनुपात	प्रतिशत		८१.६८	९५.९७
कुल आश्रित अनुपात	प्रतिशत		६८.०१	८१.८३
कुल आश्रित अनुपात	प्रतिशत		१०२.१७	११५.४९
५ वर्ष मुनिको मृत्युदर	प्रति १००० जीवित जन्ममा मृत्यु संख्या		२०.०५	
५ वर्ष मुनिको मृत्युदर	प्रति १००० जीवित जन्ममा मृत्यु संख्या		२१.८४	
५ वर्ष मुनिको मृत्युदर	प्रति १००० जीवित जन्ममा मृत्यु संख्या		१८.७०	

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, २०५८ केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, काठमाडौं

२. पछिल्ला ४ जनगणना वर्षहरूको जनसंख्या तुलना चित्र

३. राष्ट्रिय जनगणना अनुसार घरपरिवार तथा जनसंख्या सम्बन्धी विवरण

१. प्रयोग गरेको घर वा आवास इकाइको स्वामित्वका आधारमा घरपरिवार संख्या

जम्मा परिवार	प्रयोग गरेको घर वा आवास इकाइको स्वामित्व			
	आफ्नै	भाडामा	संस्थागत	अन्य
३५,६९८	३१,०९०	३,६२१	१८६	८०१

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, काठमाडौं

२. घरपरिवारले उपभोग गरेका साधन र सुविधा अनुसार घरपरिवार प्रतिशत

सुविधा	प्रतिशतमा	
	वि.सं. २०५८	वि.सं. २०६८
रेडियो प्रयोग गर्ने	६८.३	६२.५
टेलिभिजन	५.१	२५.५
केवल सहित टेलिभिजन	.....	२७.५
कम्प्युटर	.....	३.१
इन्टरनेट	.....	१.४
टेलिफोन	.....	३.२
मोबाइल फोन	.....	७६.०
मोटर	.....	०.४
मोटरसाइकल	.....	१.५
साइकल	.....	१.०
अन्य सवारी साधन	.....	०.१
रेफ्रिजेरेटर	.....	२.८
कुनै पनि सुविधा नभएका	.....	१.८

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणनाहरू २०५८, २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, काठमाडौं

३. बत्ति बाल्न अक्सर प्रयोग गर्ने साधन अनुसार घरपरिवारको संख्या

जम्मा	बत्ति बाल्न अक्सर प्रयोग गर्ने साधन					
	बिजुली	मटितेल	गोबर ग्यास	सोलार	अन्य	नखुलेको
३५६९८	२८,६१४	५,१२९	६६	१,५८९	२०९	९१
१००	८०.१६	१४.३७	०.१८	४.४५	०.५९	०.२५

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, काठमाडौं

४. विदेश गएको (अनुपस्थित) जनसंख्या

जम्मा	विदेश गएका व्यक्ति भएका घरपरिवार	विदेश गएको जनसंख्या		
		जम्मा	पुरुष	महिला
३५,७१९	१५,४२२	२१,७३५	१९,७८३	१,९५२

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, काठमाडौं

५. विदेश जानुको कारण अनुसार विदेश गएको जनसंख्या

	जम्मा	विदेश जानुको कारण							
		निजी काम	संस्थागत काम	आश्रित	अध्ययन	व्यापार	द्वन्द्व	अन्य कारण	कारण नखुलेको
विदेश गएको संख्या	२१,७३५	१५,२६७	३,४७६	१,५५७	६६६	१६६	२२	११४	४६७

६. घरपरिवार संख्या, जनसंख्या र जनघनत्व

घरपरिवार संख्या	जनसंख्या			क्षेत्रफल वर्ग कि.मी.	औसत घरपरिवार सदस्य संख्या	लैंगिक अनुपात	जनघनत्व
	जम्मा	पुरुष	महिला				
३५,७१९	१,४६,५९०	६५,३५७	८१,२३३	४९४	४.१	८०.३	२९७

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, काठमाडौं

७. गाविस/नपा को परिवारमा रहेका सदस्य संख्या अनुसार घरपरिवार संख्या

गाविस / नपा	परिवारको सदस्य संख्या अनुसार घरपरिवार संख्या										
	जम्मा	१ जना	२ जना	३ जना	४ जना	५ जना	६ जना	७ जना	८ जना	९ जना	१० जना वा सोभन्दा बढि
आर्थरडाँडाखर्क	७०३	७५	१३२	१२७	१३८	११६	६७	३०	१०	७	१
बाच्छा	४४४	२८	६८	८१	८६	७७	५६	२७	७	६	८
बाहाकी ठाँटी	३८३	२५	३५	५१	१०२	६८	५०	२७	११	९	५
बाजुड	१,०७६	८७	१६७	२११	२३७	१७६	११२	४९	२२	६	९
बालाकोट	२७२	११	३३	३७	४५	५१	३४	२९	१९	१०	३
बनौ	३४९	२८	४३	६६	७८	४९	४८	१३	१५	३	६
बाँसखर्क	२५४	२४	४१	५९	६९	२९	१९	८	३	२	०
बेउलीबास	५६६	१९	४०	१०४	१११	९७	८६	४१	३४	१७	१७
भंगारा	४४१	२३	५७	७७	१०६	६९	५९	३६	९	३	२
भोक्सिड	१९४	७	३०	२७	३९	३६	२३	१६	६	२	८
भोर्ले	४७३	१९	५५	५९	११०	१०२	६१	२६	२०	११	१०

भुकताड्ले	५७४	४३	८९	९२	११९	११६	७१	२८	१०	४	२
बराँचौर	४७७	२८	५३	७४	८३	९४	६३	२९	२९	११	१३
रानीपानी	५५१	२३	६४	७९	११३	१११	७५	४६	२०	१३	७
चित्रे	४३५	४०	७२	६६	९६	७१	४८	२१	१२	४	५
देउपुर	७०४	४२	१३२	१३६	१५४	९८	८४	२९	१२	७	१०
देउराली	४८६	४४	९७	८२	९७	८३	४७	१६	१२	३	५
धाइरिड	८९६	९८	१३५	१७९	१७२	१५५	८४	३१	२२	१३	७
फलामखानी	२१२	११	२१	४०	३३	५८	३३	९	४	१	२
देविस्थान	६९७	३४	९४	१३१	१५३	११३	९०	३५	२१	१४	१२
खानीगाउँ	४७३	४९	६८	७०	१०६	७५	५०	२७	१६	८	४
होसाडदी	३३१	११	३९	४५	६३	५८	४९	२३	२३	११	९
हुवास	१,०३५	४१	९३	१७६	२२८	१८४	१३१	७३	५७	२०	३२
कार्कीनेटा	४५१	५०	६१	७८	९२	६८	५७	२६	११	४	४
खौलालाँकुरी	५५५	६०	८७	११२	११३	८३	५१	२८	९	६	६
कुर्घा	६५५	३७	७६	१२१	१३०	१०९	८८	४५	२६	१०	१३
क्याड	५१७	४०	९१	११६	१०२	९६	३९	१६	१०	२	५
लेखफाँट	६६७	५४	११८	१४२	१४४	१०३	५९	२२	१८	५	२
लिमिठाना	३७१	३०	५६	५९	८६	७०	३१	२६	७	४	२
लुंखुदेउराली	५०६	४०	८९	८१	९४	९७	४८	२८	९	१४	६
माभफाँट	२,१००	१८०	३१२	४६७	५०२	३१४	१८४	६७	३८	१३	२३
मुडीकवा	४६७	४५	६७	९२	८६	८२	५०	२५	१२	२	६
नागलीबाड	६८३	४१	१०७	१३२	१५६	१११	७९	३१	१२	९	५
पाखापानी	५६१	३६	८४	९२	११९	९६	५९	३८	१९	९	९
पाडराड	४८४	२९	६१	६८	९४	७३	७२	३९	२९	९	१०
राम्जा देउराली	४८६	६०	८३	९८	९८	७८	३४	२१	८	०	६
शालीग्राम	५७८	२८	५८	९२	१०४	१२४	७९	४७	२३	७	१६
सालिजा	६१२	६१	९८	१३१	१५१	८२	५२	२०	१२	२	३
सारौखोला	४५९	१९	५४	६३	९६	८०	८४	२३	१८	८	१४
शंकरपोखरी	९६५	८१	१४२	१९१	१९१	१६३	१०६	५०	१७	१८	६
टकलाक	३११	२६	३१	५०	५३	५७	४९	१५	११	९	१०
ठानामौला	३४१	२१	५०	५८	७३	७३	३१	१५	१०	७	३
थापाठाना	६९१	४४	१०६	१०५	१४२	१२२	८६	३८	२३	१२	१३
ठूलीपोखरी	६६९	७३	१३७	११०	१४८	१०४	६१	१९	१२	४	१
तिलाहार	१,२०१	१२६	१७०	२४५	२५९	१९३	११७	५१	२१	१३	६
त्रिवेणी	४५०	३३	५३	६२	९१	८५	६१	२९	१३	८	१५
उरामपोखरा	५०८	१४	६०	७३	९७	१००	७१	४२	२१	१९	११
कुश्मा न.पा.	८३८४	८०३	१२६८	१७२४	१८०९	१३३१	७९३	३३५	१४७	८७	८७
जम्मा	३५६९८	२८४१	५१७७	६६३१	७५६८	५९८०	३८८१	१७६५	९३०	४६६	४५९

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, काठमाडौं

द. उमेर अनुसार जिल्लाको जनसंख्या र लैंगिक अनुपात

उमेर	जम्मा जनसंख्या		पुरुष		महिला		लैंगिक अनुपात
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	
सम्पूर्ण उमेर							
० वर्ष	२६९८	१.८४	१४११	२.१६	१२८७	१.५८	१०९.६३
१ वर्ष	२४२५	१.६५	१३०६	२.००	१११९	१.३८	११६.७१
२ वर्ष	२७६५	१.८९	१४२९	२.१९	१३३६	१.६४	१०६.९६
३ वर्ष	२६९९	१.८४	१३७७	२.११	१३२२	१.६३	१०४.१६
४ वर्ष	२९४८	२.०१	१४७२	२.२५	१४७६	१.८२	९९.७३
५ वर्ष	३०६४	२.०९	१५६५	२.४०	१४९९	१.८४	१०४.४०
६ वर्ष	२८९०	१.९७	१४९४	२.२९	१३९६	१.७२	१०७.०२
७ वर्ष	३३७१	२.३०	१७४४	२.६७	१६२७	२.००	१०७.१९
८ वर्ष	३४३४	२.३४	१७७७	२.७२	१६५७	२.०४	१०७.२४
९ वर्ष	३२६८	२.२३	१६४५	२.५२	१६२३	२.००	१०१.३६
१० वर्ष	३८४४	२.६२	१९६०	३.००	१८८४	२.३२	१०४.०३
११ वर्ष	३५६१	२.४३	१७९२	२.७४	१७६९	२.१८	१०१.३०
१२ वर्ष	४२७१	२.९१	२१३४	३.२७	२१३७	२.६३	९९.८६
१३ वर्ष	३८५२	२.६३	१८९४	२.९०	१९५८	२.४१	९६.७३
१४ वर्ष	३८४९	२.६३	१९३८	२.९७	१९११	२.३५	१०१.४१
१५ वर्ष	३७७६	२.५८	१८३२	२.८१	१९४४	२.३९	९४.२४
१६ वर्ष	३८२६	२.६१	१८१८	२.७८	२००८	२.४७	९०.५४
१७ वर्ष	३६३२	२.४८	१७४८	२.६८	१८८४	२.३२	९२.७८
१८ वर्ष	३६७७	२.५१	१७२८	२.६५	१९४९	२.४०	८८.६६
१९ वर्ष	२७१६	१.८५	११६६	१.७९	१५५०	१.९१	७५.२३
२० वर्ष	२५६५	१.७५	१०३७	१.५९	१५२८	१.८८	६७.८७
२१ वर्ष	२५२२	१.७२	८८७	१.३६	१६३५	२.०१	५४.२५
२२ वर्ष	२७४९	१.८८	९२४	१.४१	१८२५	२.२५	५०.६३
२३ वर्ष	२०७६	१.४२	६९४	१.०६	१३८२	१.७०	५०.२२
२४ वर्ष	२०१४	१.३७	६६७	१.०२	१३४७	१.६६	४९.५२
२५ वर्ष	२४५०	१.६७	७६०	१.१६	१६९०	२.०८	४४.९७
२६ वर्ष	१९४९	१.३३	६३८	०.९८	१३११	१.६१	४८.६७
२७ वर्ष	१८६७	१.२७	६१०	०.९३	१२५७	१.५५	४८.५३
२८ वर्ष	२१६७	१.४८	७४५	१.१४	१४२२	१.७५	५२.३९
२९ वर्ष	१३२२	०.९०	५०४	०.७७	८१८	१.०१	६१.६१
३० वर्ष	२५४९	१.७४	८५४	१.३१	१६९५	२.०९	५०.३८
३१ वर्ष	१११२	०.७६	४२४	०.६५	६८८	०.८५	६१.६३
३२ वर्ष	१७२९	१.१८	६१९	०.९५	१११०	१.३७	५५.७७
३३ वर्ष	१२५६	०.८६	४६८	०.७२	७८८	०.९७	५९.३९
३४ वर्ष	११८७	०.८१	४५७	०.७०	७३०	०.९०	६२.६०
३५ वर्ष	२५१६	१.७२	८४७	१.३०	१६६९	२.०५	५०.७५
३६ वर्ष	१४१२	०.९६	५११	०.७८	९०१	१.११	५६.७१

३७ वर्ष	११८५	०.८१	४४९	०.६९	७३६	०.९१	६१.०१
३८ वर्ष	१४६९	१.००	५५१	०.८४	९१८	१.१३	६०.०२
३९ वर्ष	१०८८	०.७४	४४२	०.६८	६४६	०.७९	६८.४२
४० वर्ष	२५११	१.७१	८९७	१.३७	१६१४	१.९९	५५.५८
४१ वर्ष	११२२	०.७७	४७१	०.७२	६५१	०.८०	७२.३५
४२ वर्ष	१४१९	०.९७	५८२	०.८९	८३७	१.०३	६९.५३
४३ वर्ष	१०७०	०.७३	४४२	०.६८	६२८	०.७७	७०.३८
४४ वर्ष	९४८	०.६५	३८६	०.५९	५६२	०.६९	६८.६८
४५ वर्ष	२१६७	१.४८	७८६	१.२०	१३८१	१.७०	५६.९२
४६ वर्ष	११७१	०.८०	४८९	०.७५	६८२	०.८४	७१.७०
४७ वर्ष	१०४३	०.७१	४२५	०.६५	६१८	०.७६	६८.७७
४८ वर्ष	१३४८	०.९२	५५३	०.८५	७९५	०.९८	६९.५६
४९ वर्ष	९८७	०.६७	४०६	०.६२	५८१	०.७१	६९.८८
५० वर्ष	२१४३	१.४६	८५७	१.३१	१२८६	१.५८	६६.६४
५१ वर्ष	१०३४	०.७१	४६९	०.७२	५६५	०.७०	८३.०१
५२ वर्ष	१३०२	०.८९	६०४	०.९२	६९८	०.८६	८६.५३
५३ वर्ष	९९९	०.६८	४५७	०.७०	५४२	०.६७	८४.३२
५४ वर्ष	९२६	०.६३	४२३	०.६५	५०३	०.६२	८४.१०
५५ वर्ष	१५४२	१.०५	६८८	१.०५	८५४	१.०५	८०.५६
५६ वर्ष	११८३	०.८१	५६०	०.८६	६२३	०.७७	८९.८९
५७ वर्ष	११०७	०.७६	५२६	०.८१	५८१	०.७१	९०.५३
५८ वर्ष	१०७५	०.७३	५२५	०.८०	५५०	०.६८	९५.४५
५९ वर्ष	७७६	०.५३	३७४	०.५७	४०२	०.४९	९३.०३
६० वर्ष	१८१५	१.२४	७४८	१.१५	१०६७	१.३१	७०.१०
६१ वर्ष	९३३	०.६४	४२७	०.६५	५०६	०.६२	८४.३९
६२ वर्ष	११०३	०.७५	५१०	०.७८	५९३	०.७३	८६.००
६३ वर्ष	८४३	०.५८	३८७	०.५९	४५६	०.५६	८४.८७
६४ वर्ष	७१७	०.४९	३३१	०.५१	३८६	०.४७	८५.७५
६५ वर्ष	१३८४	०.९४	६१६	०.९४	७६८	०.९४	८०.२१
६६ वर्ष	६७४	०.४६	३००	०.४६	३७४	०.४६	८०.२१
६७ वर्ष	८४७	०.५८	४०७	०.६२	४४०	०.५४	९२.५०
६८ वर्ष	९४०	०.६४	४६५	०.७१	४७५	०.५८	९७.८९
६९ वर्ष	४४९	०.३१	२४२	०.३७	२०७	०.२५	११६.९१
७० वर्ष	११८९	०.८१	५१३	०.७९	६७६	०.८३	७५.८९
७१ वर्ष	४७६	०.३२	२५०	०.३८	२२६	०.२८	११०.६२
७२ वर्ष	७०१	०.४८	३९१	०.६०	३१०	०.३८	१२६.१३
७३ वर्ष	४८६	०.३३	२६८	०.४१	२१८	०.२७	१२२.९४
७४ वर्ष	३४८	०.२४	१८२	०.२८	१६६	०.२०	१०९.६४
७५ वर्ष	७१०	०.४८	३०५	०.४७	४०५	०.५०	७५.३१
७६ वर्ष	३३३	०.२३	१८५	०.२८	१४८	०.१८	१२५.००
७७ वर्ष	३५०	०.२४	१६७	०.२६	१८३	०.२३	९१.२६
७८ वर्ष	४६१	०.३१	२४४	०.३७	२१७	०.२७	११२.४४

७९ वर्ष	२९१	०.२०	१४५	०.२२	१४६	०.१८	९९.३२
८० वर्ष	३९३	०.२७	१७६	०.२७	२१७	०.२७	८१.११
८१ वर्ष	१९२	०.१३	१०६	०.१६	८६	०.११	१२३.२६
८२ वर्ष	२१८	०.१५	११४	०.१७	१०४	०.१३	१०९.६२
८३ वर्ष	१८४	०.१३	१०८	०.१७	७६	०.०९	१४२.११
८४ वर्ष	२२९	०.१६	११६	०.१८	११३	०.१४	१०२.६५
८५ वर्ष	१५१	०.१०	६८	०.१०	८३	०.१०	८१.९३
८६ वर्ष	८७	०.०६	४३	०.०७	४४	०.०५	९७.७३
८७ वर्ष	८६	०.०६	५३	०.०८	३३	०.०४	१६०.६१
८८ वर्ष	९४	०.०६	५१	०.०८	४३	०.०५	११८.६०
८९ वर्ष	४०	०.०३	२४	०.०४	१६	०.०२	१५०.००
९० वर्ष	८३	०.०६	४१	०.०६	४२	०.०५	९७.६२
९१ वर्ष	३४	०.०२	१९	०.०३	१५	०.०२	१२६.६७
९२ वर्ष	३२	०.०२	१५	०.०२	१७	०.०२	८८.२४
९३ वर्ष	२४	०.०२	१५	०.०२	९	०.०१	१६६.६७
९४ वर्ष	१४	०.०१	८	०.०१	६	०.०१	१३३.३३
९५ वर्ष	१८	०.०१	७	०.०१	११	०.०१	६३.६४
९६ वर्ष	७	०.००	३	०.००	४	०.००	७५.००
९७ वर्ष	१२	०.०१	५	०.०१	७	०.०१	७१.४३
९८ वर्ष	६	०.००	४	०.०१	२	०.००	२००.००
९९ वर्ष	१	०.००	०	०.००	१	०.००	०.००
१०० वर्ष र सो भन्दा माथि	१२	०.०१	४	०.०१	८	०.०१	५०.००

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, काठमाडौं

९. ५ वर्षको उमेर समूह अनुसार जिल्लाको जनसंख्या

क्र.सं.	उमेर समूह	जम्मा जनसंख्या		पुरुष		महिला		लैंगिक अनुपात
		संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	
१	सम्पूर्ण उमेर	१४६५९०	१००.००	६५३०१	१००.००	८१२८९	१००	८०.३३
२	०-०४ वर्ष	१३५३५	९.२३	६९९५	१०.७१	६५४०	८.०५	१०६.९६
३	०५-०९वर्ष	१६०२७	१०.९३	८२२५	१२.६०	७८०२	९.६०	१०५.४२
४	१०-१४ वर्ष	१९३७७	१३.२२	९७१८	१४.८८	९६५९	११.८८	१००.६१
५	१५-१९वर्ष	१७६२७	१२.०२	८२९२	१२.७०	९३३५	११.४८	८८.८३
६	२०-२४ वर्ष	११९२६	८.१४	४२०९	६.४५	७७१७	९.४९	५४.५४
७	२५-२९वर्ष	९७५५	६.६५	३२५७	४.९९	६४९८	७.९९	५०.१२
८	३०-३४ वर्ष	७८३३	५.३४	२८२२	४.३२	५०११	६.१६	५६.३२
९	३५-३९वर्ष	७६७०	५.२३	२८००	४.२९	४८७०	५.९९	५७.४९
१०	४०-४४ वर्ष	७०७०	४.८२	२७७८	४.२५	४२९२	५.२८	६४.७३
११	४५-४९वर्ष	६७१६	४.५८	२६५९	४.०७	४०५७	४.९९	६५.५४
१२	५०-५४ वर्ष	६४०४	४.३७	२८१०	४.३०	३५९४	४.४२	७८.१९

१३	५५-५९वर्ष	५६८३	३.८८	२६७३	४.०९	३०१०	३.७०	८८.८०
१४	६०-६४ वर्ष	५४११	३.६९	२४०३	३.६८	३००८	३.७०	७९.८९
१५	६५-६९वर्ष	४२९४	२.९३	२०३०	३.११	२२६४	२.७९	८९.६६
१६	७०-७४ वर्ष	३२००	२.१८	१६०४	२.४६	१५९६	१.९६	१००.५०
१७	७५-७९वर्ष	२१४५	१.४६	१०४६	१.६०	१०९९	१.३५	९५.१८
१८	८०-८४ वर्ष	१२१६	०.८३	६२०	०.९५	५९६	०.७३	१०४.०३
१९	८५-८९वर्ष	४५८	०.३१	२३९	०.३७	२१९	०.२७	१०९.१३
२०	९०-९४ वर्ष	१८७	०.१३	९८	०.१५	८९	०.११	११०.११
२१	९५+ वर्ष	५६	०.०४	२३	०.०४	३३	०.०४	६९.७०

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, काठमाडौं

१०. उमेर समूह अनुसार गाविस नया को जनसंख्या

गाविस नया	जम्मा	उमेर समूह																
		०-४	०५-०९	१०-१४	१५-१९	२०-२४	२५-२९	३०-३४	३५-३९	४०-४४	४५-४९	५०-५४	५५-५९	६०-६४	६५-६९	७०-७४	७५+	
आर्थरडाँडाखर्क	२,६१८	१७८	२३७	३४०	३२८	१९५	१४२	११८	१३७	१३५	११९	१३२	१३०	१३७	१०९	७९	१०२	
बाच्छा	१,८५४	१६०	२०१	२२८	२२७	१३६	११३	६५	९९	८५	९६	९७	९३	७७	७२	४३	६२	
बाहाकी ठाँटी	१,७८८	१८३	१९५	२२०	२२३	१३१	१०३	८४	८१	७०	६४	७२	७७	८१	४४	३८	५२	
बाजुड	४,२२८	४४६	४२४	५७३	४७८	३१०	२३१	२०३	२३९	२३५	२०८	२०८	१६८	१६२	१२१	१०४	११८	
बालाकोट	१,३१३	११६	१३५	१६७	१७९	११२	७०	६३	५२	७९	६५	५६	४९	६३	३५	३४	३८	
बनौ	१,४५८	१६६	१४३	१७०	२०८	१२५	९७	४८	८३	६७	८४	७१	६५	४०	२०	३३	३८	
बाँसखर्क	९१६	९६	९६	१२०	९८	७१	५९	४७	४७	३९	६०	५०	३२	३३	१७	२५	२६	
बेउलीबास	२,७५७	२८४	३३०	३६४	३५९	२४९	१७४	१०८	११३	१३५	९६	१३५	१००	९४	६६	६१	८९	
भंगारा	१,८६३	१६६	१९८	२५७	२५१	१३६	९२	८१	८९	१०५	८५	८२	८२	७५	५७	४२	५८	
भोक्सिड	८९१	९१	८९	११२	१०३	७३	५३	३८	४९	५०	४१	३६	३७	४६	२३	१५	३५	
भोले	२,१७५	२०८	२१४	३१३	२८३	१७६	१३१	१०२	९५	११२	१००	९३	७७	७६	६१	६५	६९	
भुक्ताडले	२,३१२	२१६	२३९	२८३	२७८	१८३	१२४	११७	१४०	१४२	११८	९१	९३	८३	७८	५३	७४	
बराँचौर	२,२१९	२४३	२८६	३३४	२६१	१५८	१४४	८९	१०७	६७	१०२	९०	८१	७८	८४	५०	४५	
रानीपानी	२,५१६	२७४	२८१	३२६	३३१	१७२	१५२	११२	१२१	१०३	१११	१२१	८६	९०	८६	७१	७९	
चिन्ने	१,७४०	१८६	१५२	२२३	२१३	१३१	९३	८३	८६	९२	७६	७०	८२	९३	६३	४०	५७	
देउपुर	२,७९६	२६०	३१३	३८५	२८४	२४०	१५५	१४२	१३३	१३५	१६२	१३२	१३२	१०२	८१	६१	७९	
देउराली	१,८५७	१८३	१८५	२५६	२१९	१२६	१०४	९३	१०२	९७	९८	७९	८७	६७	७०	४६	४५	
धाइरिड	३,४५६	३४३	४२०	५३८	४०१	२३३	२२५	२२१	१८९	१५४	१५६	१२९	१२५	१०४	८६	६७	६५	
फलामखानी	१,११७	१०४	९३	१४०	११४	६८	५९	३९	४९	३२	३४	२४	३६	४७	३३	१८	२७	
देविस्थान	३,००४	२७६	३०७	३९३	३३१	२६१	२०१	१९०	१८३	१४९	११५	१३०	११७	९३	८२	७०	१०६	
खानीगाउँ	१,९२५	१३१	१७४	२६०	२८५	१४८	१०३	१०७	९७	१०१	९७	८६	७३	८०	७१	५३	५९	
होसाडदी	१,५९९	१५७	१७५	२२१	२०९	११४	१०१	६८	७५	७६	६०	७३	६०	६६	४६	३४	६४	
हुवास	४,८६०	४४६	६२५	६९९	६१७	३५८	३१७	२४५	२५५	२१६	२३१	१९६	१८१	१६६	१२७	८१	१००	
काकीनेटा	१,८०८	१४६	२२०	२२४	२२३	१४१	१०९	९६	८३	८१	८४	९०	७२	८२	६६	४२	४९	
खौलालाँकुरी	२,१३२	२२२	२२०	२६७	२५९	१६२	११५	९५	९५	७८	८७	११९	१०२	८९	८८	५२	८२	
कर्घा	२,९२६	२४९	२८९	३८६	३४२	२४७	१९६	१३९	१६६	१४०	१५६	१३४	११९	९९	९९	७९	८६	
क्याड	१,९५८	१९४	१८८	२१६	२२३	१५९	१६३	१०५	१००	९१	८७	९३	८८	९५	६५	३२	५९	
लेखफाँट	२,५२६	२२४	२२१	३३०	२९६	२१४	१४०	१३८	१२८	११७	१६२	११०	११३	१०१	८७	५६	८९	
लिमिठाना	१,४९७	१३५	१४४	२१०	१४४	९५	८४	८६	८७	९५	६४	७८	६४	६६	६१	३५	४९	
लुँखुदेउराली	२,०६८	१६४	२४३	२७५	२१२	११९	१४८	१०९	१०४	११९	९९	७९	९७	७४	८९	४९	८८	
माफ्फाँट	८,०८७	७७९	९८०	१०९९	९३४	६८३	६७५	५४७	४४०	३६७	३५६	३१९	२४४	२२७	१४८	११९	१६०	
मुडीकुवा	१,८६९	१४५	१६४	२४४	२२४	१५७	१०९	६५	१०८	९५	८३	१२७	९५	८०	५८	४५	७०	
नागलीबाड	२,७५१	२५९	२९३	३५४	३२९	२४९	२१५	१७६	१२१	१२७	१३१	१२८	९७	८१	६८	४८	४५	
पाखापानी	२,३९१	२४३	२४२	३०२	३०७	१४९	१२६	९८	१०५	११८	११५	१०८	११५	१०३	८६	८३	८१	
पाडराड	२,२२३	१९७	२४२	३१२	२५६	१८१	११७	११६	९८	१०२	९५	८९	९८	१०७	७९	६०	६४	
राम्जा देउराली	१,७७९	११४	१५१	१९९	२५५	१३६	६४	७८	७२	१०५	९१	९१	१०४	९५	७१	६७	६६	
शालीग्राम	२,६८१	२५६	३४५	३८०	३२८	२४४	१६७	११४	१२४	११९	१०८	१०५	१०८	९४	७०	५५	६४	

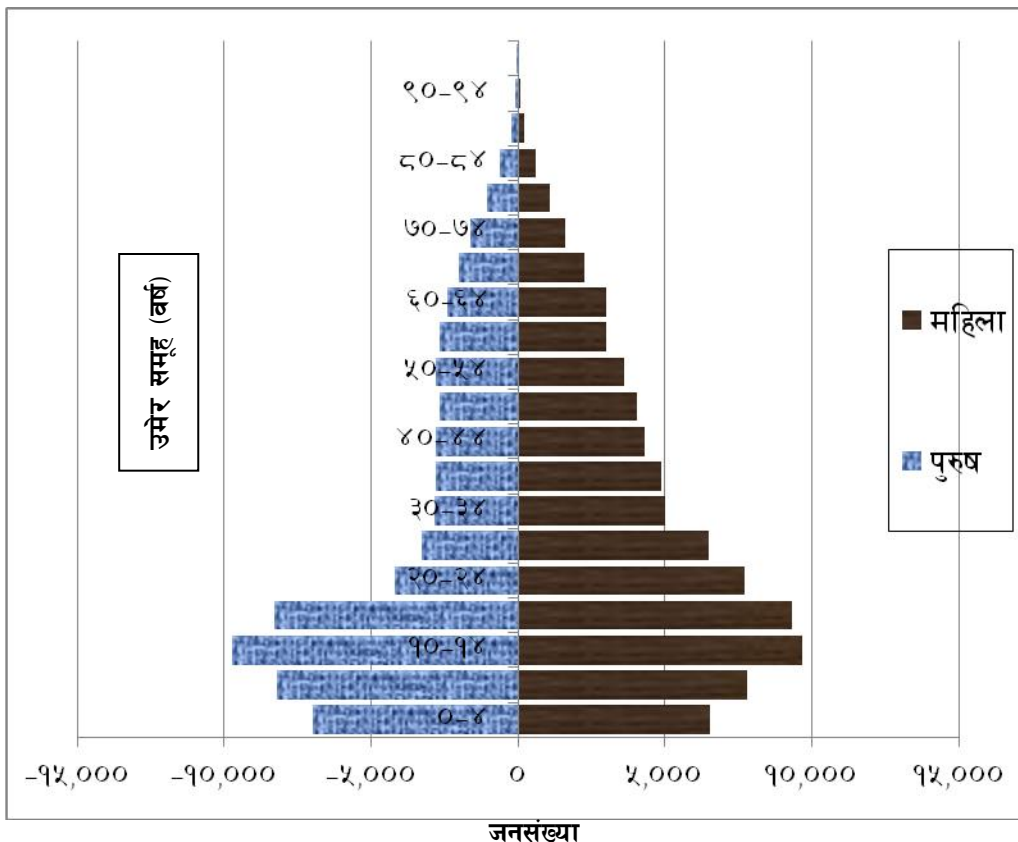

सालिजा	२,२६०	१९४	२२६	२८४	२७१	१७१	१५५	१४१	११२	१२६	१००	१०२	१०७	६५	७९	५३	७४
सारीखोला	२,१४३	१८६	२५९	३०५	२६३	१६७	१०६	९५	१०१	८६	९९	१२५	८८	९२	५२	५१	६८
शंकरपोखरी	३,८६३	३४९	४१३	५०४	५२८	२८३	२११	१७८	१८९	१८७	१७२	१८०	१५६	१४२	१३१	१०१	१३९
टकलाक	१,४२४	१४५	१६३	२०७	१९२	१०१	९३	६६	५३	६७	६५	४८	५६	४८	४९	३९	३२
ठानामौला	१,४१९	१३७	१७६	१६६	१८९	९१	१०१	५९	६३	७०	८१	५९	५७	५४	५२	२५	३९
थापाठाना	२,९६९	२९१	३०६	३७१	३९४	२६३	१७१	१३५	१११	१२६	१५६	१४४	१३६	१२१	९९	७२	७३
ठूलीपोखरी	२,४३१	२०३	२४०	३१४	२९६	१६९	१४८	९७	१३७	११५	१३९	१२५	१०७	९४	९३	७४	८०
तिलाहार	४,६१४	४३९	४९६	६१०	५२१	४२०	३०२	२३८	२४१	२१४	१९५	१९०	१८१	१९६	१३६	१००	१३५
त्रिवेणी	२,०२२	१४८	२१९	२५३	२७९	१८७	१४३	८९	१०५	९२	९३	८४	७५	१००	५०	५०	५५
उरामपोखरा	२,४१५	२५५	२७९	३५३	२७५	२०१	१५३	९९	१०३	९८	१०४	११५	८४	८६	८५	४६	७९
कुश्मा न.पा.	३२,४१९	२९४५	३७४३	४,२३०	३,६३९	२,८६०	२,४९१	२,१०२	१,८९४	१,६१३	१,३८९	१,२८४	१,०५१	१,०६५	८००	५८४	७२९

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, काठमाडौं

११. उमेर समूह र लिंग अनुसार जिल्लाको जनसंख्या पिरामिड

तल दिइएको पिरामिड हेर्दा महिला र पुरुषको जनसंख्या दायँबायाँ उस्तै प्रकारको नभै उमेर समूह अनुसार फरक परेको देखिन्छ। बाल्यावस्थामा र प्रौढावस्थामा उस्तै भए पनि युवावस्थामा पुरुषको जनसंख्या महिलाको तुलनामा कम भएको देखिन्छ।

उमेर समूह अनुसार महिला र पुरुषको जनसंख्या पिरामिड

१२. जनगणना वर्ष अनुसार तथा लिंग अनुसार गा.वि.स./न.पा.को जनसंख्या (हालको अनुमानित समेत)

गाविस/नपा	२०५८			२०६८				२०७२ (अनुमानित)		
	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	लिङ्ग अनुपात	जम्मा	महिला	पुरुष
आर्थर डाँडाखर्क	३,४३६	१,९४९	१,४८७	२,६१८	१,४९७	१,१२१	७४.८८	२,३४८	१,३४७	१,००१
बाच्छा	२,३०५	१,२५९	१,०४६	१,८५४	१,०३८	८१६	७८.६१	१,६९९	९६१	७३९
बाहाकी ठाँटी	१,९९३	१,०८४	९०९	१,७१८	९९९	७१९	७१.९७	१,६१९	९६७	६५५
बाजुड	४,६००	२,५१७	२,०८३	४,२२८	२,४२२	१,८०६	७४.५७	४,०८८	२,३८५	१,७०६
बालाकोट	१,५३०	८२६	७०४	१,३१३	७०२	६११	८७.०४	१,२३५	६५८	५७७
बनौ	१,७०३	९२५	७७८	१,४५८	८०२	६५६	८१.८	१,३७०	७५८	६१३
बाँसखर्क	१,००८	५५५	४५३	९१६	५००	४१६	८३.२	८८२	४८०	४०२
बेउलीबास	२,९४०	१,५७७	१,३६३	२,७५७	१,५७१	१,१८६	७५.४९	२,६८७	१,५६९	१,१२२
भंगारा	२,२५२	१,२१७	१,०३५	१,८६३	१,०५१	८१२	७७.२६	१,७२७	९९१	७३७
भोक्सिड	१,२०१	६२६	५७५	८९१	४८४	४०७	८४.०९	७९१	४३७	३५४
भोर्ले	२,६३२	१,४५१	१,१८१	२,१७५	१,२१९	९५६	७८.४२	२,०१५	१,१३७	८७८
भुकताडले	२,८८०	१,५२९	१,३५१	२,३१२	१,२७३	१,०३९	८१.६२	२,११८	१,१८३	९३५
बराँचौर	२,४५५	१,३५१	१,१०४	२,२१९	१,२५०	९६९	७७.५२	२,१३१	१,२१२	९२०
रानीपानी	२,७५२	१,४६६	१,२८६	२,५१६	१,४१९	१,०९७	७७.३१	२,४२७	१,४०१	१,०२९
चित्रे	२,२२९	१,२११	१,०१८	१,७४०	९७३	७६७	७८.८३	१,५७६	८९१	६८५
देउपुर	२,८५७	१,५१३	१,३४४	२,७९६	१,५४५	१,२५१	८०.९७	२,७७२	१,५५८	१,२१६
देउराली	२,११०	१,१३७	९७३	१,८५७	१,०४८	८०९	७७.१९	१,७६५	१,०१४	७५१
धाइरिड	३,७९२	१,९७७	१,८१५	३,४५६	१,८६४	१,५९२	८५.४१	३,३३०	१,८२१	१,५०९
फलामखानी	१,०२०	५४२	४७८	९१७	५०९	४०८	८०.१६	८७९	४९६	३८३
देविस्थान	३,३०८	१,७४५	१,५६३	३,००४	१,६५७	१,३४७	८१.२९	२,८९०	१,६२३	१,२६९
खानीगाउँ	२,१२९	१,१८४	९४५	१,९२५	१,०८५	८४०	७७.४२	१,८४९	१,०४८	८०१
होसाडवी	२,०४२	१,१२१	९२१	१,५९९	८९२	७०७	७९.२६	१,४५०	८१४	६३६
हुवास	५,०२२	२,७३९	२,२८३	४,८६०	२,६५८	२,२०२	८२.८४	४,७९७	२,६२६	२,१७०
काकीनेटा	२,०१४	१,०४०	९७४	१,८०८	१,०१६	७९२	७७.९५	१,७३२	१,००७	७२९
खौलालाँकुरी	२,४९३	१,३९७	१,०९६	२,१३२	१,२७४	८५८	६७.३५	२,००३	१,२२८	७७८
कुर्घा	३,४४७	१,८९८	१,५४९	२,९२६	१,६१०	१,३१६	८१.७४	२,७४०	१,५०७	१,२३३
क्याड	२,३७७	१,२९३	१,०८४	१,९५८	१,०८५	८७३	८०.४६	१,८१२	१,०११	८०१
लेखफाँट	३,१५३	१,६९१	१,४६२	२,५२६	१,३९५	१,१३१	८१.०८	२,३१२	१,२९२	१,०२१
लिमिठाना	१,७०८	९४८	७६०	१,४९७	८५९	६३८	७४.२७	१,४२०	८२६	५९५
लुँखुदेउराली	२,६५१	१,४२६	१,२२५	२,०६८	१,१६६	९०२	७७.३६	१,८७२	१,०७६	७९८
माझफाँट	६,०६५	३,२००	२,८६५	८,०८७	४,४२३	३,६६४	८२.८४	९,०७३	५,०३४	४,०४३
मुडीकुवा	२,५१०	१,३४२	१,१६८	१,८६९	१,१०८	७६१	६८.६८	१,६६१	१,०२६	६४१
नाग्लीबाड	२,८३३	१,५०१	१,३३२	२,७५१	१,५१५	१,२३६	८१.५८	२,७१९	१,५२१	१,२००
पाखापानी	२,८४३	१,५२१	१,३२२	२,३९१	१,३५१	१,०४०	७६.९८	२,२३१	१,२८८	९४५
पाडराड	२,६८९	१,४६२	१,२२७	२,२२३	१,२६५	९५८	७५.७३	२,०६०	१,१९४	८६८
राम्जा देउराली	२,३१५	१,३१४	१,०८१	१,७७९	९९६	७८३	७८.६१	१,५८०	८९२	६८८
शालीग्राम	३,०२१	१,६५६	१,३६५	२,६८१	१,४९७	१,१८४	७९.०९	२,५५६	१,४३८	१,११९
सालिजा	२,९९३	१,५४८	१,४४५	२,२६०	१,२४७	१,०१३	८१.२३	२,०२०	१,१४४	८७९

सारौखोला	२,४५७	१,३४५	१,११२	२,१४३	१,२०६	९३७	७७.६९	२,०२९	१,१५५	८७५
शंकरपोखरी	४,५४०	२,५२०	२,०२०	३,८६३	२,२६९	१,५९४	७०.२५	३,६२१	२,१७६	१,४५०
टकलाक	१,६४६	९०७	७३९	१,४२४	८१२	६१२	७५.३७	१,३४४	७७७	५६८
ठानामौला	१,७०३	९००	८०३	१,४१९	७७३	६४६	८३.५७	१,३१९	७२७	५९२
थापाठाना	३,४१०	१,८८१	१,५२९	२,९६९	१,६९१	१,२७८	७५.५८	२,८०९	१,६२०	१,१९०
ठूलीपोखरी	३,३१९	१,७२५	१,५९४	२,४३१	१,४०९	१,०२२	७२.५३	२,१४६	१,२९९	८५६
तिलाहार	४,८२६	२,६८१	२,१४५	४,६१४	२,६६०	१,९५४	७३.४६	४,५३२	२,६५२	१,८८२
त्रिवेणी	२,३७६	१,२९९	१,०७७	२,०२२	१,१२०	९०२	८०.५४	१,८९६	१,०५६	८४०
उरामपोखरा	२,८५१	१,५१५	१,३३६	२,४१५	१,३५१	१,०६४	७८.७६	२,२६०	१,२९०	९७१
कुश्मा नगरपालिका	२९,२२७	१५,३५७	१३,८७०	३२,४१९	१७,६८१	१४,७३८	८३.३६	३३,७९१	१८,७०६	१५,१००

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, काठमाडौं

(नोट : २०७२ सालको अनुमानित जनसंख्या राष्ट्रिय जनगणना वर्ष २०६८ को बृद्धिदरलाई आधार मानी घातांकीय (exponential) विधि प्रयोग गरी तथ्याङ्क कार्यालय स्याङ्जाबाट अनुमान गरिएको हो)

१३. जनगणना वर्ष अनुसार गा.वि.स./न.पा.को जनसंख्या, जनघनत्व तथा जनसंख्या बृद्धिदर

सि.नं.	गाविस / नपा	क्षेत्रफल वर्ग कि.मि.	जम्मा जनसंख्या	जम्मा जनसंख्या	जनघनत्व	जनसंख्या बृद्धि दर
			२०५८	२०६८	जना/व.कि.मी २०६८	२०५८-२०६८
१	आर्थर डाँडाखर्क	१४.४६	३,४३६	२,६१८	१८१.०५	-२.७२
२	बाच्छा	१३.०७	२,३०५	१,८५४	१४१.८५	-२.१८
३	बाहाकी ठाँटी	५.७२	१,९९३	१,७१८	३००.३५	-१.४८
४	बाजुड	९.१८	४,६००	४,२२८	४६०.५७	-०.८४
५	बालाकोट	५.६५	१,५३०	१,३१३	२३२.३९	-१.५३
६	बनौ	११.२६	१,७०३	१,४५८	१२९.४८	-१.५५
७	बाँसखर्क	४.८५	१,००८	९१६	१८८.८७	-०.९६
८	बेउलीबास	६.५६	२,९४०	२,७५७	४२०.२७	-०.६४
९	भंगारा	११.८८	२,२५२	१,८६३	१५६.८२	-१.९०
१०	भोक्सिड	६.४१	१,२०१	८९१	१३९.००	-२.९९
११	भोर्ले	६.३३	२,६३२	२,१७५	३४३.६०	-१.९१
१२	भुक्ताडले	४३.७०	२,८८०	२,३१२	५२.९१	-२.२०
१३	बराचौर	६.२७	२,४५५	२,२१९	३५३.९१	-१.०१
१४	रानीपानी	६.०३	२,७५२	२,५१६	४१७.२५	-०.९०
१५	चित्रे	१२.९०	२,२२९	१,७४०	१३४.८८	-२.४८
१६	देउपुर	१०.६५	२,८५७	२,७९६	२६२.५४	-०.२२
१७	देउराली	१६.१८	२,११०	१,८५७	११४.७७	-१.२८
१८	धाइरिड	१३.०८	३,७९२	३,४५६	२६४.२२	-०.९३
१९	फलामखानी	२.८९	१,०२०	९१७	३१७.३०	-१.०६
२०	देविस्थान	४.३८	३,३०८	३,००४	६८५.८४	-०.९६
२१	खानीगाउँ	४.७१	२,१२९	१,९२५	४०८.७०	-१.०१
२२	होसाडदी	११.४०	२,०४२	१,५९९	१४०.२६	-२.४५

२३	हुवास	९.१६	५,०२२	४,८६०	५३०.५७	-०.३३
२४	कार्कीनेटा	७.९५	२,०१४	१,८०८	२२७.४२	-१.०८
२५	खौलालाँकुरी	६.७७	२,४९३	२,१३२	३१४.९२	-१.५६
२६	कुर्घा	१०.१४	३,४४७	२,९२६	२८८.५६	-१.६४
२७	क्याड	२०.४९	२,३७७	१,९५८	९५.५६	-१.९४
२८	लेखफाँट	२१.७१	३,१५३	२,५२६	११६.३५	-२.२२
२९	लिमिठाना	७.७८	१,७०८	१,४९७	१९२.४२	-१.३२
३०	लुंखुदेउराली	७.९४	२,६५१	२,०६८	२६०.४५	-२.४८
३१	माझफाँट	१०.३७	६,०६५	८,०८७	७७९.८५	२.८८
३२	मुडीकुवा	५.१४	२,५१०	१,८६९	३६३.६२	-२.९५
३३	नागलीबाड	११.७४	२,८३३	२,७५१	२३४.३३	-०.२९
३४	पाखापानी	११.४२	२,८४३	२,३९१	२०९.३७	-१.७३
३५	पाडराड	१०.३७	२,६८९	२,२२३	२१४.३७	-१.९०
३६	राम्जा देउराली	१०.६८	२,३९५	१,७७९	१६६.५७	-२.९७
३७	शालीग्राम	५.८५	३,०२१	२,६८१	४५८.२९	-१.१९
३८	सालिजा	१२.९८	२,९९३	२,२६०	१७४.११	-२.८१
३९	सारौखोला	५.६६	२,४५७	२,१४३	३७८.६२	-१.३७
४०	शंकरपोखरी	१२.०६	४,५४०	३,८६३	३२०.३२	-१.६१
४१	टकलाक	४.७९	१,६४६	१,४२४	२९७.२९	-१.४५
४२	ठानामौला	६.३९	१,७०३	१,४१९	२२२.०७	-१.८२
४३	थापाठाना	१०.५३	३,४१०	२,९६९	२८१.९६	-१.३९
४४	ठूलीपोखरी	५.३०	३,३१९	२,४३१	४५८.६८	-३.११
४५	तिलाहार	१८.६२	४,८२६	४,६१४	२४७.८०	-०.४५
४६	त्रिवेणी	१०.०४	२,३७६	२,०२२	२०१.३९	-१.६१
४७	उरामपोखरा	७.८२	२,८५१	२,४१५	३०८.८२	-१.६६
४८	कुश्मा न.पा.	५७.६१	२९,२२७	३२,४१९	५६२.७३	१.०४

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, काठमाडौं

१४. उमेर समुह र लिंग अनुसार परिवारमूली संख्या

	जम्मा परिवार	विभिन्न उमेर समुहका परिवार मूलीको संख्या							७० वर्ष र सो भन्दा माथि
		१०-१४	१५-१९	२०-२९	३०-३९	४०-४९	५०-५९	६०-६९	
जम्मा	३५,७१९	२२	३३५	४,५२२	७,१४७	७,०८१	६,६९६	५,८७०	४,०४६
पुरुष	२१,२५२	११	१४५	१,४५०	३,३०७	४,४३४	५,००६	४,०३२	२,८६७
महिला	१४,४६७	११	१९०	३,०७२	३,८४०	२,६४७	१,६९०	१,८३८	१,१७९

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, काठमाडौं

१५. १० वर्ष र सो भन्दा माथिको वैवाहिक स्थिति अनुसार जिल्लाको जनसंख्या

		अविवाहित	एकल विवाह	बहुविवाह	पुनर्विवाह	विधवा, विधुर	पारपाचूके	छुट्टिएको
जम्मा	१,१७,०२८	४०,७४७	६५,८५७	२,१२८	२,४८७	५,३८२	१३२	२९५
पुरुष	५०,०८१	२१,४०३	२४,२९४	१,८५८	१,४७५	९३६	५५	६०
महिला	६६,९४७	१९,३४४	४१,५६३	२७०	१,०१२	४,४४६	७७	२३५

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, काठमाडौं

१६. १० वर्ष र सो भन्दा माथिको पहिलो विवाह गर्दाको उमेर अनुसार जिल्लाको जनसंख्या

	जम्मा	१० वर्षभन्दा कम उमेर	१०-१४ वर्ष	१५-१९ वर्ष	२०-२४ वर्ष	२५-२९ वर्ष	३०-३४ वर्ष	३५-३९ वर्ष	४०-४४ वर्ष	४५-४९ वर्ष	५०+ वर्ष
जम्मा	७६२८१	१,२१८	७,७८०	३५,८३३	२२,३८८	६,९५०	१,५१२	४२७	१०५	४५	२३
पुरुष	२८६७८	१०७	९६३	७,५०६	१२,५९३	५,७६३	१,२६४	३५५	७७	३४	१६
महिला	४७६०३	१,१११	६,८१७	२८,३२७	९,७९५	१,१८७	२४८	७२	२८	११	७

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, काठमाडौं

१७. जातजातिको आधारमा जिल्लाको जनसंख्या

क्र.सं.	जात जाति जम्मा	जम्मा	प्रतिशत*	पुरुष	महिला	क्र.सं.	जात जाति	जम्मा	पुरुष	महिला
१	ब्राह्मण पहाड	५२३७०	३५.७३	२३०५१	२९,३१९	१७	राई	२२८	११९	१०९
२	क्षेत्री	२५३५३	१७.३०	११०३६	१४,३१७	१८	बोटे	१३२	६४	६८
३	मगर	१६०६८	१०.९६	७२२०	८८४८	१९	छन्त्याल	११७	५५	६२
४	कामी	१३५१०	९.२२	६०२४	७४८६	२०	थकाली	९९	४६	५३
५	दमाई	११०१६	७.५१	४९५६	६०६०	२१	बादी	८१	३६	४५
६	सार्की	९७६७	६.६६	४३३०	५४३७	२२	लिम्बु	६३	३२	३१
७	गुरुंग	५४०७	३.६९	२४६१	२९४६	२३	तेली	५५	४७	८
८	ठकुरी	३६६५	२.५०	१६५२	२०१३	२४	यादव	५३	४२	११
९	नेवार	३४९३	२.३८	१५९४	१८९९	२५	तराई अन्य	४०	१७	२३
१०	दसनामी/ सन्यासी	२०९७	१.४३	९३५	११६२	२६	शोर्पा	३२	१९	१३
११	घर्ति/ भुजेल	७२०	०.४९	३१५	४०५	२७	हजाम/ ठाकुर	१९	१३	६
१२	मुसलमान	६२१	०.४२	३४०	२८१	२८	दुसाध/ पासवान	१६	१५	१
१३	कुमाल	४९३	०.३४	२४१	२५२	२९	हलुवाई	१२	६	६
१४	तामाङ	३५५		२०७	१४८	३०	अन्य जातजाति	१५३	९३	६०
१५	माझी	२९२		१३६	१५६	३१	नखुलेको अन्य	३४	२०	१४
१६	थारु	२२९		१७९	५०					

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, काठमाडौं

* केहि प्रमुख जातजातिहरूको मात्र प्रतिशतमा उल्लेख गरिएको छ ।

१८. मातृभाषाको आधारमा जिल्लाको जनसंख्या

क्र.सं	भाषा	जम्मा	प्रतिशत *	पुरुष	महिला
१	नेपाली	१३४२३३	९१.५७	५९४७०	७४७६३
२	मगर	६००४	४.१०	२६६४	३३४०

क्र.सं	भाषा	जम्मा	पुरुष	महिला
९	राई	७४	४३	३१
१०	थारु	७३	५४	१९

३	गुरुङ	४३६१	२.९७	१९७१	२३९०	११	उर्दु	३४	२३	११
४	नेवारी	९४७	०.६५	४३९	५०८	१२	थकाली	२४	९	१५
५	मैथिली	२४५	०.१७	२१३	३२	१३	खाम	२४	१३	११
६	भोजपुरी	१७१	०.१२	१४३	२८	१४	लिम्बु	२४	१४	१०
७	तामाङ	१२०	०.०८	८९	३१	१५	अन्य	८५	४८	३७
८	हिन्दी	९५	०.०६	७४	२१	१६	नखुलेको	७६	३४	४२

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, काठमाडौं

* केहि प्रमुख मातृभाषाहरूको मात्र प्रतिशतमा उल्लेख गरिएको छ ।

१९. धर्म अनुसार जिल्लाको जनसंख्या

	जम्मा	हिन्दू	बौद्ध	इसाई	इस्लाम	बोन	प्रकृति	किरांत	अन्य	नखुलेको
जम्मा	१,४६,५९०	१३१,१६३	१३,६६३	६६६	६२४	२७७	३४	२४	३	१३६
प्रतिशत	१००	८९.४८	९.३२	०.४५	०.४३	०.१९	०.०२	०.०२	०	०.०९
पुरुष	६५,३०१	५८,३०४	६,१३८	३१८	३४१	११५	१५	१२	२	५६
महिला	८१,२८९	७२,८५९	७,५२५	३४८	२८३	१६२	१९	१२	१	८०

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, काठमाडौं

२०. विभिन्न देशको नागरिकता भएको जनसंख्या

	जम्मा	विभिन्न देशको नागरिकता भएको जनसंख्या			
		नेपाल	भारत	चीन	अन्य मुलुक
जम्मा	१,४६,५९०	१,४६,२८९	२६५	०	३६
पुरुष	६५,३०१	६५,०८७	२०५	०	९
महिला	८१,२८९	८१,२०२	६०	०	२७

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, काठमाडौं

२१. अपाङ्गता सम्बन्धी विवरण

	जम्मा जनसंख्या	अपाङ्गता नभएको	अपाङ्गता भएको								
			जम्मा	शारीरिक	अन्धोपना, कम दृष्टी	बहिरा कान कम सुन्ने	बहिरो अन्धोपन	बोलीमा समस्या	मानसिक अशक्तता	बौद्धिक अशक्तता	बहुअपाङ्गता
जम्मा	१४६,५९०	१४२,९३७	३,६५३	१,३९४	५३०	५९६	५९	४५७	३०९	११३	१९५
प्रतिशत	१००.००	९७.५१	२.४९	०.९५	०.३६	०.४१	०.०४	०.३१	०.२१	०.०८	०.१३
पुरुष	६५,३०१	६३,३२९	१,९७२	७७९	२७०	३११	३१	२६१	१६५	६४	९१
महिला	८१,२८९	७९,६०८	१,६८१	६१५	२६०	२८५	२८	१९६	१४४	४९	१०४

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, काठमाडौं

२२. ५ वर्ष अघि अन्य जिल्लामा बसाइ भएको लिंग अनुसार जनसंख्या

	जम्मा	पुरुष	महिला
५ वर्ष अघि अन्य जिल्लामा बसाइ भएको जनसंख्या	४,९२२	१,४९८	३,४२३
हिमाल	१२८	६५	६४
पहाड	४,२०८	१,२०३	३,००६
तराई	४०३	१८३	२२०
जिल्ला नखुलेको	१८२	४८	१३४

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, काठमाडौं

२३. अन्य जिल्लामा जन्मेको व्यक्ति पर्वत जिल्लामा बसोबास गरेको अवधि

	जम्मा	गणनाको दिनसम्म बसाइको अवधि				बसाइको अवधि नखुलेको
		१ वर्ष भन्दा कम	१ देखि ५ वर्ष	६ देखि १० वर्ष	१० वर्ष भन्दा बढी	
जम्मा	१५,५५८	१,०३६	३,७५९	२,१०७	७,२३०	१,४२६
पुरुष	२,६५१	३६९	१,१०४	३४४	५८०	२५४
महिला	१२,९०७	६६७	२,६५५	१,७६३	६,६४९	१,१७२

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, काठमाडौं

२४. अन्य जिल्लामा जन्मेको व्यक्ति पर्वत जिल्लामा बसोबास गर्नुको मुख्य कारण

	जम्मा	बसोबास गर्नुको मुख्य कारण								कारण नखुलेको
		कृषि	व्यापार	नोकरी	अध्ययन	विवाह	आश्रित	दुन्द	अन्य	
जम्मा	१५,५५८	५०८	६७९	८६४	१,१३६	९,८०१	९०३	०	३९७	१,२७०
पुरुष	२,६५१	१०४	३१९	६८०	५५१	९७	३४४	०	२३९	३१८
महिला	१२,९०७	४०४	३६०	१८४	५८५	९,७०५	५५९	०	१५८	९५२

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, काठमाडौं

२५. विदेश गएको देश वा क्षेत्र, जांदाको उमेर र लिंग अनुसार विदेश गएको (अनुपस्थित) जनसंख्या

	जम्मा	मध्यपूर्व	भारत	एशिया	युरोपियन युनियन	अन्य एशियाली	उ. अमेरिका	प्रशान्त क्षेध	भारत बाहेक साँक	अफ्रिका	द. अमेरिका	क्यारिबियन	अन्य युरोपेली	अन्य देश	गन्तव्य थाहा नभएको
सबै उमेर समुह	जम्मा	९,७६१	८,८७३	१,१४३	५७३	५३२	२५६	१४८	१४१	४८	२५	३१	५९	१४५	
	पुरुष	९,५४८	७,५५९	१,११८	४२८	४३१	१९५	११२	१३७	४०	२२	२८	५१	११४	
	महिला	२१३	१,३१४	२५	१४५	१०१	६१	३६	४	८	३	३	८	३१	
०-१४ वर्ष	जम्मा	७	१,२०६	१	३५	१२	२८	९	२	४	३	४	५	१७	
	पुरुष	५	८९४	०	१८	५	१९	४	२	१	३	४	४	१०	
	महिला	२	३१२	१	१७	७	९	५	०	३	०	०	१	७	

१५- २४ वर्ष	जम्मा	४,७०२	५,२५५	६४२	२८१	२४०	११२	८३	५५	१८	५	१४	१९	६०
	पुरुष	४,६०७	४,६१०	६२८	२११	१९२	८९	६३	५४	१७	४	१२	१८	५२
	महिला	९५	६४५	१४	७०	४८	२३	२०	१	१	१	२	१	८
२५- ३४ वर्ष	जम्मा	३,७४०	१,३८८	३५१	१८४	२२६	९१	४८	५६	२०	८	११	२२	२५
	पुरुष	३,६४८	१,१६९	३४४	१५१	१८६	६९	३९	५४	१७	७	११	२०	२२
	महिला	९२	२१९	७	३३	४०	२२	९	२	३	१	०	२	३
३५- ४४ वर्ष	जम्मा	१,०८६	५२८	१२४	३६	३८	२१	६	२३	५	५	२	५	८
	पुरुष	१,०६६	४८३	१२३	२९	३७	१७	५	२२	४	५	१	५	८
	महिला	२०	४५	१	७	१	४	१	१	१	०	१	०	०
४५- ५४ वर्ष	जम्मा	१४६	२३१	१५	५	६	१	१	२	१	०	०	०	१
	पुरुष	१४३	२१४	१५	४	३	०	१	२	१	०	०	०	०
	महिला	३	१७	०	१	३	१	०	०	०	०	०	०	१
५५- ६४ वर्ष	जम्मा	७	४८	०	१४	३	१	०	१	०	०	०	४	०
	पुरुष	७	४३	०	५	३	०	०	१	०	०	०	१	०
	महिला	०	५	०	९	०	१	०	०	०	०	०	३	०
६५+ वर्ष	जम्मा	२	१०	०	१३	१	१	०	०	०	०	०	४	०
	पुरुष	२	५	०	७	१	१	०	०	०	०	०	३	०
	महिला	०	५	०	६	०	०	०	०	०	०	०	१	०
उमेर नखुलेको	जम्मा	७१	२०७	१०	५	६	१	१	२	०	४	०	०	३४
	पुरुष	७०	१४१	८	३	४	०	०	२	०	३	०	०	२२
	महिला	१	६६	२	२	२	१	१	०	०	१	०	०	१२

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, काठमाडौं

२६. विदेश जानुको कारण सहित विदेश जाने व्यक्तिहरूको उमेर अनुसार जनसंख्या

	व्यापार	द्वन्द्व	आश्रित	संस्थागत नोकरी	निजी नोकरी	अध्ययन	अन्य कारण	कारण नखुलेको
जम्मा उमेर समूह	१६६	२२	१,५५७	३,४७६	१५,२६७	६६६	११४	४६७
०-१४ वर्ष	०	१	६१४	५१	४८४	१००	९	७४
१५-२४ वर्ष	१०८	९	५९३	२,१५७	८,०१८	३७१	३६	१९४
२५-३४ वर्ष	४०	७	१७९	९०५	४,७६५	१५२	२८	९४
३५-४४ वर्ष	१२	३	२९	२६५	१,५१४	१४	११	३९
४५-५४ वर्ष	२	१	१२	६२	३१८	२	६	६
५५-६४ वर्ष	१	०	११	७	४८	१	६	४
६०+ वर्ष	०	१	१२	१	५	०	९	३
उमेर नखुलेको	३	०	१०७	२८	११५	२६	९	५३

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, काठमाडौं

३. शैक्षिक तथ्याङ्क

राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार पर्वत जिल्लामा ५ वर्ष र सो भन्दा माथिको जनसंख्या १,३३,०५५ रहेको छ। यस मध्ये पुरुषको संख्या ५८,३०६ र महिलाको संख्या ७४,७४९ रहेको छ। जिल्लाको कुल साक्षर जनसंख्या ९८,२५७ जना रहेको छ भने साक्षरता प्रतिशत ७३.८५ रहेको छ। यसमा पुरुषको संख्या ४८,६३६ जना अर्थात् ८३.८२ प्रतिशत रहेको छ भने महिलाको संख्या ४९,६२१ जना अर्थात् ६६.३८ प्रतिशत रहेको छ।

१. साक्षरता सम्बन्धी विवरण

	५ वर्ष वा सो भन्दा माथिको जनसंख्या	साक्षरता सम्बन्धी विवरण			नखुलेको
		पढ्न र लेख्न सक्ने	पढ्न मात्र सक्ने	पढ्न र लेख्न नसक्ने	
जम्मा	१,३३,०५५	९८,२५७	३,०३२	३१,६६५	१०१
पुरुष	५८,३०६	४८,६३६	१,३७३	८,२९७	४४
महिला	७४,७४९	४९,६२१	१,६५९	२३,४६९	५७

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

२. साक्षरता (गा.वि.स. अनुसार)

क्र.सं.	गाविस नपाको नाम	साक्षरता	महिला	पुरुष	क्र.सं.	गाविस नपाको नाम	साक्षरता	महिला	पुरुष
१	आर्थर डाँडाखर्क	६८.६९	६०.०७	८०.३९	२५	खौलालाँकुरी	६४.५	५९.१९	७२.६२
२	बाच्छा	७७.३९	७०.५७	८६.०६	२६	कुर्घा	८०.०१	७२.६१	८९.३६
३	बाहाकी ठाँटी	७१.६	६५.५४	७९.९७	२७	क्याड	६३.१	५४.४५	७४.४४
४	बाजुड	७१.६	६४.३	८१.७२	२८	लेखफाँट	७१.२४	६१.८४	८३.३८
५	बालाकोट	७१.५१	६२.०२	८२.६१	२९	लिमिठाना	७०.५६	६३.९४	७९.८६
६	बनौ	७५.३९	६८.३६	८४.५२	३०	लुखुदेउराली	७३.०६	६५.२९	८३.४४
७	बाँसखर्क	६५	५५	७७.७८	३१	माझफाँट	७२.९२	६५.०८	८२.६३
८	बेउलीबास	७४.२	६८.९७	८१.३८	३२	मुडीकुवा	७८.८९	७०.८४	९१.०९
९	भंगारा	६६.८८	५८.३८	७७.९९	३३	नागलीबाड	७०.१४	६१.२१	८१.३६
१०	भोक्सिड	७६.६३	६७.०५	८८.१५	३४	पाखापानी	६८.३	६०.९६	७८.०७
११	भोर्ले	७२.८५	६४.१५	८४.१९	३५	पाडराड	७२.७	६५.७९	८२.२६
१२	भुक्ताडले	६२.८३	५५.०३	७२.५६	३६	राम्जा देउराली	७३.२१	६३.८९	८५.१९
१३	बराँचौर	७१	६४.३७	७९.८८	३७	शालीग्राम	७३.९४	६७.७५	८२.११
१४	रानीपानी	७०.०३	६२.८१	७९.६३	३८	सालिजा	७४.०६	६६.५८	८३.३७
१५	चित्रे	७०.५३	६२.३३	८१.५७	३९	सारौँखोला	७३.८४	६७.४७	८२.३४
१६	देउपुर	७५.३२	६७.४७	८५.१६	४०	शंकरपोखरी	७२.७४	६५.७९	८२.९
१७	देउराली	७७.३६	७२.३९	८३.८६	४१	टकलाक	६८.५७	६३.८२	७५.०५
१८	धाइरिड	६५.३७	५६.३९	७६.३६	४२	ठानामौला	६८.३३	६२.७८	७५.२६
१९	फलामखानी	६६.५४	५६.२४	७९.७८	४३	थापाठाना	७८.०१	७०.४४	८८.४४

२०	देविस्थान	८२.२२	७४.७९	९१.६७	४४	ठूलीपोखरी	७१.४५	६४.३६	८१.६९
२१	खानीगाउँ	७५.१४	६७.४८	८५.३२	४५	तिलाहार	७६.४१	६८.५७	८७.३६
२२	होसाडदी	७३.०९	६४.८७	८३.८४	४६	त्रिवेणी	७६.८४	७०.८५	८४.५३
२३	हुवास	७६.१९	७०.२	८३.७३	४७	उरामपोखरा	८१.६२	७५.३१	८९.८६
२४	काकीनेटा	७३.४१	६५.६७	८३.५		कुशमा न.पा.			
१	पिपलटारी	७१.३४	६२.५२	८२.७२	२	चुवा	७६	६७.४३	८७.४६
३	दुर्लु	६८.२८	६१.२६	७८.०४	४	कटुवा चौपारी	७३.५४	६६.०४	८३.११
५	खुकोट	७४.२	६६.८	८४.१४	६	पकुवा	६९.९८	६२.८४	७८.९८
७	पांग	७०.०९	६२.४२	८०.४३	८	शिवालय	८५.५५	७९.६९	९२.०९

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

४. साक्षरता स्थिति अनुसार ५ वर्ष र माथिको उमेरको जनसंख्या

	५ वर्ष वा सो भन्दा माथिको जनसंख्या	साक्षरता अवस्था अनुसार जनसंख्या			नखुलेको
		पढ्न र लेख्न सक्ने	पढ्न मात्र सक्ने	पढ्न र लेख्न नसक्ने	
जम्मा	१,३३,०५५	९८,२५७	३,०३२	३१,६६५	१०१
पुरुष	५८,३०६	४८,६३६	१,३७३	८,२९७	४४
महिला	७४,७४९	४९,६२१	१,६५९	२३,४६९	५७

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

५. उत्तीर्ण गरेको तह अनुसार ५ वर्ष र माथिको उमेरको साक्षर जनसंख्या

	जम्मा	विभिन्न शैक्षिक तह उत्तीर्ण गर्ने साक्षर जनसंख्या								अनौपचारिक शिक्षा	तह नखुलेको	
		भर्खर पढाइ शुरू गरेको	कक्षा १ देखि ५	कक्षा ६ देखि ८	कक्षा ९ देखि १०	एस एल सी र सो सरह	प्रमाणपत्र तह र सो सरह	स्नातक र सो सरह	स्नातकोत्तर सरह र माथि			अन्य
जम्मा	२१०७८	१७५	४,०६९	४,७००	३,९३८	४,५९९	१,२१०	४५४	१२८	०	३१९	१,४८६
पुरुष	१९,३६३	१३५	३,७१३	४,३९५	३,७२९	४,३७४	१,०९६	३७६	१०३	०	२५१	१,१९१
महिला	११७५	४०	३५६	३०५	२०९	२२५	११४	७८	२५	०	६८	२९५

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

६. उत्तीर्ण गरेको तह अनुसार ५ वर्ष र माथिको उमेरको गाविस अनुसार साक्षर जनसंख्या

गा.वि.स.को नाम		विभिन्न शैक्षिक तह उत्तीर्ण गर्ने साक्षर जनसंख्या										अनौपचारिक शिक्षा	तह नखुलेको
		५ वर्ष वा सोभन्दा माथिको जम्मा जनसंख्या	भर्खर पढाइ शुरु गरेको	कक्षा १ देखि ५	कक्षा ६ देखि ८	कक्षा ९ देखि १०	एस एल सी र सो सरह	प्रमाणपत्र तह र सो सरह	स्नातक र सो सरह	स्नातकोत्तर सरह र माथि	अन्य		
आर्थर डाँडाखर्क	जम्मा	१७०६	३२	७३६	३९१	२०१	२२५	३८	८	३	०	६९	३
	महिला	८६२	१७	३६८	२०३	९६	१२५	२५	३	०	०	२४	१
	पुरुष	८४४	१५	३६८	१८८	१०५	१००	१३	५	३	०	४५	२
बाच्छा	जम्मा	१३२८	२६	५०८	२७६	१८८	१८२	४४	२१	६	०	७५	२
	महिला	६७५	१०	२५६	१४३	९७	८९	२२	४	०	०	५४	०
	पुरुष	६५३	१६	२५२	१३३	९१	९३	२२	१७	६	०	२१	२
बाहाकी ठाँटी	जम्मा	११२०	३४	३३२	२२४	१५१	२४६	६६	१५	९	०	३६	७
	महिला	५९७	२०	१७३	१२३	८७	१३०	४१	६	०	०	१५	२
	पुरुष	५२३	१४	१५९	१०१	६४	११६	२५	९	९	०	२१	५
बाजुड	जम्मा	२७८९	१०८	९८२	६७७	५०३	३१०	१०६	२८	११	०	५६	८
	महिला	१४५२	४९	५२८	४०३	२३०	१६१	५२	५	२	०	१९	३
	पुरुष	१३३७	५९	४५४	२७४	२७३	१४९	५४	२३	९	०	३७	५
बालाकोट	जम्मा	८८३	२२	३५६	२५०	११६	१११	१२	१	१	०	६	८
	महिला	४१२	९	१६६	१२०	५३	५६	४	०	०	०	२	२
	पुरुष	४७१	१३	१९०	१३०	६३	५५	८	१	१	०	४	६
बनौ	जम्मा	९८४	३५	४५०	२४०	१३१	६४	२७	९	०	०	२६	२
	महिला	५०२	२०	२१३	१४०	६१	३०	११	२	०	०	२४	१
	पुरुष	४८२	१५	२३७	१००	७०	३४	१६	७	०	०	२	१
बाँसखर्क	जम्मा	५५०	२०	२२०	१३९	७०	८१	११	३	२	०	३	१
	महिला	२६२	१३	९४	६९	३९	३९	४	१	०	०	२	१
	पुरुष	२८८	७	१२६	७०	३१	४२	७	२	२	०	१	०
बेउलीबास	जम्मा	१९११	५४	६५५	३९९	२४६	२८९	१३०	१६	१०	०	११०	२
	महिला	१०१८	२१	३१२	२१८	१५०	१६७	७८	७	२	०	६३	०
	पुरुष	८९३	३३	३४३	१८१	९६	१२२	५२	९	८	०	४७	२
भंगारा	जम्मा	११७९	३४	४५१	२८२	१६६	१५४	४२	१५	३	०	२७	५
	महिला	५७८	१७	२१०	१४९	९४	७२	२२	४	०	०	७	३
	पुरुष	६०१	१७	२४१	१३३	७२	८२	२०	११	३	०	२०	२
भोक्सिड	जम्मा	६२८	१९	२५२	१९५	७२	६९	१५	६	०	०	०	०
	महिला	३०२	१०	१३०	९१	३७	२९	५	०	०	०	०	०
	पुरुष	३२६	९	१२२	१०४	३५	४०	१०	६	०	०	०	०
भोर्ले	जम्मा	१४५०	११	६०२	४०३	२१२	१३९	५६	१४	६	०	०	७
	महिला	७२४	५	३१२	१९६	१०१	७१	२९	४	२	०	०	४
	पुरुष	७२६	६	२९०	२०७	१११	६८	२७	१०	४	०	०	३

भुक्ताडले	जम्मा	१३७८	५२	५८१	३६१	१५३	१४८	२६	२	५	०	३७	१३
	महिला	६५९	१७	२८४	१८४	८०	६४	११	१	१	०	११	६
	पुरुष	७१९	३५	२९७	१७७	७३	८४	१५	१	४	०	२६	७
बरांचौर	जम्मा	१४५३	४६	६२५	३४४	१६८	१६७	५३	१५	४	२	२५	४
	महिला	७५०	१४	३२१	१९८	१००	८४	२२	३	०	०	७	१
	पुरुष	७०३	३२	३०४	१४६	६८	८३	३१	१२	४	२	१८	३
रानीपानी	जम्मा	१६१४	७४	५९५	३५४	२०९	२२४	५६	२७	७	२	६५	१
	महिला	८२६	३७	३०३	१८९	११६	११६	२०	७	२	१	३५	०
	पुरुष	७८८	३७	२९२	१६५	९३	१०८	३६	२०	५	१	३०	१
चित्रे	जम्मा	११०५	३३	४३९	२६३	१२०	१३६	४२	९	३	०	६०	०
	महिला	५६३	१९	२१४	१५५	४६	७१	१६	२	१	०	३९	०
	पुरुष	५४२	१४	२२५	१०८	७४	६५	२६	७	२	०	२१	०
देउपुर	जम्मा	१९३४	९९	६४८	३९६	१९७	२९७	१०७	४२	१२	०	१२२	१४
	महिला	९६३	३४	३१६	२०५	१२२	१४९	५७	१४	२	०	६४	०
	पुरुष	९७१	६५	३३२	१९१	७५	१४८	५०	२८	१०	०	५८	१४
देउराली	जम्मा	१२९७	५	४९८	२८८	१०५	१४७	२५	१२	१	०	२१५	१
	महिला	६८८	२	२५१	१४७	५८	७५	१३	३	०	०	१३८	१
	पुरुष	६०९	३	२४७	१४१	४७	७२	१२	९	१	०	७७	०
धाइरिड	जम्मा	२०९५	१०३	८३१	५२२	३३४	१८६	६७	२७	५	०	१३	७
	महिला	९९०	३७	३७५	२९२	१७२	८३	१९	२	१	०	७	२
	पुरुष	११०५	६६	४५६	२३०	१६२	१०३	४८	२५	४	०	६	५
फलामखानी	जम्मा	५४२	०	२६६	१५९	५७	३०	१३	२	०	२	६	७
	महिला	२५७	०	१३०	७२	३१	८	८	०	०	१	३	४
	पुरुष	२८५	०	१३६	८७	२६	२२	५	२	०	१	३	३
देविस्थान	जम्मा	२२४६	२५	६१४	४०९	२७८	४६१	१९१	४१	२३	३	१९९	२
	महिला	११४४	१२	३०५	२२३	१६३	२२५	८१	१४	२	१	११६	२
	पुरुष	११०२	१३	३०९	१८६	११५	२३६	११०	२७	२१	२	८३	०
खानीगाउँ	जम्मा	१३४९	२४	४३२	२७२	१७६	२३७	७८	२७	१२	२	८९	०
	महिला	६९२	११	२१९	१४९	१०१	११९	३६	६	१	२	४८	०
	पुरुष	६५७	१३	२१३	१२३	७५	११८	४२	२१	११	०	४१	०
होसाडदी	जम्मा	१११६	३४	४३६	२७९	१६३	१०३	३९	१३	०	०	४७	२
	महिला	५६०	१५	२२८	१५६	८०	४२	१८	४	०	०	१५	२
	पुरुष	५५६	१९	२०८	१२३	८३	६१	२१	९	०	०	३२	०
हुवास	जम्मा	३३९५	१०४	११६३	७४०	४९३	४१८	१५९	४०	१२	३	२५८	५
	महिला	१७४४	४०	६१२	४०३	२७०	२२०	७७	१५	२	२	९९	४
	पुरुष	१६५१	६४	५५१	३३७	२२३	१९८	८२	२५	१०	१	१५९	१
कार्कीनेटा	जम्मा	१२४१	१६	३९१	२४३	२०७	१९५	६४	१८	१०	०	९४	३
	महिला	६२७	८	२०२	१२८	११०	९१	२५	७	३	०	५३	०
	पुरुष	६१४	८	१८९	११५	९७	१०४	३९	११	७	०	४१	३
खौलालाँकुरी	जम्मा	१२६७	९६	४४७	२९१	१८८	१८३	४२	८	५	०	३	४
	महिला	७०२	४६	२६४	१७१	९३	१०६	१३	३	३	०	२	१
	पुरुष	५६५	५०	१८३	१२०	९५	७७	२९	५	२	०	१	३

कुर्घा	जम्मा	२१५३	२९	६२९	४६९	३३६	३३७	१०५	३१	९	२	१९५	११
	महिला	१०९१	१४	३१०	२४३	१७६	१६९	४०	१०	१	०	१२२	६
	पुरुष	१०६२	१५	३१९	२२६	१६०	१६८	६५	२१	८	२	७३	५
क्याड	जम्मा	११६२	४१	५४५	२९५	१६७	६३	२५	८	२	०	४	१२
	महिला	५६९	१६	२७६	१४७	७६	३१	१३	३	०	०	२	५
	पुरुष	५९३	२५	२६९	१४८	९१	३२	१२	५	२	०	२	७
लेखफाँट	जम्मा	१६६२	४८	५७५	३६५	२०७	२३४	८५	१५	९	१	१२२	१
	महिला	८१४	२३	२८९	१७८	११५	१०३	४१	४	१	०	५९	१
	पुरुष	८४८	२५	२८६	१८७	९२	१३१	४४	११	८	१	६३	०
लिमिठाना	जम्मा	९७४	२७	३०६	२०७	१४७	१८८	५३	१७	१	०	२६	२
	महिला	५१८	९	१७४	११९	७५	१०६	१५	५	०	०	१३	२
	पुरुष	४५६	१८	१३२	८८	७२	८२	३८	१२	१	०	१३	०
तुंबुदेउराली	जम्मा	१३९४	३५	४६८	३०५	२२३	२४६	५३	२२	१२	१	३	२६
	महिला	७१२	१०	२४१	१७३	११७	१२४	२९	४	१	१	०	१२
	पुरुष	६८२	२५	२२७	१३२	१०६	१२२	२४	१८	११	०	३	१४
माभ्रफाँट	जम्मा	५४००	२३८	२०९५	११८७	८१२	५६९	२८४	१२२	४२	०	३७	१४
	महिला	२६६५	११७	१०४०	५९२	४१९	२८०	१४४	४१	७	०	१६	९
	पुरुष	२७३५	१२१	१०५५	५९५	३९३	२८९	१४०	८१	३५	०	२१	५
मुडीकुवा	जम्मा	१३६५	५५	३५४	२३७	१५९	२८४	११२	२६	१३	०	११३	१२
	महिला	७३९	२७	१९७	१४०	८७	१४७	४८	१२	१	०	७५	५
	पुरुष	६२६	२८	१५७	९७	७२	१३७	६४	१४	१२	०	३८	७
नागलीबाड	जम्मा	१७५६	६७	६३१	४१०	२६३	२३२	६३	१२	३	०	७२	३
	महिला	८५५	३१	३१३	२१४	१२६	११३	२७	३	०	०	२६	२
	पुरुष	९०१	३६	३१८	१९६	१३७	११९	३६	९	३	०	४६	१
पाखापानी	जम्मा	१५५०	६२	६३६	३६०	१८९	२०७	३६	१०	२	०	४७	१
	महिला	७८९	३६	२९६	२०१	११०	१०७	१४	०	०	०	२४	१
	पुरुष	७६१	२६	३४०	१५९	७९	१००	२२	१०	२	०	२३	०
पाडराड	जम्मा	१४७५	२९	६४१	३७१	२०५	१६६	३७	१२	२	४	७	१
	महिला	७७४	१५	३३७	१९८	११९	८१	१४	२	१	२	५	०
	पुरुष	७०१	१४	३०४	१७३	८६	८५	२३	१०	१	२	२	१
राम्जा देउराली	जम्मा	१२४१	२८	४२६	२५७	१५९	२४७	६६	२१	५	०	२९	३
	महिला	६११	१५	२१८	१३३	७४	१२५	२८	५	०	०	११	२
	पुरुष	६३०	१३	२०८	१२४	८५	१२२	३८	१६	५	०	१८	१
शालीग्राम	जम्मा	१८४५	७६	७०४	४३४	२५७	२५१	९४	१७	७	०	१	४
	महिला	९५५	२७	३४०	२४९	१४४	१३३	५७	४	०	०	१	०
	पुरुष	८९०	४९	३६४	१८५	११३	११८	३७	१३	७	०	०	४
शालिजा	जम्मा	१५४१	१२	६०५	३५७	१७२	२३०	५६	२१	७	०	७९	२
	महिला	७६८	३	२७३	१९३	९०	१२६	२७	४	१	०	५१	०
	पुरुष	७७३	९	३३२	१६४	८२	१०४	२९	१७	६	०	२८	२
सारौखोला	जम्मा	१४९०	७२	५१४	३५०	२२८	१५१	७१	२०	०	०	८०	४
	महिला	७७६	३६	२९५	१८७	११६	७२	३६	४	०	०	२७	३
	पुरुष	७१४	३६	२१९	१६३	११२	७९	३५	१६	०	०	५३	१

शंकरपोखरी	जम्मा	२५९८	१३९	८०१	५३५	३५४	४२५	१४२	४८	१२	०	१४२	०
	महिला	१३९३	७२	४६४	३३१	१९९	१९९	५९	१०	०	०	५९	०
	पुरुष	१२०५	६७	३३७	२०४	१५५	२२६	८३	३८	१२	०	८३	०
टकलाक	जम्मा	८९४	१७	३४७	२०८	१२८	१२३	४८	१५	१	०	३	४
	महिला	४७६	५	१८०	१२९	६२	६३	२६	६	०	०	२	३
	पुरुष	४१८	१२	१६७	७९	६६	६०	२२	९	१	०	१	१
ठानामौला	जम्मा	८८१	२७	३१९	२०९	१३१	१०६	३१	५	३	०	५०	०
	महिला	४४९	९	१६६	११०	७४	४६	१३	१	१	०	२९	०
	पुरुष	४३२	१८	१५३	९९	५७	६०	१८	४	२	०	२१	०
थापाठाना	जम्मा	२११७	१२९	५४८	४७३	२७८	३७२	७४	१८	०	०	२२३	२
	महिला	१११०	५७	२८५	२५९	१६०	१८७	३७	१	०	०	१२३	१
	पुरुष	१००७	७२	२६३	२१४	११८	१८५	३७	१७	०	०	१००	१
ठूलीपोखरी	जम्मा	१६२०	४५	४७४	३६०	२३३	२६८	८९	३१	१५	०	१०५	०
	महिला	८६१	२३	२५४	२१५	१४२	१२३	३४	५	३	०	६२	०
	पुरुष	७५९	२२	२२०	१४५	९१	१४५	५५	२६	१२	०	४३	०
तिलाहार	जम्मा	३२५८	९७	११३०	७०७	४२०	४९२	१७६	३०	८	०	१९६	२
	महिला	१७००	४७	५६५	३९८	२३४	२४३	८४	८	२	०	११८	१
	पुरुष	१५५८	५०	५६५	३०९	१८६	२४९	९२	२२	६	०	७८	१
त्रिवेणी	जम्मा	१४९२	६७	५३१	३०२	२५०	२१०	७५	३२	१०	०	७	८
	महिला	७६९	१९	२५९	१८०	१३२	११४	३९	१८	२	०	४	२
	पुरुष	७२३	४८	२७२	१२२	११८	९६	३६	१४	८	०	३	६
उरामपोखरा	जम्मा	१७८६	१५	६७८	३८६	२०५	२५९	९३	२४	७	१	१११	७
	महिला	९३१	६	३१८	२३२	११४	१३१	६४	७	०	०	५५	४
	पुरुष	८५५	९	३६०	१५४	९१	१२८	२९	१७	७	१	५६	३
कुशमा नगरपालिका	जम्मा	२२९२०	८४७	७६२७	४४९६	३०६१	३६९५	१५४३	६७३	२२९	१२	६३४	१०३
	महिला	११४८०	३६७	३८९२	२४७०	१६१६	१८३३	६८१	२१२	३६	८	३११	५४
	पुरुष	११४४०	४८०	३७३५	२०२६	१४४५	१८६२	८६२	४६१	१९३	४	३२३	४९

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

७. प्रमाणपत्र तह वा सो भन्दा माथिको तहमा अध्ययन गर्ने १५ वर्ष वा सोभन्दा माथि उमेरको जनसंख्याको अध्ययनको मुख्य क्षेत्र

जम्मा	जम्मा	अध्ययनको मुख्य क्षेत्र											नखुलेको	
		मानविकी	व्यापार र प्रशासन	शिक्षा	विज्ञान	स्वास्थ्य	इन्जिनियरिङ औद्योगिक र निर्माण	कानून	सामाजिक र व्यवहार विज्ञान	गणित तथा तथ्यांक	कृषि, वन, मत्स्य	हिसाब किताब		पत्रकारिता र सूचना
७,१७८	२,३५८	९१०	१,९४७	२६०	८९	४०	९७	३३१	१५३	४१	३	२	१	९४६

पुरुष	४,३३०	१,४३१	६५४	८९३	२२०	५६	३६	८८	२४९	१२०	३४	३	२	१	६१३
महिला	२,८४५	९२७	२५६	१,०५४	४०	३३	४	९	८२	३३	७	०	०	०	४०४

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

८. जिल्लामा तहगत रूपमा विद्यालय तथा कलेज/क्याम्पसहरूको संख्या

शैक्षिक संस्थाको तह	संख्या		
	सामुदायिक	निजी/संस्थागत	जम्मा
बाल विकास केन्द्र/पूर्व प्राथमिक	३०५	४३	३४८
प्राथमिक	२०२	२३	२२५
निम्न माध्यमिक विद्यालय	३४	६	४०
माध्यमिक विद्यालय	४३	१२	५५
उच्च माध्यमिक विद्यालय	३५	१	३६
जम्मा	३१४	४२	३५६

श्रोत : जिल्ला शिक्षा कार्यालय, पर्वत २०७०

९. समाहित शिक्षा

प्रकार	स्रोत कक्षा	विद्यार्थी संख्या		
		छात्रा	छात्र	जम्मा
दृष्टीविहित	१	६	४	१०
बहिरा सुस्तश्रवण	१	४	२	६
सुस्तमनस्थिति	१	५	६	११

१०. विज्ञान कक्षा सञ्चालित उच्च माध्यमिक विद्यालयहरू

नारायण उ.मा.वि. कुश्मा

भवानी विद्यापीठ उ.मा.वि., खानीगाउँ

जनसेवा सं.उ.मा.वि., हुवास

अन्य :

प्राविधिक धारका विद्यालय संख्या १ : माटेदेवल जनसहयोगी उ.मा.वि. मुडीकुवा

एनेक्स कक्षा संचालित मा.वि. संख्या १ : बीरेन्द्र उ.मा.वि., कुश्मा १८ पकुवा ।

११. जिल्लामा रहेका विद्यालयहरूमा शिक्षक दरबन्दी विवरण

क्र.सं.	तह	स्वीकृत दरबन्दी	शिक्षक अनुदान कोटा	जम्मा
१	प्राथमिक तह	११८३	१३३	१३१६
२	नि.मा.वि. तह	२६९	९२	३६१
३	माध्यमिक	२२९	७५	३०४
४	उच्च माध्यमिक	०	६२	६२
	जम्मा	१६८१	३६२	२०४३

श्रोत : जिल्ला शिक्षा कार्यालय, पर्वत २०७०

१२. जिल्लामा तहगत रूपमा विद्यार्थी संख्या

शैक्षिक संस्था	जम्मा विद्यार्थी संख्या		
	छात्रा	छात्र	जम्मा
बाल विकास केन्द्र/पूर्व प्राथमिक	२४४५	२८९८	५३४३
प्राथमिक तह	९०९०	९०९०	१८१८०
नि.मा.तह	५६११	५३१४	१०९२५
माध्यमिक तह	३४६५	३३२४	६७८९
उ.मा. तह	१७५४	१३१०	३०६४
जम्मा	२२३६५	२१९४५	४४३१०

श्रोत : जिल्ला शिक्षा कार्यालय, पर्वत २०७०

४. स्वास्थ्य तथ्याङ्क

यस जिल्लामा २६ उपस्वास्थ्य चौकीबाट नेपाल सरकारबाट तोकिएका औषधि निःशुल्क वितरणका साथै आधारभूत स्वास्थ्य सेवा, २६ स्वास्थ्य चौकी र २ प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्रबाट ३५ प्रकारका औषधिको निःशुल्क वितरण तथा प्रतिकारात्मक र उपचारात्मक स्वास्थ्य सेवा तथा १ जिल्ला अस्पतालबाट स्वास्थ्य शिक्षण र सूचनाको साथै क्षयरोग, कुष्ठरोग, हात्तीपाइले रोग र औलोज्वरोको रोकथामको अलवा निःशुल्क स्वास्थ्य सेवाका कार्यक्रमहरू, निःशुल्क प्रसूती सेवा र २४ घण्टे स्वास्थ्य सेवा, सामुदायिक औषधिवितरण सेवा तथा ४५ प्रकारका औषधिको निःशुल्क वितरण, एक्स-रे र ल्याब सेवा संचालन भइरहेको छ । जिल्लाका १७ स्थानहरूमा २४ घण्टे प्रसूती सेवा संचालन भएको छ । यसरी ५५ बटै गाविसमा स्वास्थ्यसेवाको पहुँच रहेको देखिन्छ ।

कडारोगीहरूले विपन्न नागरिक सिफारिस समितिको सिफारिसमा नेपाल सरकारले तोकेको अस्पतालबाट औषधी उपचारमा छुट पाउने व्यवस्था समेत भएकोले त्यस्ता रोगीहरूलाई सिफारिस गरी पठाउने काम पनि जिल्ला अस्पतालबाट भैरहेको छ । यसका अतिरिक्त फलेवासमा संचालीत हेल्पीडहेन्ड्स सामुदायिक स्वास्थ्य क्लिनिकबाट एक्स-रे, इसीजी, अल्ट्रा साउन्ड, ल्याब,

फार्मैसी, सामान्य शल्यक्रिया र प्रसूती सेवा समेत प्रदान गरेको छ भने हुवासमा यस्तै प्रकारको क्लिनिकको स्थापना भएको छ ।

जिल्लामा रहेका ४ वटा आयुर्वेदिक स्वास्थ्य केन्द्रले समेत स्वास्थ्य क्षेत्रमा थप सहयोग पुऱ्याएका छन् ।

श्रोत : जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, पर्वत, २०७१

१. अनुमानित लक्षित जनसंख्या (आ.व. २०७१/७२)

Name of Hospital/PHCC/HP	Total Pop.	EPI (0-11 Month)	Nutrition(12-23 Month)	Nutrition (24-35 Month)	Nutrition (36-59 Month)	ARI CDD Nutrition (< 5 Yrs)	Female Pop.(15-49 Yrs)	FP MWRA (15-49 Yrs)	Expected Pregnancies	Pop. Of Malarious Area	Estimated TB Cases	Adolescent Pop.	Target For Malaria Slide Collection	Sterilization Current User Male	Sterilization Current User Female
ARTHAR	2442	53	32	31	65	181	697	528	64	2442	1	623	0	0	0
BACHCHHA	1753	38	28	29	64	159	488	369	46	1753	1	430	0	0	0
BAHAKITHANTI	1653	36	34	35	69	174	455	344	43	1653	1	426	0	0	0
BAJUNG	4137	90	93	83	147	413	1184	897	109	4137	2	1028	0	0	0
BALAKOT	1262	27	21	21	44	113	342	259	32	1262	1	332	0	0	0
BANOU	1401	31	33	31	57	152	426	322	37	1401	1	363	0	0	0
BASKHARKA	893	19	19	18	33	89	254	192	23	893	1	212	0	0	0
BEHULIBANS	2712	59	53	55	116	283	779	590	72	2712	1	711	0	0	0
BHANGARA	1774	38	31	30	62	161	508	385	46	1774	1	483	0	0	0
BHOKSING	825	18	17	16	29	80	217	164	21	825	0	199	0	0	0
BHORLE	2071	45	41	38	67	191	578	438	54	2071	1	567	0	0	0
BHUKTANGLE	2185	48	40	40	80	208	635	481	58	2185	1	530	0	0	0
BIHADIBARACHAUR	2162	47	45	46	95	233	586	444	57	2162	1	579	0	0	0
BIHADIRANIPANI	2458	54	53	52	102	261	675	511	65	2458	1	641	0	0	0
PIPALTARI	2353	51	30	35	82	198	665	504	61	2353	1	598	0	0	0
CHITRE	1633	36	38	32	53	159	448	339	43	1633	1	409	0	0	0
CHUWA	1805	39	30	30	63	162	508	385	47	1805	1	468	0	0	0
DEUPURKOT	2780	60	50	50	101	261	780	591	73	2780	2	665	0	0	0
DEURALI	1797	39	37	33	61	170	514	389	47	1797	1	459	0	0	0
DHAIRING	3374	73	66	63	130	332	947	717	90	3374	2	916	0	0	0
DURLUNG	2946	64	67	62	117	310	858	650	78	2946	2	688	0	0	0
FALAMKHANI	892	19	22	18	31	90	242	183	23	892	1	247	0	0	0
DEVISTHAN	2930	64	54	52	100	270	829	628	78	2930	2	706	0	0	0
KHANI GAUN	1876	40	25	24	50	139	560	424	49	1876	1	531	0	0	0
HOSRANGDI	1502	33	29	28	56	146	416	315	39	1502	1	403	0	0	0
HUWAS	4819	105	79	88	201	473	1363	1033	128	4819	3	1304	0	0	0
KARKINETA	1758	38	23	29	70	160	492	372	46	1758	1	434	0	0	0
KATUWACHAUPARI	2055	45	31	31	66	173	596	451	54	2055	1	451	0	0	0
KHAULALAKURI	2048	44	44	41	78	207	578	438	53	2048	1	505	0	0	0
KHURKOT	3915	85	67	74	166	392	1124	851	104	3915	2	958	0	0	0
KURGHA	2805	61	47	45	90	243	799	605	74	2805	2	697	0	0	0
KYANG	1863	40	38	36	68	182	549	416	49	1863	1	417	0	0	0

LEKHFANT	2386	52	45	39	69	205	698	529	63	2386	1	591	0	0	0
LIMITHANA	1447	32	28	24	42	126	395	299	38	1447	1	342	0	0	0
LUNKHU	1940	42	27	30	70	169	542	410	51	1940	1	456	0	0	0
MAJHPHANT	8704	189	159	166	357	871	2585	1959	232	8704	5	2188	0	0	0
MUDIKUWA	1733	37	27	25	47	136	520	394	45	1733	1	433	0	0	0
NAGLIWANG	2730	59	50	50	100	259	820	621	72	2730	1	677	0	0	0
PAKHAPANI	2287	50	46	45	88	229	610	462	60	2287	1	582	0	0	0
PAKUWA	2135	46	36	37	78	197	588	445	56	2135	1	551	0	0	0
PANG	4482	97	86	79	155	417	1255	951	119	4482	2	1173	0	0	0
PANGRANG	2117	46	36	36	76	194	584	442	56	2117	1	540	0	0	0
RAMJADEURALI	1648	36	19	20	45	120	453	343	43	1648	1	420	0	0	0
SALIGRAM	2600	56	45	50	110	261	757	573	68	2600	1	686	0	0	0
SALIJA	2103	46	35	34	70	185	608	460	56	2103	1	516	0	0	0
SARAUKHOLA	2069	45	32	35	78	190	562	425	54	2069	1	548	0	0	0
SHANKAR POKHARI	3706	80	65	65	136	346	1090	826	98	3706	2	990	0	0	0
SHIVALAYA	13841	300	220	252	583	1355	4146	3142	369	13841	7	3234	0	0	0
TAKLAK	1372	30	27	27	53	137	381	288	36	1372	1	384	0	0	0
THANAMAULO	1354	30	22	27	61	140	393	297	36	1354	1	338	0	0	0
THAPATHANA	2865	62	56	55	109	282	835	632	75	2865	2	738	0	0	0
THULI POKHARI	2244	49	36	36	73	194	661	501	59	2244	1	563	0	0	0
TILAHAR	4561	99	86	85	167	437	1328	1006	121	4561	2	1118	0	0	0
TRIBENI	1940	42	23	29	66	160	578	438	51	1940	1	510	0	0	0
URAM POKHARA	2314	50	49	46	90	235	632	479	60	2314	1	601	0	0	0
District Total	143457	3114	2572	2588	5336	13610	41113	31137	3781	143457	77	36159	0	0	0

जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, पर्वत २०७१

२. स्वास्थ्य सेवा प्रगति तथ्य विवरण

Major Indicators of FY 2070/71								
	ANC 1st		ANC 4th		Deli_SBA		CYP	
	2069/70	2070/71	2069/70	2070/71	2069/70	2070/71	2069/70	2070/71
District Total	67	67	51	53	26	28	5293	6942

Institutionwise major Indicators of FY 2070/71												
Name of Hospital/PHCC/HP/ Others	ARI/1000		Pneumonia/ 1000		CDD/1000		GM<5yrs		Preg. Iron		PPM Vit A	
	2069/70	2070/71	2069/70	2070/71	2069/70	2070/71	2069/70	2070/71	2069/70	2070/71	2069/70	2070/71

Lunkhu Deurali PHC	1870	1864	37	491	481	56	52	98	33	108	113	116
Balakot SHP	2942	3566	70	920	159	20	34	38	80	53	10	41
Falamkhani SHP	3837	3611	20	237	163	16	90	129	99	96	100	109
Pakhapani SHP	1979	1969	72	712	828	99	54	50	23	53	50	35
Bhoksing SHP	2244	2775	65	950	959	42	24	16	68	67	33	24
Thulipokhari PHC	2494	3134	44	840	588	13	51	113	103	97	49	81
Khaulalakuri SHP	3139	3275	73	691	108	14	94	111	86	111	11	15
Karkineta SHP	4010	3838	99	844	142	67	50	57	106	100	51	61
Bitlawapiltari SHP	2823	2899	77	778	111	12	116	114	60	102	84	77
Arthar Dandakharka HP	1802	2751	19	0	445	52	33	59	47	64	22	36
Ramja Deurali HP	1379	2733	18	750	617	11	26	41	32	30	27	35
Pakuwa SHP	2371	1751	35	239	924	11	41	48	62	36	5	9
Bajung HP	2560	1743	46	334	502	33	52	46	42	56	34	38
Kyang HP	2384	2692	93	951	111	77	49	76	35	59	29	45
Durlung SHP	3326	3139	10	958	947	70	44	43	58	37	32	35
Hosrangdi HP	3014	2575	78	603	570	47	65	88	36	79	53	64
Saraukhola HP	2321	2226	83	995	104	93	41	41	55	44	48	56
Behulibans SHP	1407	1060	10	141	437	22	27	76	77	40	61	54
Taklak SHP	4144	3672	10	971	150	14	88	70	74	119	26	64
Huwas SHP	1756	848	18	133	682	12	35	26	63	61	69	76
Tribeni SHP	2465	4113	18	513	108	19	85	88	49	75	58	43
Bhorle SHP	689	1204	15	178	536	59	28	43	41	69	42	43
Kushma (Pang) HP	1144	1374	62	108	170	16	36	56	69	32	7	8
Nagliwang HP	3585	1927	77	587	115	12	112	85	32	61	54	24
Khurkot SHP	1419	1214	47	505	304	32	33	57	61	27	18	6
Banou SHP	3775	3184	80	809	659	81	72	76	62	54	23	46
Limithana HP	3792	2317	31	119	913	58	80	109	65	53	58	66
Pangrang HP	3580	3918	34	407	682	79	53	48	56	66	42	59
Kurgha SHP	1294	1115	17	54	689	52	30	41	48	61	22	18
Thanamaulo SHP	1989	1850	17	14	667	10	20	21	66	39	57	50
Falebas Devasthan SHP	1740	1870	53	641	888	10	88	123	43	68	60	65
MajhphantMallaj HP	1195	620	27	170	408	30	65	42	85	40	41	25
Baskharka HP	3569	2528	38	124	163	88	47	56	36	96	77	26
Dhairing SHP	2054	1994	43	380	668	32	70	79	64	42	13	19
Bihadi Ranipani HP	1804	1858	29	333	452	51	49	40	44	63	33	40
Uram Pokhara SHP	1124	1979	39	451	220	77	25	58	91	38	26	38
Bihadibarachaur SHP	1699	1936	18	146	550	37	56	46	37	68	72	49
Bachchha SHP	1094	1252	14	157	104	48	28	82	57	35	27	67
Saligram SHP	1733	1172	65	352	596	34	23	30	63	34	48	49
Bahakithanti SHP	4606	3172	12	100	980	50	82	56	33	79	58	84
Salija HP	945	784	22	32	397	60	34	54	33	52	12	20
Lekhfant HP	1393	1449	24	532	695	70	47	35	52	56	36	49
Shankarpokhari HP	3159	2306	88	122	698	97	67	22	49	73	22	29
Thapathana SHP	2405	1560	45	213	535	43	38	40	30	44	12	7

Mudikuwa SHP	1827	2169	39	588	173	80	22	68	68	58	45	44
Fulebas Khanigaun SHP	3465	3043	10	138	767	12	35	53	57	67	5	6
Bhangara SHP	2537	3236	69	103	886	10	55	104	112	54	10	30
Katuwachaupari SHP	2369	1769	64	665	820	86	81	109	63	57	55	67
Tilahr HP	1924	1382	14	140	107	95	31	30	40	30	6	8
Chitre HP	1978	1679	25	75	102	11	15	33	74	58	23	47
Deurali HP	1223	1847	32	149	619	79	46	49	29	72	80	64
Bhuktangle SHP	2473	2063	16	120	765	89	54	44	66	57	14	26
Chuwa SHP	1488	1074	36	395	840	55	75	78	51	62	41	38
Deupurkot SHP	1623	1659	32	207	179	16	34	36	0	48	13	44

Institutionwise major Indicators of FY 2070/71

Name of Hospital/PHCC/HP/Others	BCG %		DPT3%		Polio3%		Measles%		TT2&2+%	
	2069/70	2070/71	2069/70	2070/71	2069/70	2070/71	2069/70	2070/71	2069/70	2070/71
Lunkhu Deurali PHC	53	76	52	83	52	83	43	98	94	145
Balakot SHP	74	81	94	78	94	78	79	107	54	116
Falamkhani SHP	105	116	68	137	68	137	109	95	132	113
Pakhapani SHP	87	96	81	104	81	104	81	98	90	125
Bhoksing SHP	60	50	68	56	68	56	60	72	30	105
Thulipokhari PHC	51	100	56	110	56	110	50	57	117	154
Khaulalakuri SHP	98	123	93	123	93	123	119	127	120	119
Karkineta SHP	86	111	119	100	119	100	110	100	84	102
Bitalawapipaltari SHP	103	120	85	120	85	120	87	116	103	131
Arthar Dandakharka HP	51	81	71	92	71	92	59	81	62	108
Ramja Deurali HP	58	83	74	106	74	106	68	106	69	72
Pakuwa SHP	87	63	90	80	90	80	63	102	38	54
Bajung HP	80	94	77	111	77	111	76	92	71	83
Kyang HP	90	100	100	88	100	88	96	90	89	124
Durlung SHP	96	92	95	113	95	113	71	94	87	108
Hosrangdi HP	91	88	89	115	89	115	93	91	92	133
Saraukhola HP	64	71	69	82	69	82	56	78	53	72
Behulibans SHP	73	75	81	85	81	85	111	92	80	85
Taklak SHP	59	90	78	83	78	83	57	90	51	100
Huwas SHP	80	65	65	84	65	84	72	75	60	63
Tribeni SHP	90	98	90	107	90	107	98	124	103	106
Bhorle SHP	81	98	56	124	56	124	85	102	42	102
Kushma (Pang) HP	83	89	84	101	84	101	99	104	33	34
Nagliwang HP	105	117	111	100	111	100	121	98	37	82

Khurkot SHP	78	75	95	107	95	107	80	106	30	31
Banou SHP	53	110	84	110	84	110	92	65	118	149
Limithana HP	105	75	77	69	77	69	77	78	93	84
Pangrang HP	64	100	71	120	71	120	69	102	67	93
Kurgha SHP	43	72	64	90	64	90	62	85	41	65
Thanamaulo SHP	78	73	81	93	81	93	58	87	50	47
Falebas Devasthan SHP	100	77	103	80	103	80	104	97	61	86
Majhphant Mallaj HP	98	66	104	59	104	59	92	64	45	24
Baskharka HP	114	79	91	137	91	137	109	126	88	74
Dhairing SHP	100	119	99	112	99	112	91	104	41	61
Bihadi Ranipani HP	73	98	66	107	66	107	61	76	84	100
Uram Pokhara SHP	56	112	84	104	84	104	56	96	65	95
Bihadibarachaur SHP	89	89	93	87	93	87	93	100	123	89
Bachchha SHP	61	82	69	103	69	103	67	118	64	43
Saligram SHP	51	79	93	84	93	84	72	104	89	128
Bahakithanti SHP	64	108	105	142	105	142	102	125	79	121
Salija HP	57	59	62	65	62	65	67	59	55	77
Lekhfant HP	49	77	58	58	58	58	57	69	56	78
Shankarpokhari HP	76	95	81	110	81	110	75	104	67	107
Thapathana SHP	78	90	80	113	80	113	55	97	48	76
Mudikuwa SHP	65	95	71	92	71	92	53	97	80	78
Fulebas	83	100	92	123	92	123	94	105	77	108
Bhangara SHP	67	113	61	89	61	89	71	113	52	72
Katuwachaupari SHP	110	122	136	131	136	131	119	111	102	81
Tilahar HP	56	63	73	69	73	69	75	74	39	30
Chitre HP	57	81	63	92	63	92	61	78	81	95
Deurali HP	87	110	96	118	96	118	89	115	117	138
Bhuktangle SHP	65	98	82	104	82	104	74	98	57	62
Chuwa SHP	71	77	86	54	86	54	69	77	51	64
Deupurkot SHP	79	88	100	105	100	105	94	100	65	105
Parbat District Hospital,	125	72	151	84	151	84	122	74	235	129
District Total	78	86	86	95	86	95	81	91	76	87

श्रोत : जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, पर्वत २०७१

३. पर्वत जिल्ला अस्पताल दरबन्दी विवरण

क्र.सं	दरबन्दी अनुसार पद	नेपाल सरकार		हाल उपलब्ध	
		स्वीकृत दरबन्दी (संख्या)	पूर्ति भएको (संख्या)	सरकारी (संख्या)	स्थानीय र अन्य श्रोतबाट (संख्या)
	प्राविधिक				
१	डाक्टर	३	२	१	३
२	नर्सिङ स्टाफ	५	५	३	२
३	पारामेडिकल्स	३	२	२	२

४	ल्याब	१	०	०	१
५	रेडियोग्राफर	१	०	०	१
	प्रशासनिक				
६	ना.सु.	१	१	१	१
७	का.स.	८	७	७	१
	जम्मा	२२	१७	१४	११

श्रोत : जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, पर्वत २०७१

४. १५ देखि ४९ उमेर समूहका जीवित बच्चा जन्माएका महिला मध्ये बच्चाको संख्या र आमाको उमेर अनुसार जिल्लाको जनसंख्या

जीवित सन्तानको संख्या ↓	जम्मा	आमाको उमेर (वर्ष) अनुसार संख्या						
		१५-१९ वर्ष	२०-२४ वर्ष	२५-२९ वर्ष	३०-३४ वर्ष	३५-३९ वर्ष	४०-४४ वर्ष	४५-४९ वर्ष
जम्मा विवाहित महिला →	३२,१४९	२,१०७	६,०१८	६,१८९	४,८७६	४,७६८	४,२१०	३,९८१
सन्तान नभएको	४,२१२	१,३९१	१,४७९	५०९	२५३	२०१	१७२	२०६
१ बच्चा	५,४५५	६२६	२,५६९	१,१९०	३५६	३२२	१६४	२२९
२ बच्चा	८,३३४	८२	१,३९४	२,८७४	१,७६२	१,१२०	७०६	३९७
३ बच्चा	६,२७४	८	१९५	९८८	१,४९४	१,४९८	१,१००	९९१
४ बच्चा	३,६१६	०	१६	३२९	६४८	९३४	९११	७७८
५ बच्चा	१,६६३	०	८	६०	१५०	४११	५०१	५३४
६ बच्चा	८९३	०	०	१५	७९	११३	३२०	३६६
७ बच्चा	३७१	०	८	०	८	४८	१४०	१६८
८ बच्चा	२१२	०	०	०	०	३२	६६	११४
९ वा सोभन्दा बढी बच्चा	१२५	०	०	७	०	२४	२५	६९
नखुलेको	९९५	०	३५०	२१७	१२६	६४	१०७	१३०

श्रोत : रा.ज.ग. २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

५. जीवित जन्मेका सन्तान मध्ये हालसम्म जीवित र मृत्यु भएका सन्तान संख्या र आमाको उमेर

		जम्मा	आमाको उमेर (वर्ष) अनुसार संख्या						
			१५-१९	२०-२४	२५-२९	३०-३४	३५-३९	४०-४४	४५-४९
जन्मेका सन्तान	जम्मा	७४,५५५	८१५	६,०९६	११,६८२	१२,२३३	१४,३५२	१४,६६५	१४,७११
	पुरुष	३९,३९२	४०३	३,०९९	६,१६७	६,३७०	७,८३७	७,७३१	७,७८७
	महिला	३५,१६३	४१२	२,९९७	५,५१५	५,८६४	६,५१६	६,९३४	६,९२४
हालसम्म जीवित सन्तान	जम्मा	७१,०१७	७९०	५,९६४	११,३००	११,७२०	१३,७०८	१३,७५४	१३,७८१
	पुरुष	३७,२७१	३८७	३,०१३	५,९३५	६,०६९	७,४२६	७,१८१	७,२६०
	महिला	३३,७४६	४०३	२,९५१	५,३६६	५,६५०	६,२८२	६,५७४	६,५२१
मृत्यु भएका सन्तान	जम्मा	३,५३८	२५	१३२	३८२	५१४	६४४	९११	९३०
	पुरुष	२,१२१	१६	८६	२३२	३००	४११	५५०	५२६

	महिला	१,४१७	८	४७	१५०	२१३	२३४	३६१	४०४

श्रोत : रा.ज.ग. २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

६. विगत १२ महिनामा जीवित बच्चा जन्माएको आमाको उमेर र बच्चाको लिंग अनुसार १५ देखि ४९ वर्ष उमेर समूहका विवाहित महिलाको संख्या

	जम्मा	आमाको उमेर (वर्ष) अनुसार संख्या						
		१५-१९	२०-२४	२५-२९	३०-३४	३५-३९	४०-४४	४५-४९
जम्मा विवाहित महिला	३२,१४९	२,१०७	६,०१८	६,१८९	४,८७६	४,७६८	४,२१०	३,९८१
बच्चा नभएको	२६,३४०	१,८१९	४,३७५	४,८७९	४,१२५	४,०५९	३,६२७	३,४५५
१ बच्चा	२,०९४	२८८	९१९	५८४	१७४	१०५	२५	०
२ बच्चा	१५	०	८	७	०	०	०	०
३ र बढी बच्चा	०	०	०	०	०	०	०	०
नखुलेको	३,७००	०	७१६	७१८	५७७	६०४	५५८	५२६
जीवित जन्मेको बच्चा	२,१२४	२८८	९३४	५९९	१७४	१०५	२५	०
पुरुष	१,१३४	१४८	४६७	३६७	७१	५६	२५	०
महिला	८४९	१२३	३६९	२१०	८३	४०	०	०
नखुलेको	१४१	१६	७८	२२	१६	८	०	०

श्रोत : रा.ज.ग. २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

७. गणनाको दिनबाट पछिल्लो १२ महिनामा भएको मृत्यु संख्या

उमेर समूह वर्ष	मृतकको लिंग			लिंग नखुलेको
	जम्मा	पुरुष	महिला	
सबै उमेर	८१७	४५४	३५२	११
०-१ वर्ष	२५	१२	१३	०
१-४ वर्ष	१३	८	५	०
५-९ वर्ष	१३	८	५	०
१०-१४ वर्ष	१२	१०	२	०
१५-१९ वर्ष	२१	१०	११	०
२०-२४ वर्ष	१७	१२	५	०
२५-२९ वर्ष	१२	९	३	०
३०-३४ वर्ष	१५	८	७	०
३५-३९ वर्ष	२०	१५	५	१
४०-४४ वर्ष	२५	१६	९	०
४५-४९ वर्ष	२५	१५	९	१
५०-५४ वर्ष	२७	१६	११	०
५५-५९ वर्ष	३०	१६	१४	०
६०-६४ वर्ष	६३	३३	३०	०
६५-६९ वर्ष	८८	४२	४६	१

७०-७४ वर्ष	८१	४५	३५	१
७५-७९ वर्ष	१११	६३	४७	१
८० वर्ष	२०५	१०९	९०	६
उमेर नखुलेको	१४	७	७	०

श्रोत : रा.ज.ग. २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

५. खानेपानी तथा सरसफाइ

यस पर्वत जिल्लामा खानेपानी सुविधा ९१ प्रतिशत घरधुरीमा, पक्की शौचालय निर्माण ९७ प्रतिशत घरधुरीमा देखिन्छ भने यो जिल्ला नेपालकै छैटौँ खुल्ला दिशा मुक्त क्षेत्र अन्तर्गत पर्दछ। आकाशे पानी संकलन गरी खानेपानीको गर्जो टार्ने बस्तीहरूमा होश्राङ्गदी, फलामखानी, उराम र शंकरपोखरीमा प्रतिघर २,००० लिटर क्षमताका २५१ घँटा निर्माण गरिएका छन्।

गाविसहरू खुला दिसा मुक्त घोषणा भएको मिति तथा जिल्ला घोषणा हुने समय सम्ममा कच्चि र पक्कि शौचालयको विवरण यस प्रकार रहेको छ।

१. कच्चि र पक्कि शौचालयको विवरण

सि.नं	गा.वि.स.	घोषणा मिति	खुल्ला दिसामुक्त घोषणा सम्म		
			जम्मा	कच्चि चर्पी	पक्की चर्पी
१	रानीपानी	२०६७/०२/२६	५२३	२५	४९८
२	लिमिठाना	२०६७/०३/१४	३८४	१०	३७४
३	ठूलीपोखरी	२०६७/०६/१८	६५९	२०	६३९
४	खानीगाउँ	२०६७/०६/१९	५३१	९	५२२
५	बराँचौर	२०६७/१२/२५	४९२	५५	४३७
६	बनौ	२०६८/१/२१	३१०	१४	२९६
७	लुखुदेउराली	२०६८/०१/२६	५०८	३७	४७१
८	पाखापानी	२०६८/०१/२७	५१२	६१	४५१
९	राम्जा देउराली	२०६८/०२/११	५२५	०	५२५
१०	कार्किनेटा	२०६८/०२/२४	४३५	०	४३५
११	धाइरिड	२०६८/०२/२५	८२६	६०	७६६
१२	माभुफाँट	२०६८/०७/०७	१५४८	६४	१४८४
१३	आर्थरडाँडाखर्क	२०६८/१२/२०	७४१	०	७४१
१४	भोक्सिड	२०६८/१२/२२	१९८	०	१९८
१५	होश्राङ्गदी	२०६८/१२/२३	३४२	०	३४२
१६	भंगरा	२०६९/०२/१६	४३६	०	४३६
१७	ठानामौला	२०६९/०२/२१	३८५	०	३८५
१८	पकुवा	२०६९/०३/०४	५४७	०	५४७
१९	बाँसखर्क	२०६९/०६/१२	२५६	०	२५६
२०	देउपुर	२०६९/०६/२९	७०५	३५	६७०
२१	चित्रे	२०६९/०९/८	४४६	०	४४६
२२	खुकोट	२०६९/०९/१५	९७२	३०१	६७१
२३	लेखफाँट	२०६९/०९/२०	६२५	१०	६१५
२४	पाङ	२०६९/०९/२६	११७५	१०३	१०७२
२५	क्याङ	२०६९/१०/०६	५२८	१९	५०९
२६	शिवालय	२०६९/१०/०९	१७५२	१५	१७३७

२७	मुडीकुवा	२०६९।१०।१०	४३६	०	४३६
२८	बाच्छा	२०६९।१०।११	४५९	१३५	३२४
२९	चुवा	२०६९।१०।१२	३७२	०	३७२
३०	शालिजा	२०६९।१०।१५	५५२	३३	५१९
३१	भुक्ताङ्गले	२०६९।१०।१५	६१०	५४	५५६
३२	बाजुङ्ग	२०६९।१०।१८	१०५८	१०४	९५४
३३	देउराली	२०६९।१०।२४	५७२	१२	५६०
३४	बेउलीवास	२०६९।१०।२५	५८९	३३	५५६
३५	टकलाक	२०६९।१०।२६	३०६	२२	२८४
३६	पिपलटारी	२०६९।१०।२६	६२९	२८	६०१
३७	पाङ्गुराङ्ग	२०६९।१०।२६	५८१	१४३	४३८
३८	उरामपोखरा	२०६९।१०।२७	५८५	३०	५५५
३९	त्रिवेणी	२०६९।१०।२८	४१४	४२	३७२
४०	थापाठाना	२०६९।१०।२९	७२१	०	७२१
४१	हुवास	२०६९।११।०१	९५०	२५७	६९३
४२	शलिग्राम	२०६९।११।०२	६५४	४३	६११
४३	बहाकीठाँटी	२०६९।११।०३	४६६	२७	४३९
४४	नाङ्गलीवाङ्ग	२०६९।११।०६	६८४	२०	६६४
४५	खौलालाँकुरी	२०६९।११।१०	५७५	१०३	४७२
४६	कुर्घा	२०६९।११।१३	७०४	०	७०४
४७	तिलाहार	२०६९।११।१३	१०५०	८८	९६२
४८	शंकरपोखरी	२०६९।११।१५	१०५६	१०	१०४६
४९	कटुवाचौपारी	२०६९।११।१६	४५६	०	४५६
५०	फलामखानी	२०६९।११।२१	२२१	११	२१०
५१	देविस्थान	२०६९।११।२२	७९०	०	७९०
५२	भोर्ले	२०६९।११।२३	५१९	१९	५००
५३	सरौखोला	२०६९।११।२४	४६५	१६	४४९
५४	वालाकोट	२०६९।११।२४	२९८	०	२९८
५५	दुर्लुङ्ग	२०६९।११।३०	७४५	८५	६६०
जम्मा			३३८७८	२१५३	३१७२५
प्रतिशत			१००	६.३५५	९३.६५

श्रोत : जि.वि.स., पर्वत २०७१

२. घरपरिवारले पिउने पानीको मुख्य श्रोत

	जम्मा	पिउने पानीको मुख्य श्रोत							
		धारा/ पाइप	ट्युबवेल/ हाते पम्प	ढाकिएको इनार/ कुवा	खुला इनार/ कुवा	मूल धारा	नदी/ खोला	अन्य	नखुलेको
परिवार संख्या	३५६९८	२९४३४	२६	२४४	७५७	४८५५	२३०	६५	८७
प्रतिशत	१००	८२.४५	०.०८	०.६८	२.१२	१३.६	०.६५	०.१८	०.२४

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, काठमाडौं

३. गा.वि.स. तथा नगरपालिकामा घरपरिवार अनुसार हालको खानेपानी सुविधामा पहुँच

क्र.सं.	गाविस	सुविधा पुगेको	सुविधा नपुगेको	जम्मा घरपरिवार
१	आर्थरडाँडाखर्क	६७३	६८	७४१
२	बाच्छा	४१५	४४	४५९
३	बाहाकी ठाँटी	४३४	३२	४६६
४	बाजुड	९६२	९६	१०५८
५	बालाकोट	२६२	३६	२९८
६	बनौ	२९८	१२	३१०
७	बाँसखर्क	२४३	१३	२५६
८	बराँचौर	४५१	४१	४९२
९	बेउलीबास	५२५	६४	५८९
१०	भंगारा	४००	३६	४३६
११	भोक्सिड	१७४	२४	१९८
१२	भोर्ले	४९४	२५	५१९
१३	भुक्ताडुले	५८०	३०	६१०
१४	चित्रे	४०९	३७	४४६
१५	देउपुर	६७९	२६	७०५
१६	देउराली	५२८	४४	५७२
१७	देविस्थान	७५५	३५	७९०
१८	धाइरिड	६४०	१८६	८२६
१९	होसाडदी	३००	४२	३४२
२०	हुवास	८८१	६९	९५०
२१	कार्कीनेटा	४२५	१०	४३५
२२	खानीगाउँ	४८६	४५	५३१
२३	खौलालाँकुरी	४०५	१७०	५७५
२४	कुर्घा	६१५	८९	७०४
२५	क्याड	४८७	४१	५२८
२६	लेखफाँट	५६९	५६	६२५
२७	लिमिठाना	३६०	२४	३८४
२८	लुँखुदेउराली	४४५	६३	५०८
२९	माभफाँट	१५०५	४३	१५४८
३०	मुडीकुवा	४०५	३१	४३६
३१	नागलीबाड	६५६	२८	६८४
३२	पाखापानी	४७०	४२	५१२
३३	पाडराड	५४२	३९	५८१
३४	फलामखानी	१७७	४४	२२१
३५	राम्जा देउराली	४६५	६०	५२५
३६	रानीपानी	४७०	५३	५२३
३७	शालीग्राम	६११	४३	६५४
३८	सालिजा	४५२	१००	५५२
३९	सारौखोला	४३०	३५	४६५
४०	शंकरपोखरी	९९७	५९	१०५६

४१	टकलाक	२६८	३८	३०६
४२	ठानामौला	३४५	४०	३८५
४३	थापाठाना	६४६	७५	७२१
४४	ठूलीपोखरी	५१२	१४७	६५९
४५	तिलाहार	९८०	७०	१०५०
४६	त्रिवेणी	३०६	१०८	४१४
४७	उरामपोखरा	४९६	८९	५८५
४८	कुशमा नगरपालिका	५९८६	६६२	६६४८
जम्मा		३०६१४	३२६४	३३८७८
प्रतिशत		९०.३७	९.६३५	१००

श्रोत : खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय, पर्वत

६. मानव विकास र गरिबी

१. मानव विकासमा पर्वत जिल्लाको स्थान

नेपाल मानव विकास प्रतिवेदन २०१४ अनुसार मानव विकास सूचकाङ्क लगायतका महत्वपूर्ण सूचकहरूमा ७५ जिल्ला मध्ये सबैभन्दा बढी, सबैभन्दा कम र पर्वत जिल्लाको स्थान यस प्रकार रहेको छ ।

विवरण		७५ जिल्लामा जिल्लाको स्थान	जिल्ला	मान	सूचकांक
	जनसंख्या	१	काठमाडौं	१७,४४,२४०	
		७५	मनाङ	६,५३८	
		६०	पर्वत	१,४६,५९०	
स्वास्थ्य	औसत आयु	१	रामेछाप	७२.९	०.७९८
		७५	डोल्पा	६१.२	०.६०३
		१३	पर्वत	७०.५५	०.७५९
शिक्षा	प्रौढ साक्षरता	१	काठमाडौं	८४.०४	०.८४
		७५	रौतहट	३३.८९	०.३३९
		१४	पर्वत	६७.५७	०.६७६
	विद्यालय गएको औसत वर्ष	१	काठमाडौं	७.०५	०.४७
		७५	रौतहट	२.१९	०.१४६
आम्दानी	प्रति व्यक्ति आम्दानी (PPP \$)	१	मनाङ	३१६६	०.५७७
		७५	बझाङ	४८७	०.२६४
		३७	पर्वत	१०१३	०.३८६
मानव विकास सूचकांक (HDI)	अंकगणितीय मध्यक / ज्यामितीय मध्यक	१	काठमाडौं	०.६६६	०.६३२
		७५	बाजुरा	०.४२५	०.३६४
		१४	पर्वत	०.५६६	०.५१०
मानव गरिबी सूचकांक		१	हुम्ला	४९.२६	
		७५	कास्की	१६.५०	

(HPI)		पर्वत	२४.६
४० वर्षको उमेरसम्म बाच्ने आशा नभएका जनसंख्या %			६.११
प्रौढ साक्षरता %			३२.४३
असुरक्षित पिउने पानी प्रयोग गर्ने जनसंख्या %			१७.४७
५ वर्ष मुनी उमेरका कुपोषित बालबालिका %			२६.२०
आर्थिक सम्पन्नताबाट बञ्चित* %			२१.८४
आर्थिक रूपले सक्रीय जनसंख्या			७०,७०४
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन, GDP (Value added Rs.)			६०,०४५ लाख

* Deprivation in Economic Provisioning

श्रोत : नेपाल मानव विकास प्रतिवेदन २०१४, राष्ट्रिय योजना आयोग

२. गरिबीका अन्य विभिन्न सूचकहरू

केन्द्रीय तथ्यांक विभागले प्रकाशित गरेको गरिबीको दर प्रतिशत मापनमा ७५ वटा जिल्लाहरूको समृद्धिस्तर नतिजा प्रकाशित गरे अनुसार यस जिल्लाको अवस्था यस प्रकार रहेको छ।

पर्वत जिल्लाको गरिबीको दर, गरिबीको विषमता र गरिबीको गहनता २०६८

गरिबीको दर (प्रतिशत)	गरिबीको विषमता (प्रतिशत)	गरिबीको गहनता (प्रतिशत)	गरिबहरूको संख्या
१२.६५	२.५१	०.७७	१८,४२६

पर्वत जिल्लाको गरिबीको दर र ७५ जिल्ला मध्ये समृद्धिस्तर

वि.सं.२०५८		वि.सं.२०६८	
गरिबीको दर (प्रतिशत)	जिल्लाको स्तर	गरिबीको दर (प्रतिशत)	जिल्लाको स्तर
३४.१	२२ औं स्थान	१२.७	११ औं स्थान

श्रोत : नेपालको लघुक्षेत्र अनुमान, २०७०, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

३. गाविस अनुसार गरिबीको अवस्था

क्र. सं.	गाविस/नपा	गरिबीको दर	गरिबीको विषमता	गरिबीको गहनता	क्र. सं.	गाविस/नपा	गरिबीको दर	गरिबीको विषमता	गरिबीको गहनता
१	आर्थरडाँडाखर्क	१४.८३ (३.७२)	२.८४ (०.८८)	०.८४ (०.३१)	२९	क्याड	१८.५५ (४.१)	४.१ (१.१३)	१.३९ (०.४५)
२	बाच्छा	१७.८ (४.१२)	३.६६(१.०६)	१.१५ (०.४)	३०	लेखफाँट	१७.१४ (४.०१)	३.४७ (१.०१)	१.०७ (०.३७)
३	बहाकीठाँटी	१३.४४ (३.४)	२.७(०.८३)	०.८४ (०.३)	३१	लिमिठाना	६.९ (२.०९)	१.२ (०.४४)	०.३३ (०.१४)
४	बाजुड	१३.६४ (३.४८)	२.६४ (०.८३)	०.७९ (०.२९)	३२	लुंखुदेउराली	१६.१४ (३.८६)	३.२६ (०.९६)	१.०१ (०.३५)
५	वालाकोट	२३.०५ (५.३)	४.८ (१.४५)	१.५ (०.५६)	३३	माभूफाँट	७.०८ (२.०७)	१.२९ (०.४४)	०.३७ (०.१५)

६	बनौ	१८.५५ (४.१)	४.१ (१.१३)	१.३९ (०.४५)	३४	मुडीकुवा	६.३८ (२.०६)	१.०९ (०.४३)	०.२९ (०.१४)
७	बाँसखर्क	७.०८ (२.०७)	१.२९ (०.४४)	०.३७ (०.१५)	३५	नाडलीवाड	१२.५४ (३.०२)	२.४२ (०.७१)	०.७३ (०.२५)
८	बराँचौर	१९.०७ (४.४९)	३.८४ (१.१४)	१.१८ (०.४२)	३६	पाखापानी	१६.१४ (३.८६)	३.२६ (०.९६)	१.०१ (०.३५)
९	बेउलीवास	१७.८५ (३.८१)	३.८७ (१.०३)	१.२७ (०.४)	३७	पकुवा	१०.७७ (३.१४)	२ (०.७२)	०.५८ (०.२५)
१०	भंगरा	१५.६७ (४.३७)	२.९९ (१.०५)	०.८७ (०.३७)	३८	पाड	१२.५४ (३.०२)	२.४२ (०.७१)	०.७३ (०.२५)
११	भोक्सिड	१७.८ (४.१२)	३.६६ (१.०६)	१.१५ (०.४)	३९	पाडराड	१७.८ (४.१२)	३.६६ (१.०६)	१.१५ (०.४)
१२	भोर्ले	२३.०१ (४.६४)	५ (१.३१)	१.६४ (०.५२)	४०	फलामखानी	२१.५८ (५.५७)	४.२४ (१.३८)	१.२७ (०.५२)
१३	भुक्ताडले	२०.५७ (४.३५)	४.४ (१.१६)	१.४२ (०.४४)	४१	पिपलटारी	७.२९ (२.२५)	१.२९ (०.४८)	०.३६ (०.१६)
१४	चित्रे	१८.०९ (४.११)	३.७९ (१.०८)	१.२१ (०.४१)	४२	राम्जा देउराली	८.८८ (२.९)	१.५६ (०.६)	०.४३ (०.२)
१५	चुवा	४.५३ (१.८१)	०.८ (०.३६)	०.२३ (०.१३)	४३	रानीपानी	१३.४४ (३.४)	२.७ (०.८३)	०.८४ (०.३)
१६	देउपुर	७.४५ (२.०९)	१.३६ (०.४४)	०.३९ (०.१५)	४४	शलिग्राम	१६.५२ (३.७७)	३.४६ (०.९९)	१.११ (०.३८)
१७	देउराली	२०.५७ (४.३५)	४.४ (१.१६)	१.४२ (०.४४)	४५	शालिजा	१३.४२ (३.८३)	२.५१ (०.८९)	०.७३ (०.३१)
१८	देविस्थान	६.९ (२.०९)	१.२ (०.४४)	०.३३ (०.१४)	४६	सरौखोला	२२.६५ (५.५)	४.८३ (१.४९)	१.५६ (०.५७)
१९	धाइरिड	१७.१४ (४.०१)	३.४७ (१.०१)	१.०७ (०.३७)	४७	शंकरपोखरी	१२.२७ (३.३६)	२.३ (०.७८)	०.६७ (०.२७)
२०	दुर्लुड	१३.७८ (३.३९)	२.७९ (०.८४)	०.८७ (०.३१)	४८	शिवालय	२.३६ (०.९१)	०.३९ (०.१७)	०.११ (०.०५)
२१	होश्राडदी	२०.५३ (४.९८)	४.२ (१.३)	१.३१ (०.५)	४९	टकलाक	१७.१९ (४.३८)	३.३९ (१.०९)	१.०३ (०.४२)
२२	हुवास	१७.८५ (३.८१)	३.८७ (१.०३)	१.२७ (०.४)	५०	ठानामौला	१५.३४ (४.२१)	२.९७ (०.९९)	०.८९ (०.३५)
२३	कार्किनेटा	७.९९ (२.७६)	१.३५ (०.५८)	०.३६ (०.१९)	५१	थापाठाना	१२.३३ (३.८१)	२.२२ (०.८५)	०.६३ (०.२९)
२४	कटुवाचौपारी	७.२९ (२.२५)	१.२९ (०.४८)	०.३६ (०.१६)	५२	ठूलीपोखरी	७.२९ (२.२५)	१.२९ (०.४८)	०.३६ (०.१६)
२५	खानीगाउँ	६.३८ (२.०६)	१.०९ (०.४३)	०.२९ (०.१४)	५३	तिलाहार	७.४५ (२.०९)	१.३६ (०.४४)	०.३९ (०.१५)
२६	खौलालाँकुरी	१४.८३ (३.७२)	२.८४ (०.८८)	०.८४ (०.३१)	५४	त्रिवेणी	१२.३५ (३.३९)	२.४६ (०.८१)	०.७५ (०.३)

२७	खुकोट	१२.५४ (३.०२)	२.४२ (०.७१)	०.७३ (०.२५)		५५	उरामपोखरा	१९.०७ (४.४९)	३.८४ (१.१४)	१.१८ (०.४२)
२८	कुर्घा	१०.३८ (२.९५)	१.९९ (०.७१)	०.६ (०.२६)						

नोट : कोष्ठक ( ) भित्र दिएको संख्याले भ्रमांश प्रतिशत (Standard Error) जनाउँछ ।

केन्द्रीय तथ्यांक विभागले प्रकाशित गरेको गरिबीको दर प्रतिशत मापनमा ७५ वटा जिल्लाहरूको गरीबीको दर अनुसार जिल्लाहरूको समृद्धिस्तर २०५८ अनुसार पर्वत जिल्ला उच्च समृद्धिस्तर भएको जिल्लामा परेको थियो त्यस बखत पर्वत जिल्ला बाइसौं स्थानमा रहेको र गरिबीको दर ३४.१ प्रतिशत थियो । विभागबाट प्रकाशित पछिल्लो विवरण गरीबीको दर अनुसार जिल्लाहरूको समृद्धिस्तर २०६८ अनुसार पर्वत जिल्ला उच्च समृद्धिस्तर भएको जिल्लामा समावेश भई एघारौं स्थान हासिल गर्न सफल भएको तथा गरिबीको दर १२.७ प्रतिशत रहेको देखिन्छ ।

श्रोत : नेपालमा गरीबीको लघुक्षेत्र अनुमान २०६८, केन्द्रीय तथ्यांक विभाग

४. विभिन्न सूचकहरूका आधारमा गाविसहरूको वर्गीकरण

क्र.सं.	गाविसको नाम	खानेपानी सुविधा			शौचालयको सुविधा			पिउने पानी			दलित समूह	गरीबी	भौगोलिक विकटता	झाडापखाला	जलवायु परिवर्तन	समष्टिगत प्राप्तांक
		घर परिवार	विद्यालय	संस्थागत	अचर्पी हुने परिवार	विद्यालय	संस्थागत	संचालनमा रहेका	पहुँच नपुगेको	दलित समूह						
	भार	१५	१०	१०	१०	१०	५	५	१०	५	५	५	५	५	५	१००
१	आर्थरडाँडाखर्क	५.०	०.३	३.६	०.१	०.१	०.२	१.५	०.९	२.६	०.१	२.६	०.१	१.२	१.२	१८.१
२	बाच्छा	५.१	५.३	१.६	५.४	०.२	०.५	२.६	१.०	२.०	१.९	२.४	१.५	०.६	०.६	२९.९
३	बहाकीठाँटी	३.०	०.१	३.७	३.९	०.३	१.२	२.३	०.७	१.८	२.६	०.३	२.३	०.१	०.१	२२.१
४	बाजुड	४.८	०.४	१.१	४.६	०.४	०.५	१.८	०.९	०.१	०.४	१.०	०.६	१.७	१.७	१८.२
५	वालाकोट	६.०	२.०	३.८	०.२	४.५	१.९	२.५	१.२	०.	२.१	०.४	२.४	१.२	१.२	२८.४
६	बनौ	१.१	०.८	२.९	३.३	५.४	०.६	२.२	०.४	२.५	१.४	२.५	१.४	०.७	०.७	२४.९
७	बाँसखर्क	२.१	०.९	१.७	०.३	४.७	०.४	०.	०.५	२.७	०.९	१.२	२.७	०.७	०.७	१९.४
८	बराँचौर	४.४	०.५	५.३	४.८	०.५	०.१	०.	०.८	२.६	२.६	०.६	१.७	२.३	२.३	२६.४
९	बेउलीवास	५.७	२.१	५.४	३.१	०.६	२.७	१.९	१.१	०.	२.३	०.८	०.५	१.३	१.३	२८.१
१०	भंगरा	४.१	१.०	१.८	०.४	५.१	०.१	१.७	०.८	२.	१.६	०.०	१.८	२.३	२.३	२३.०
११	भोक्सिड	६.२	४.४	१.९	०.५	०.७	१.२	०.	१.२	०.	१.९	२.६	१.६	१.३	१.३	२४.८
१२	भोर्ले	१.८	४.५	५.५	२.१	०.८	१.३	२.१	०.५	२.३	२.१	१.०	०.३	१.८	१.८	२५.९
१३	भुक्ताडले	२.०	३.९	३.९	३.७	०.९	२.७	१.३	०.५	१.६	१.१	१.१	१.५	१.८	१.८	२५.९
१४	चित्रे	४.२	१.७	४.०	०.६	४.६	२.१	२.२	०.८	२.५	१.२	०.७	२.०	०.८	०.८	२७.३
१५	चुवा	०.६	१.१	१.५	०.७	१.०	२.२	०.	०.३	२.२	०.४	३.२	१.७	०.१	०.१	१५.४
१६	देउपुर	०.८	२.२	१.२	४.२	१.१	१.८	२.०	०.४	०.	१.२	०.९	२.६	०.८	०.८	१९.९
१७	देउराली	३.६	०.२	१.३	२.५	१.२	०.९	०.	०.८	०.२	१.३	२.९	१.९	०.२	०.२	१७.७
१८	देविस्थान	१.५	४.६	०.७	०.८	१.३	२.०	०.	०.४	२.	१.७	१.०	२.१	०.२	०.२	१९.३
१९	धाइरिड	७.८	२.३	४.७	४.१	१.४	०.३	०.	२.३	१.२	०.९	०.९	१.८	२.४	२.४	३०.४
२०	दुर्लुड	१.४	२.४	५.२	५.०	१.५	०.४	२.१	०.४	१.३	०.५	०.५	१.९	०.९	०.९	२३.२
२१	होश्राडदी	६.३	४.७	०.२	०.९	१.६	२.६	०.१	१.२	१.८	२.२	०.६	०.४	२.४	२.४	२४.९
२२	हुवास	३.३	४.३	४.१	५.२	४.१	०.९	१.६	०.७	२.१	२.४	२.९	१.०	०.९	०.९	३३.३
२३	काकिनेटा	०.३	५.४	३.२	१.०	५.२	०.६	०.१	०.२	२.६	०.६	३.३	२.६	१.४	१.४	२६.३

२४	कटुवाचौपारी	१.७	४.८	०.६	१.१	१.७	१.०	०.	०.५	१.१	०.१	२.३	२.३	०.३	१८.१
२५	खानीगाउँ	४.५	२.५	२.०	२.२	१.८	१.१	०.३	०.८	०.६	०.७	२.४	२.१	१.४	२२.२
२६	खौलालाँकुरी	८.३	४.९	२.१	४.९	१.९	२.८	१.७	३.०	०.	०.२	१.१	२.७	१.५	३५.६
२७	खुर्कोट	०.९	३.६	०.३	५.५	४.०	०.७	२.६	०.४	०.	१.४	०.६	०.७	०.३	२१.२
२८	कुर्घा	६.८	२.६	०.८	१.२	२.०	१.३	१.३	१.३	०.	२.०	१.३	१.०	१.०	२२.९
२९	क्याड	३.८	५.५	२.२	३.६	२.१	२.२	०.२	०.८	१.०	१.५	१.६	२.२	१.०	२७.६
३०	लेखफाँट	४.७	३.७	४.२	१.३	५.५	१.४	२.५	०.९	२.	१.०	१.१	०.८	१.९	३१.५
३१	लिमिठाना	२.४	२.७	२.३	२.४	२.२	०.७	०.२	०.६	१.९	१.७	२.०	०.८	२.५	२२.२
३२	लुंखुदेउराली	६.५	२.८	०.४	३.५	२.३	१.४	१.०	१.२	०.	२.२	१.४	०.९	२.५	२६.८
३३	माभर्फाँट	०.५	५.१	३.०	२.९	२.४	१.५	०.६	०.३	०.	१.०	३.०	०.७	१.५	२२.८
३४	मुडीकुवा	३.२	४.२	४.८	१.४	२.५	२.४	०.	०.७	१.५	०.७	०.७	०.१	०.४	२२.८
३५	नाडलीवाड	१.२	२.९	२.४	२.६	५.३	१.५	१.९	०.४	०.२	१.५	२.५	२.५	१.१	२५.९
३६	पाखापानी	३.९	५.०	३.३	५.१	२.६	२.३	१.६	०.८	१.२	२.३	१.४	१.१	२.६	३३.०
३७	पकुवा	७.५	१.८	०.९	१.५	४.९	१.०	२.७	२.२	१.३	०.५	१.६	१.३	१.९	२९.०
३८	पाड	७.४	४.०	४.३	४.३	४.२	०.८	१.०	२.१	१.१	१.६	०.८	०.५	०.४	३२.३
३९	पाडराड	२.९	१.२	४.४	५.३	२.७	२.३	१.१	०.७	१.५	२.०	१.८	१.२	१.१	२८.१
४०	फलामखानी	७.२	१.३	४.९	३.२	२.८	१.६	२.	२.०	०.	१.८	१.४	२.५	२.०	३३.८
४१	पिपलटारी	८.०	३.०	२.५	४.०	२.९	१.६	१.२	२.४	२.७	०.२	०.६	२.४	०.५	३१.८
४२	राम्जा	५.९	१.४	१.०	१.६	४.३	१.७	१.२	१.१	१.४	०.३	१.६	१.१	०.५	२२.९
४३	रानीपानी	५.३	३.१	३.४	२.७	३.०	०.३	०.३	१.०	०.३	२.७	१.४	१.३	२.६	२७.१
४४	शलिग्राम	२.६	३.२	३.१	४.४	३.१	२.०	१.५	०.७	१.७	२.७	१.६	०.६	१.६	२८.६
४५	शालिजा	७.१	०.६	४.५	२.८	३.२	१.१	२.	१.८	१.७	१.१	०.९	०.२	२.०	२९.६
४६	सरौखोला	३.५	१.५	२.६	३.४	४.४	२.४	१.४	०.८	२.३	२.४	१.७	०.३	२.७	२९.२
४७	शंकरपोखरी	२.३	५.२	०.१	१.९	४.८	१.७	२.७	०.६	१.०	०.८	१.५	१.२	२.७	२६.३
४८	शिवालय	०.२	३.८	५.१	२.०	३.३	०.२	२.४	०.२	०.६	०.६	१.७	२.८	०.६	२३.२
४९	टकलाक	६.६	३.३	५.०	३.८	३.४	१.९	२.३	१.२	२.०	२.५	१.८	०.९	२.१	३६.५
५०	ठानामौला	५.४	३.४	१.४	१.७	३.५	२.१	०.६	१.०	१.९	१.८	२.०	१.६	२.८	२९.१
५१	थापाठाना	५.६	१.९	२.७	१.८	५.०	२.५	१.१	१.०	१.६	०.८	१.७	०.४	२.१	२८.१
५२	ठूलीपोखरी	७.७	४.१	०.५	३.०	३.६	२.५	०.	२.२	०.३	०.३	१.६	२.२	२.२	३०.९
५३	तिलाहार	२.७	३.५	२.८	४.५	३.७	१.८	१.४	०.७	०.१	१.३	१.८	२.०	२.२	२८.३
५४	त्रिवेणी	८.१	१.६	४.६	४.७	३.८	२.६	२.०	२.६	१.४	२.५	२.०	१.४	१.६	३८.७
५५	उरामपोखरा	६.९	०.७	०.०	२.३	३.९	०.८	१.८	१.५	२.२	२.८	२.१	०.२	१.७	२६.८

श्रोत : जिल्ला विकास समिति, पर्वत २०७१

७. भवन तथा आवास

राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार पर्वत जिल्लामा घरहरूको जग, बाहिरी गारो, छानाको प्रकार अनुसार संख्या यस प्रकार रहेको छ ।

१. घरपरिवारले प्रयोग गरेको घरको जगको प्रकार

जम्मा	घरको जगको किसिम अनुसार घरपरिवार संख्या	नखुलेको

परिवार	माटोको जोडाइ भएको ईटा/ ढुंगा	सिमेन्टको जोडाइ भएको ईटा/ ढुंगा	ढलान पिल्लर सहितको	काठको खम्बा गाडेको	अन्य	
३५,६९८	३१,५३२	२,३६७	१,२९०	३३३	४१	१३५

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, काठमाडौं

२. घरपरिवारले प्रयोग गरेको घरको बाहिरी गारोको प्रकार

जम्मा	बाहिरी गारोको किसिम अनुसार घरपरिवार संख्या						नखुलेको
	माटोको जोडाइ भएको ईटा/ ढुंगा	सिमेन्टको जोडाइ भएको ईटा/ ढुंगा	काठ/ फल्याक	बासजन्य सामाग्री	काँचो ईटा	अन्य	
३५,६९८	३०,८४३	४,०३८	१४५	३५७	७०	९६	१४९

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, काठमाडौं

३. घरपरिवारले प्रयोग गरेको घरको छानाको प्रकार

जम्मा	घरको छानाको प्रकार अनुसार घरपरिवार संख्या							नखुलेको
	खर/ पराल/ छ्वाली	जस्तापाता	टाइल/ ढुंगा	सिमेन्ट/ ढलान	काठ/ फल्याक	माटो	अन्य	
३५,६९८	४,२१२	१८,१७८	१०,४३८	२,६६८	१६	०	२७	१५९

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, काठमाडौं

द. आर्थिक सूचकहरू

१. १० वर्ष वा सोभन्दा माथिको आर्थिक रूपले सक्रिय र निस्क्रिय जनसंख्या

१० वर्ष वा सोभन्दा माथिको जम्मा जनसंख्या	आर्थिक सक्रियता									
	आर्थिक रूपले सक्रिय						आर्थिक रूपले निस्क्रिय		आर्थिक क्रियाकलाप नखुलेको	
	अक्सर सक्रिय				अक्सर निस्क्रिय					
	रोजगार		बेरोजगार							
	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला
१,१६,१४१	२५,०१२	३४,६४२	७४५	१८०	४,३६२	८,०२२	१८,८७०	२३,७३५	२४७	३२४

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

२. उमेर समुह अनुसार रोजगार तथा बेरोजगार संख्या

	जम्मा	रोजगार		बेरोजगार	
		पुरुष	महिला	पुरुष	महिला
सबै उमेर समुह	६०,५७९	२५,०१२	३४,६४२	७४५	१८०
१४ वर्ष वा कम उमेर	२०३	८९	११४	०	०
१५ - १९ वर्ष	२,९७९	१,०८८	१,७७७	९७	१७
२० - २४ वर्ष	७,०६१	२,०२५	४,६६८	३०६	६२
२५ - २९ वर्ष	७,८३५	२,४७३	५,१२३	२०९	३०
३० - ३४ वर्ष	६,६८९	२,५०९	४,०९५	६९	१६
३५ - ३९ वर्ष	६,७६०	२,६०६	४,१०६	१६	३२
४० - ४४ वर्ष	६,२२४	२,५४८	३,६४४	२४	८
४५ - ४९ वर्ष	५,७३९	२,४१४	३,३०९	८	८
५० - ५४ वर्ष	५,२२७	२,५१८	२,७००	९	०
५५ - ५९ वर्ष	४,३८९	२,३०४	२,०८५	०	०
६० - ६४ वर्ष	३,४३८	१,८३७	१,५८५	९	७
६५ - ६९ वर्ष	२,२५४	१,३६५	८८९	०	०
७० - ७४ वर्ष	१,१५२	८०२	३५०	०	०
७५+ वर्ष	६३२	४३४	१९८	०	०

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

३. पेशा र लिंग अनुसार जनसंख्या

(१० वर्ष वा सोभन्दा माथिको उमेरका व्यक्तिहरूको विवरण)

पेशा	जम्मा	पुरुष	महिला
जम्मा	६०,२००	२५,४७२	३४,७२७
सशस्त्र बल (Armed forces)	७१	७१	०
व्यवस्थापक (Managers)	५७६	२८५	२९१
पेशागत (Professionals)	३,०३९	१,८७०	१,१६९
प्राविधिक र सम्बन्धित पेशागत (Technicians and associate professional)	८३९	६३४	२०४
कार्यालय सहयोग (Office assistance)	५६६	३३७	२२९
सेवा र बिक्री कामदार (Service & sale workers)	३,७३०	१,९८०	१,७५०
कृषि, वन र मत्स्य कामदार (Agriculture, forestry & fishery workers)	४१,६६५	१४,०९१	२७,५७४
शिल्पकला र सम्बन्धित व्यापार कामदार (Craft and related trades workers)	४,३७१	३,५८४	७८७
चालक मेशिन र जडानकर्ता (Plant & machine operators & assemblers)	७६४	६९३	७०
आधारभूत पेशा (Elementary occupations)	४,११६	१,६३७	२,४८०
नखुलेको	४६४	२९१	१७३

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

४. श्रमशक्ति सहभागिता दर (१०+ वर्ष)

(१० वर्ष वा सोभन्दा माथिको उमेरका व्यक्तिहरूको विवरण)

उमेर	जम्मा	पुरुष	महिला
	प्रतिशत	प्रतिशत	प्रतिशत
१० वर्ष माथि सबै	६२.८२	६१.१७	६४.०४
१० - १४ वर्ष	१२.८६	१२.२५	१३.४८
१५ - १९ वर्ष	३६.१३	३४.९५	३७.१६
२० - २४ वर्ष	७१.८०	६९.१२	७३.२१
२५ - २९ वर्ष	८९.१४	९१.३१	८८.११
३० - ३४ वर्ष	९२.२४	९६.०६	९०.१६
३५ - ३९ वर्ष	९४	९६.८६	९२.३९
४० - ४४ वर्ष	९४.०८	९६.७८	९२.३६
४५ - ४९ वर्ष	९३.३२	९३.८५	९२.९७
५० - ५४ वर्ष	९०.१३	९२.९५	८७.९२
५५ - ५९ वर्ष	८७.०७	९०.४४	८४.०९
६० - ६४ वर्ष	७५.३६	८३.५९	६८.७८
६५ - ६९ वर्ष	६४.०१	७३.२९	५५.७०
७० - ७४ वर्ष	५०.३१	६२.५९	३७.९७
७५+ वर्ष	२३.८८	३१	१६.७९

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

५. बेरोजगार दर (१०+ वर्ष)

(१० वर्ष वा सोभन्दा माथिको उमेरका व्यक्तिहरूको विवरण)

उमेर	जम्मा	पुरुष	महिला
	प्रतिशत	प्रतिशत	प्रतिशत
१० वर्ष माथि सबै	१.२७	२.४७	०.४२
१० - १४ वर्ष	०	०	०
१५ - १९ वर्ष	१.८१	३.४१	०.४९
२० - २४ वर्ष	४.३६	१०.९५	१.१०
२५ - २९ वर्ष	२.८१	७.५०	०.५२
३० - ३४ वर्ष	१.१९	२.६४	०.३५
३५ - ३९ वर्ष	०.६७	०.६०	०.७१
४० - ४४ वर्ष	०.४८	०.९१	०.२०
४५ - ४९ वर्ष	०.२६	०.३२	०.२१
५० - ५४ वर्ष	०.१६	०.३५	०
५५ - ५९ वर्ष	०	०	०
६० - ६४ वर्ष	०.३९	०.४५	०.३४
६५ - ६९ वर्ष	०	०	०
७० - ७४ वर्ष	०	०	०

७५+ वर्ष	०	०	०

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

६. गणनाको दिन अघि १२ महिनामा गरेको काम अनुसार जनसंख्या

(१० वर्ष वा सोभन्दा माथिको उमेरका व्यक्तिहरूको विवरण)

	जम्मा व्यक्ति	गरेको कार्य								नखुलेको
		आफ्नै खेतीपाती	तलब ज्याला	आफ्नै गैर कृषि व्यवसाय	विस्तारित आर्थिक काम	कामको खोजी	घरधन्दा	अध्ययन	कुनै काम नगरेको	
जम्मा	१,१६,१४१	५५,१०८	१८,२३६	१२,३८०	२२,०९२	४,२०	४८,३४२	३६,६०२	१६,९३३	५७२
१० - १४ वर्ष	१९,३१७	१,८३७	१५३	१४६	७५३	२४	३,६३९	१८,५४	१,८२८	१६२
१५ - १९ वर्ष	१७,४५९	४,६८६	१,२९२	५६२	१,३५६	५५५	५,०५९	१३,६७५	१,१२७	९०
२० - २४ वर्ष	११,७५५	६,१५५	२,२२५	१,४४२	२,४२९	१,१८२	५,०२५	३,४१२	१,०६८	७०
२५ - २९ वर्ष	९,५४५	५,७९६	२,३८८	१,५३०	२,४६६	८२२	४,८०७	४२७	७७४	६९
३० - ३४ वर्ष	७,७२४	४,८५२	२,२६१	१,४७६	२,०१३	४४७	४,०५४	१४८	५४४	३१
३५ - ३९ वर्ष	७,६०१	५,१३१	२,२६५	१,४०९	२,१२९	३४५	४,०७७	८०	४९०	२४
४० - ४४ वर्ष	७,०२४	४,९२२	२,०३०	१,१९२	१,९५५	२०१	३,७१७	४९	५६६	८
४५ - ४९ वर्ष	६,६८९	४,८६९	१,७८१	१,०९०	१,८८४	२१६	३,६०९	४७	५८१	३९
५० - ५४ वर्ष	६,३८६	४,७८८	१,४२०	९५७	१,७७४	१४५	३,३७६	१७	७१८	९
५५ - ५९ वर्ष	५,६७७	४,०९३	९२९	८९८	१,७१८	९५	२,९६७	८	९९३	०
६० - ६४ वर्ष	५,४०९	३,५४१	७९८	६७१	१,४८८	९६	३,०१४	४६	१,५६६	०
६५ - ६९ वर्ष	४,२९३	२,३३८	३७३	५३३	१,०७३	५३	२,२९७	१५	१,६३७	१५
७० - ७४ वर्ष	३,२००	१,३२५	१८४	२६२	६२५	१६	१,४१८	४८	१,८३८	९
७५+ वर्ष	४,०६२	७७४	१३५	२१०	४२९	८	१,२८३	८३	३,२०३	४६

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

७. आर्थिक काम गर्दाको हैसियत अनुसार अक्सर आर्थिक रूपले सक्रिय जनसंख्या

(१० वर्ष वा सोभन्दा माथिको उमेरका व्यक्तिहरूको विवरण)

	जम्मा	अरुलाई काम लगाउने	अरुको काम गर्ने	आफ्नै काम गर्ने	काम सघाउने मात्र	नखुलेको
जम्मा	६०२०१	६५२	१२,६८७	४४,८२८	४००	१,६३४
पुरुष	२५,४७२	३०२	८,४४२	१५,९०९	१६७	६५३
महिला	३४,७२७	३५०	४,२४५	२८,९१९	२३३	९८०

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

८. आर्थिक रूपले सक्रिय नभएको जनसंख्या मुख्य कारण सहित

(१० वर्ष वा सोभन्दा माथिको उमेरका व्यक्तिहरूको विवरण)

जम्मा	आर्थिक रूपले सक्रिय नहुनुको मुख्य कारण							नखुलेको
	अध्ययन	घरधन्दा	बृद्ध	पेन्सन/आयस्ता	अपांगता	बिरामी वा जीर्ण रोगी	अन्य	

जम्मा	५४,९९०	३६,९८०	८,६०३	४,५५५	१,९६३	९९७	१,०२७	५१०	१,१५६
पुरुष	२३,२३२	१७,७७५	७५०	१,७६२	१,४१९	५६४	४४०	१८४	३४०
महिला	३१,७५८	१८,४०५	७,८५३	२,७९३	५४४	४३३	५८७	३२७	८१६

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

१०. उद्योग व्यवसाय

यस जिल्लामा घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति कार्यालयमा दर्ताभएका उद्योगहरूलाई विषयगत वर्गीकरणका आधारमा तल दिइएको तालिका अनुसार राखिएको छ । उद्यमीहरूलाई एकै ठाउँमा बसी उद्यम संचालन गर्न सहयोग पुऱ्याउने उद्देश्यले लघुउद्यम विकास कार्यक्रम, जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति र जि.वि.स.को संयुक्त सहयोगमा विभिन्न ठाउँमा साझा सुविधा केन्द्र, संकलन केन्द्र र सेलर स्टोरका भवनहरू निर्माण गरिएका छन् ।

केन्द्रीय तथ्यांक विभागको राष्ट्रिय औद्योगिक गणना २०६९ अनुसार १० जना वा सोभन्दा बढि कामदार भएका ठूला उद्योगहरूको संख्या २५ वटा रहेका छन् । त्यसै गरी जिल्लाभरी कुनै न कुनै सरकारी निकायमा दर्ता भएका वितरणमात्मक व्यापारिक प्रतिष्ठानहरूको संख्या ३७४ रहेको छ । सहकारी संस्थाहरूमा दुग्ध उत्पादक २०, वचत तथा ऋण ४६, बहुउद्देशीय १५, फलफूल तथा तरकारी ६, उपभोक्ता ८, साना किसान ३ अन्य २ गरी जम्मा १०० वटा रहेको छ ।

१. वर्गीकरणका आधारमा घरेलु तथा साना उद्योगहरूको विवरण

उत्पादनमूलक उद्योग

क्र.सं	उद्योगको किसिम	२०५१।०५२ देखि ०६९।०७० सम्मको जम्मा	आ.व. ०७०।०७१ को वटा	जम्मा
१	खाद्य प्रशोधन (फलफूल समेत)	४		४
२	होजियारी		१	१
३	छाला प्रशोधन तथा छालावस्तु	३		३
४	सावुन तथा डिटरजेन्ट	२		२
५	ऊनि धागो ऊनि सल	१		१
६	सिट मेटल स्टिल फर्निचर ग्रिल	३१	५	३६
७	हस्तकला (सुनचाँदीका गहना)	६		६
८	सःमिल		३	३
९	खाद्यान्न (विस्कूट, दालमोठ, आलुचिप्स, वेकरी,	१८	३	२१
१०	आल्मोनियम भाँडा		१	१
११	फलामे सामान (ग्रिलसटर, औजार	१		१
१२	हाते कागज । कपी		१	१
१३	अल्लो प्रशोधन	१		१
१४	दाना उद्योग	३		३
१५	डेरी उद्योग	५	१	६
१६	मैनवृत्ति	१		१
१७	हस्तकला (थाँका, मूर्तिकला)		१	१
१८	डिस्टीलवाटर । पानी	१		१
१९	सुतीकपडा बुनाई रंगाई, धुलाई ,	३		३

२०	अल्लो कपडा	२		२
२१	कंकिट ब्लक	२४	५	२९
२२	हुंगा कसर कटिड	६		६
२३	बरफ आईसकिम	४		४
२४	भोला	२	१	३
२५	भेनियर		१	१
२६	फर्निचर । मौरीघार १	५८	३	६१
२७	वेकरी		२	२
२८	कपास उद्योग		१	१
२९	कोल्ड स्टोर	१		१
	जम्मा	१७७	२९	२०६

कृषि तथा वनजन्य उद्योग

क्र.सं	उद्योगको किसिम	२०५१।०५२ देखि ०६९।०७० सम्मको जम्मा	आ.व. ०७०।०७१ को वटा	जम्मा
१	नर्सरी	१	३	४
२	कृषि तथा पशुपालन (चिया खेती	१२	२०	३२
३	मौरीपालन	५		५
४	कुखुरा पालन । चल्ला उत्पादन	२३	७	३०
	जम्मा	४१	३०	७१

पर्यटन उद्योग

क्र.सं	उद्योगको किसिम	२०५१।०५२ देखि ०६९।०७० सम्मको जम्मा	आ.व. ०७०।०७१ को वटा	जम्मा
१	होटल रेष्टुरेन्ट एण्ड बार	१९८	५२	२५०
२	ट्राभल एण्ड ट्रेकिङ	१	०	१
	जम्मा	१९९	५२	२५१

सेवा उद्योग

क्र.सं	उद्योगको किसिम	२०५१।०५२ देखि ०६९।०७० सम्मको जम्मा	आ.व. ०७०।०७१ को वटा	जम्मा
१	फोटो स्टुडियो कलर ल्याव		३	३
२	छपाई तथा प्रकाशन स्क्रिन प्रिन्ट	१०		१०
३	व्यूटी पार्लर	५	५	१०
४	संचार	३	३	६
५	सिलाई केन्द्र	९	१०	१९
६	परामर्श, कानूनी, प्राविधिक	३	३	६
७	प्रशिक्षण केन्द्र	५	१	६
८	स्वास्थ्य । सर्जिकल	२		२
९	मनोरन्जन तथा चलचित्र	१		१
१०	वर्कशप इन्जिनियरिङ	५	५	१०
११	केबल नेटवर्क	१	०	१
१२	इलेक्ट्रिकल सेन्टर (मर्मत केन्द्र)	२		२
१३	आर्ट (पेन्टिङ शिल्पकला केन्द्र,		१	१

१४	कम्प्यूटर ट्रेनिङ	२६	१	२७
१५	राईस मिल, कुटानी पिसानी	३२६	१४	३४०
१६	पार्टी प्यालेस	१	०	१
१७	साउण्ड सिस्टम	१	०	१
१८	यान्त्रीक पुल	१		१
१९	रिसोलिड	१	०	१
२०	स्नोकर (पुलहाउस)	५	१	६
२१	हेयर कटिङ	२	३	५
२२	फ्रेस हाउस	२		२
२३	फुड एण्ड वेभरेज	१	०	१
२४	अन्य (लेखापढी व्यवसाय)		३	३
	जम्मा	४१२	५३	४६५

निर्माण उद्योग

क्र.सं	उद्योगको किसिम	२०५१।०५२ देखि ०६९।०७० सम्मको जम्मा	आ.व. ०७०।०७१ को वटा	जम्मा
१	निर्माण सेवा	९४	३	९७
	जम्मा	९४	३	९७

२. गाविस अनुसार पर्वत जिल्लामा रहेका वास्तुकला उद्योगहरू

क्र.सं.	गाविस	वास्तुकला उद्योग	क्र.सं.	गाविस	वास्तुकला उद्योग
१	बासखर्क	भोला, जुस,	१४	बालाकोट	भोला, मोडा, स्विटर
२	लेकफाँट	अल्लोबाट वन्ने तथा नेपाली कागजका सामाग्री	१५	हुवास	ढाका टोपी, ढाका कपडा
३	माभ्रफाँट	साना तिना	१६	त्रिवेणी	भोला, सुइटर, डोका, डाला, ढाका कपडा
४	वनौ	गलैचा, भाङ्ग्रा, भोला, स्वीटर, टोपि, गलवन्दी ।	१७	शालिग्राम	चोया कोत्राका सामानहरू
५	धाइरिङ	काठ र चोयाकोत्राका सामान	१८	खानीगाउँ	चोया कोत्राका सामान्य
६	कुशमा न.पा.	काठ र चोयाकोत्राका सामान्य सामानहरू	१९	पाखापानी	चोया कोत्रा, सिलाई बुनाईका सामानहरू
७	देउपुर	चोयाकोत्राका सामान्य सामानहरू, ढाका कपडा	२०	लुंखु देउराली	चोया कोत्रा, सिलाई बुनाईका सामानहरू, मोडा
८	क्याङ	अल्लोबाट वन्ने तथा नेपाली कागजका सामाग्री	२१	सरौँखोला	चोया कोत्राका सामानहरू
९	चिन्ने	काठ र बासका सामाग्री	२२	उराम	चोया कोत्राका सामानहरू सामान्य
१०	शालिजा	अल्लोबाट वन्ने तथा नेपाली कागजका सामाग्री, भोला	२३	कुर्घा	चोया कोत्राका सामानहरू सामान्य
११	आर्थर	भांग्रा, भोला	२४	भगरा	चोयाकोत्राका सामान्य सामानहरू
१२	भुक्ताडले	हाते भोला, भांग्रा, ञाका,	२५	थापाठाना	चोयाकोत्राका सामान्य सामानहरू

१३	देविस्थान	भोला, मोडा, स्विटर	२६	रानीपानी	चोया कोत्राका सामानहरु सामान्य
१४	बालाकोट	भोला, मोडा, स्विटर	२७	बेउलीबास	चोया कोत्राका सामानहरु, ढाका बुनाई
१५	हुवास	ढाका टोपी, ढाका कपडा	२८	होश्राडदी	मह

श्रोत : घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति, पर्वत २०७१

३. औद्योगिक वर्गीकरण अनुसार अक्सर आर्थिक रूपले सक्रिय जनसंख्या

(१० वर्ष वा सोभन्दा माथिको उमेरका व्यक्तिहरुको विवरण)

औद्योगिक वर्गीकरणको शीर्षक	जम्मा	पुरुष	महिला
	६०,२००	२५,४७२	३४,७२७
कृषि, वन र माछापालन (Agriculture, forestry and fishing)	४३,३४४	१४,७२२	२८,६२२
खानी तथा उत्खनन (Mining and quarrying)	२४७	११२	१३६
औद्योगिक (Manufacturing)	२,१७४	१,५८८	५८६
विद्युत, ग्यास, वाष्प र वातानुकूलन (Electricity, gas, steam and air conditioning supply)	६२	६२	०
पानी, ढल, फोहर व्यवस्थापन र हटाउने क्रियाकलाप (Water supply; sewerage, waste mgmt. & remediation activities)	१२२	८८	३४
निर्माण (Construction)	२,२५७	२,०५९	१९८
थोक तथा खुद्रा व्यापार सवारी साधन र मोटरसाइकल मर्मत (Wholesale and retail trade; repair of vehicles & motorcycles)	३,२६२	१,६७०	१,५९२
ढुवानी तथा भण्डारण (Transportation and storage)	८३८	७९२	४७
वास तथा खाना सेवा क्रियाकलाप (Accommodation and food service activities)	६२३	२५२	३७१
सूचना तथा संचार (Information and communication)	१२५	९३	३२
आर्थिक र विमा क्रियाकलाप (Financial and insurance activities)	१९८	११२	८६
घरजग्गा कारोबार सम्बन्धी (Real estate activities)	०	०	०
पेशागत, वैज्ञानिक र प्राविधिक क्रियाकलाप (Professional, scientific and technical activities)	१११	८०	३१
प्रशासनिक र सहयोग सेवा क्रियाकलाप (Administrative and support service activities)	२३७	१९१	४७
सर्वजनिक प्रशासन र सुरक्षा, अनिवार्य सामाजिक सुरक्षा (Public admn. and defence; compulsory social security)	६६३	५४६	११७
शिक्षा (Education)	३,०४८	१,७६७	१,२८१
मानव स्वास्थ्य र सामाजिक कार्य सम्बन्धी क्रियाकलाप (Human health and social work activities)	३७५	२४१	१३३
कला, मनोरञ्जन र पनर्ताजगी (Arts, entertainment and recreation)	१६	८	८
अन्य सेवा क्रियाकलाप (Other service activities)	४०९	२९०	११९
रोजगारदाता घरपरिवार हुने क्रियाकलाप (Activities of households as employers)	१,५८३	४७७	११०६
देश बाहिरका संगठन र अंगहरुको क्रियाकलाप (Activities of extraterritorial org. and bodies)	१६	१६	०
नखुलेको	४८९	३०७	१८१

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

४. जिल्ला विकास समितिको कार्यालयले लगाउने कर, शुल्क, दस्तुर

जिल्ला विकास समितिको आन्तरिक राजश्व सम्बन्धमा यसको दायरा बिस्तार गरी आ.व. ०७२/०७३ मा स्थानीय स्वायत्त शासन नियमावली, २०५६ को अनुसूची २३, २४, २५ मा तोकिएको दर रेटको अधिकतम् अंकमा नबढ्ने गरी तपसिल बमोजिम कर, शुल्क, दस्तुर असूली गर्नेछ र उक्त अनुसूचीमा नतोकिएका विषयमा जिल्ला विकास समितिको कार्यालयले उपयुक्त बिधि अपनाउने छ ।

बिषय	साबिक दर रेट	संशोधित दर रेट
हाड (प्रति के.जी.)	रु ११-	रु ११-
सिङ, खुर (प्रति के.जी.)	रु २१-	रु २१-
छाला (ठूलो, सानो)	रु १५१- देखि ३०१-	रु १५१- देखि ३०१-
काठ (साल, सिसौ... प्रति ट्रक/ट्याक्टर)	रु ३००१-	रु ३००१-
माछा माने ब्यवसाय (मोदि खोला, सेती खोला तथा कालीगण्डकी नदि)	जि.वि.स.ले तोके बमोजिम,	जि.वि.स.ले तोके बमोजिम,
स्लेट छाउने या बिछ्याउने (प्रति बर्ग फिट)	रु २१-	रु २१-
इट्टा (प्रति एक हजार गोटा/मा)	रु २५१-	रु २५१-
निर्माण ब्यवसायि अनुमति तथा दर्ता दस्तुर	रु १५०००१-	रु १५०००१-
निर्माण ब्यवसायि अनुमति तथा नवीकरण सिफारिस दस्तुर	रु ४०००१- (विलम्ब दस्तुर रु २०००१-थप)	रु ४०००१- (विलम्ब दस्तुर दोब्बर)
केबुलकार (यान्त्रिक पुल) सञ्चालन दस्तुर	०.५%	०.५%
मालपोत रसिद बिक्री	जि.वि.स.ले तोके बमोजिम,	जि.वि.स.ले तोके बमोजिम,
योजना सूचीकृत फर्म	३००१-	३००१-
मिनरल वाटर (प्रति बोतल)	-१२० पैसासम्म,	-१२० पैसासम्म,
सभा हल भाडा	१५००१-	२०००१-
नक्शा (ए-४)	श्याम श्वेत रु. ५०१- रङ्गिन रु. १००१-	श्याम श्वेत रु ५०१- रङ्गिन रु १००१-
कागजात प्रमाणित दस्तुर	प्रति कागजात रु १००१-	प्रति कागजात रु ३००१-
नागरिकता फाराम बिक्री	रु. १५१-	रु. १५१-
परीक्षा फर्म	जि.वि.स.ले तोके बमोजिम,	जि.वि.स.ले तोके बमोजिम,
टेण्डर फर्म १० लाखभन्दा मुनिको लागि	रु ३००१-	रु ३००१-
टेण्डर फर्म १० लाखभन्दा माथिको लागि	रु १०००१-	रु १०००१-
ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, ग्राभेल, माटो आदि (प्रति क्यू.फिट) निकासी कर (निजी जग्गामा समेत)	रु २१-	रु २१-
ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, ग्राभेल, माटो आदि बिक्री (निजी जग्गामा बाहेक) (प्रति क्यू.फिट)	रु २१५०	रु २१५०
संघ, संस्था नवीकरण दस्तुर वापत: रु १ लाखसम्मको कारोबार गर्ने संस्थालाई रु ५ लाखसम्मको कारोबार गर्ने संस्थालाई रु १० लाखसम्मको कारोबार गर्ने संस्थालाई	रु १५०१- रु १५०१- रु १५०१-	रु ३००१- रु ५००१- रु ७००१-

सोभन्दा बढी कारोबार गर्ने संस्थालाई समयमा नआएमा जरिवाना	रु १०००१- प्रति वर्ष नवीकरण गर्ने दस्तुरको दोब्बर	रु १०००१- प्रति वर्ष नवीकरण गर्ने दस्तुरको दोब्बर
गैह्र सरकारी संस्थाहरूले जि.वि.स.मा सिफारिस मागेमा सिफारिस दस्तुर:		
रु ५ लाखसम्मको कार्यक्रममा	रु ०१-	रु ३००१-
रु १० लाखसम्मको कार्यक्रममा	रु ०१-	रु ५००१-
रु १०-५० लाखसम्ममा	रु ०१-	रु ७००१-
रु ५० लाखदेखि माथि	रु ०१-	रु १०००१-
अन्य सिफारिस दस्तुर	रु ३००१-	रु ३००१-
मल्टीमिडिया भाडा प्रति दिन	रु ०१-	रु १०००१-
प्लाष्टिक कुर्सी भाडा प्रति गोटा प्रति दिन	रु ०१-	रु १०१-
दुकानखानी अनुमति दस्तुर वार्षिक	रु ०१-	रु ४०,०००१-
दुकानखानी नवीकरण दस्तुर	रु ०१-	रु २००००१-
दुकानखानी नामसारी दस्तुर	रु ०१-	रु ४०,०००१-

श्रोत : जिल्ला विकास समिति, पर्वत २०७१

५. पर्वत जिल्लाका प्रमुख औद्योगिक सूचकहरू

(१० जना वा सोभन्दा माथि संख्यामा तलबी वा बेलबी कामदार भएका ठूला उद्योगहरूको विवरण)

NSIC code		10	11	16	17	23	25	31
औद्योगिक वर्गीकरण		खाद्य पदार्थ उत्पादन	पेय पदार्थ उत्पादन	फर्निचर बाहेक काठ र काठजस्य तथा कर्कबाट उत्पादन	कागज तथा कागज जस्य उत्पादन	अन्य गैरधातु खनिज उत्पादन	मेशिनरी र सामान बाहेकका फेब्रिकेटेड धातुजस्य उत्पादन	फर्निचर उत्पादन
उद्योग प्रतिष्ठानको संख्या	पर्वत जम्मा	२३	३	२	२	३	२	१०
कामदार संख्या		३१४	४१			३३		११७
तलबी कामदार संख्या		२४३	३५			२७		८३
तलब, ज्याला र अन्य सुविधा	रु: हजारमा	१९,६६२	२,८८४			२,०००		८,८८३
वर्षको अन्तमा मौज्जातमा फरक		६,५६४	४,४३८			-३२५		३९३
स्थायी सम्पत्तिमा कुल बृद्धि		४,२४०	१६७			२,६९२		७९९
वर्षको अन्तमा कूल स्थयी सम्पत्ति		१,०६,०००	१९,४८२			४६,०१२		२६,१३१
उत्पादनको मूल्य (Value of output)		१,२७,०४४	३४,०४२			१६,१५०		३६,४७४
लागतको मूल्य (Value of input)		८६,७००	२९,०११			८,०३६		२०,८३२
जम्मा मूल्य अभिवृद्धि		४०,३४४	५,०३१			८,११४		१५,६४२

६. प्रमुख व्यापारिक केन्द्रहरू

सि.नं.	व्यापारिक केन्द्र	सि.नं.	व्यापारिक केन्द्र
१	कुशमा	२	वारी बेनी
३	पातिचौर	४	मिलन चोक
५	डिमुवा	६	फलेबास
७	लुंखु देउराली	८	इमीचौर
९	मर्दीखोला	१०	हुवास
११	सेती बेनी		

श्रोत : स्थलगत अध्ययन, तथ्याङ्क कार्यालय, स्याङ्जा, २०७१

११. भौतिक पूर्वाधारहरू

१. यातायात सम्बन्धी विवरण (सडक)

पर्वत जिल्लामा मुख्य सडक (लोकमार्ग र सहायक लोकमार्ग) ६३.३४ किमी रहेको छ । गुणस्तर अनुसार ११ गाविसमा ४५.१८ कि.मी. पक्की सडक र १४ गाविसमा ५२.६६ कि.मी. ग्राभेल सडक रहेको छ । जिल्ला सडक मुख्य संजाल अन्तर्गत रहेका ३२ वटा सडकको २९३.१३ कि.मी खण्डमा जिल्ला विकास समितिले स्तरोन्नतिको काम गरेको छ भने ५५ गाविसमा कुल कच्ची सडक ८६४.५७ कि.मी भन्दा बढी देखिन्छ ।

श्रोत : जिल्ला विकास समिति, पर्वत, २०७१

२. सडक एवं बाटोघाटोको स्थिति

क्र.सं.	विवरण	जम्मा लम्बाइ	कालो पत्रे	ग्राभेल	माटे	सबै मौसम	सफा मौसम
१	वारीबेनी माझफांट लेखफांट अन्नेचौर	११.८८			११.८८	-	११.८८
२	मल्लाज (कोटघर) बांसखर्क (उपल्लो) गाविस कार्यालय	४.२०			४.२०	-	४.२०
३	मिलनचोक रातामाटा भोटेडांडा सालिजा गाविस कार्यालय	१४.२९			१४.२९	-	१४.२९
४	मिलनचोक सल्यान घाखेत	५.९८			५.९८	-	५.९८
५	खनियाघाट नाडलीबाड (गाविस कार्यालय)	२.६७			२.६७	-	२.६७
६	अर्मादी भाटेबारी बनै बजार	१२.५८			१२.५८	-	१२.५८
७	बगैँचा बडहरे (गाविस कार्यालय)	२.६९			२.६९	-	२.६९

८	कुश्मा हलहले स्कूल	११.५२		७.५०	४.०२	७.५०	४.०२
९	पदमखोल्सी सरुन्चौर (गाविस कार्यालय)	१.४४			१.४४	-	१.४४
१०	पातिचौर बाजुड क्याड (गाविस कार्यालय)	१४.४६			१४.४६	-	१४.४६
११	पातिचौर मैदान लब्सीबोट (गाविस कार्यालय)	१२.३८			१२.३८	-	१२.३८
१२	मैदान (देउपुर) पुंण गाउ (गाविस कार्यालय)	३.४९			३.४९	-	३.४९
१३	डिमुवा डराक चित्रे (गाविस कार्यालय)	७.७९	०.३५		७.४४	०.३५	७.४४
१४	दोबिल्ला साइकलचोक फलेबास ढिक	१६.००		१६.००	-	१६.००	-
१५	दोबिल्लापुल पकुवा गंगटे आर्थर	१२.४८			१२.४८	-	१२.४८
१६	पकुवा छापा रामजाठांटी	६.६७			६.६७	-	६.६७
१७	सिल्मी ठूलीपोखरी कार्कीनेटा	१३.४३			१३.४३	-	१३.४३
१८	थाउसेखोला बितलब पिपलटारी (गाविस कार्यालय)	२.२७			२.२७	-	२.२७
१९	साइकलचोक चुचुन्देउराली थापाठाना भंगारा (गाविस कार्यालय)	१७.२७			१७.२७	-	१७.२७
२०	मुडीकुवा भकलक कुर्घा लुंखु	१९.११			१९.११	-	१९.११
२१	लमायखोला लिमिठाना ठानामौला (गाविस कार्यालय)	५.०३			५.०३	-	५.०३
२२	हिलेखोला कार्कीनेटा लुंखु	२२.७२		१०.७७	११.९५	१०.७७	११.९५
२३	फलामखानी (डांडा कटेरी) घण्टे	२.२३			२.२३	-	२.२३
२४	लुंखु ज्यामिरे हुवास	१४.७६			१४.७६	-	१४.७६
२५	लुंखु पैयुं भञ्ज्या होश्रांगदी (गाविस कार्यालय)	१४.८०			१४.८०	-	१४.८०
२६	लुंखु बालाकोट (दह)	४.०६			४.०६	-	४.०६
२७	सिकाड (लोकमार्ग) पाडराड (गाविस कार्यालय)	३.०४			३.०४	-	३.०४
२८	त्रिसापानी हुवास वाहाकीभञ्ज्याड बरंचौर (लोकमार्ग)	२३.०७		१६.०४	७.०३	१६.०४	७.०३
२९	उरामपोखरा वाहाकीभञ्ज्याड	२.७३			२.७३	-	२.७३
३०	वाहाकीभञ्ज्याड शालीग्राम (गाविस कार्यालय)	१.०९			१.०९	-	१.०९
३१	डुडा मैदान (बेउलीबास)	२.३५			२.३५	-	२.३५
३२	अर्नास (अर्थुड) टकलाक (गाविस कार्यालय)	२.८२			२.८२	-	२.८२
		२९१.३२	०.३५	५०.३१	२४०.६६	५०.६६	२४०.६६
			०%	१७%	८३%	१७%	८३%

श्रोत : जिल्ला प्राविधिक कार्यालय पर्वत, २०७१

३. जल यातायात

कालीगण्डकी “ए” जलाशयमा करीब ७ किमी

१२. सिंचाइ

पर्वत जिल्लामा सिंचाइको अवस्था यस प्रकार रहेको छ ।

कूल क्षेत्रफल : ५३६८६ हे.

कूल खेतीयोग्य जमीन : २८५९३ हे.

खेती सिंचित क्षेत्रफल : ६४२० हे

नेपाल सरकार तथा अन्य सिंचाइ कार्यक्रम बाट सिंचित : २१३७ हे.

१. संचालनमा रहेका सिंचाइ प्रणालीहरू

सि.नं	सिंचाइ प्रणालीको नाम	स्थान	क्षेत्रफल (हे.)	सम्पन्न आ.व.	लाभान्वित परिवार संख्या	लाभान्वित जनसंख्या	कैफियत
१	फलेवास सिंचाइ प्रणाली	देविस्थान, खानी गाउँ	४४०	४३.०४४	७७५	४२४३	
२	लाम्पाटा सिंचाइ प्रणाली	खुर्कोट	३०		५६	३३१	
३	चिर्दी सिंचाइ प्रणाली	कुर्घा	३५		२४५	१४४६	
४	पाडराड सिंचाइ प्रणाली	पाडराड	३३		७५	५०४	
५	बाच्छाखोला सिंचाइ प्रणाली	बाच्छा	५०		१७७	११९६	
६	सिउडीखोला सिंचाइ प्रणाली	बेहुलीबास	२४		११७	५९५	
७	चरकाड सिंचाइ प्रणाली	शालिग्राम	४०		९५	५४०	
८	परालखोला सिंचाइ प्रणाली	भुक	२५		१००	५५८	
९	जहरेखोला सिंचाइ प्रणाली	पकुवा	६०		१८०	१०६२	
१०	सेतोफाट सिंचाइ प्रणाली	माभ्रफाट	२०		७७	५५४	
११	अन्यचौर सिंचाइ प्रणाली	लेकफाट	१०		४०	२३२	
१२	रातोचौका सिंचाइ प्रणाली	शंकरपोखरी	१२		३०	१५१	
१३	मराडसीड सिंचाइ प्रणाली	चुवा	१८		४७	४९६	
१४	धाइरिड सिंचाइ प्रणाली	धाइरिड	८४		११४	६८४	
१५	दानावगर सिंचाइ प्रणाली	तिलाहार	१०		२०	११२	
१६	भुर्तुला सिंचाइ प्रणाली	माभ्रफाट	१०		६२	२५४	
१७	सुन्दरेखोला सिंचाइ प्रणाली	चुवा	१९		५०	२८३	
१८	सुनटारी सिंचाइ प्रणाली	पकुवा	८		२०	१५५	
१९	आमडाडा सिंचाइ प्रणाली	पिपलटारी	२०		७२	४७८	
२०	फर्से सिंचाइ प्रणाली	नाडलीवाड	३३	५६.०५७	७४	४१९	
२१	पातीचौर सिंचाइ प्रणाली	बाजुड	२०	५६.०५७	७०	५००	
२२	आर्थर सिंचाइ प्रणाली	आर्थर	१२	५६.०५७	४२	३००	
२३	डुम्रीबोट सिंचाइ प्रणाली	लिमिठाना	१५	५६.०५७	६०	४५०	
२४	सराडदी सिंचाइ प्रणाली	शंकरपोखरी	१५	५६.०५७	३४	२०८	
२५	रतिखोला सिंचाइ प्रणाली	तिलाहार	१२०	५९.०६०	२४४	१७६९	
२६	बुढीकुलो सिंचाइ प्रणाली	धाइरिड	२४०		४४१	२२०५	
२७	बदिलाड सिंचाइ प्रणाली	टकलाक	३६	५८.०५९	७७	४६०	
२८	टकलाकटार सिंचाइ प्रणाली	टकलाक	५०		२०४	११००	
२९	सानोवगर सिंचाइ प्रणाली	शिवालय	२८		५०	३०१	
३०	बढहरे सिंचाइ प्रणाली	तिलाहार	४७		१०१	६५०	

३१	जादी सिंचाइ प्रणाली	कटुवाचौपारी	१००	५६.०५७	२२३	१११५	
३२	शिल्मी सिंचाइ प्रणाली	पिपलटारी	१०२		२५०	१७५०	
३३	गेडीखोला सिंचाइ प्रणाली	हुवास	५०		१५३	१०७१	
३४	अर्जेवाटार सिंचाइ प्रणाली	माभ्रफाट	५०		१५२	८०८	Medium IP
३५	सेतीखोला सिंचाइ प्रणाली	सरौखोला	३०		१२१	८४७	Medium IP
३६	तमादीखोला सिंचाइ प्रणाली	शिवालय	८		६१	४२६	NITP
३७	सिस्नेघारी सिंचाइ प्रणाली	वाहाकी	६		४६	३६४	NITP
३८	ओखरवोट सिंचाइ प्रणाली	माभ्रफाट	५		१४	९५	NITP
३९	साठीमुरे सिंचाइ प्रणाली	दुर्लुड	९		३२	२०५	NITP
४०	कोप्चेपानी सिंचाइ प्रणाली	नाडलीवाड	५		२५	१७५	NITP
४१	गुरुडफाप्रै सिंचाइ प्रणाली	दुर्लुड	१०		२५	१९५	NITP
४२	सुन्दरेखोला सिंचाइ प्रणाली	चुवा	७		२५	२४२	NITP
४३	धुवापिप्ले सिंचाइ प्रणाली	खानीगाड	८		४८	२६०	NITP
४४	ब्यादीछहरा सिंचाइ प्रणाली	खुर्कोट	८		१०	९२	NITP
४५	खुर्कोट पाड सिंचाइ प्रणाली	खुर्कोट पाड	९५	०७०.०७१	३९६	२४००	IWRMP
४६	ठूलाखेत सिंचाइ प्रणाली	शंकरपोखरी	३०	०७०.०७१	६१	३४२	IWRMP
४७	चरकाड सिंचाइ प्रणाली	शालिग्राम	५०	०७०.०७१	३८	२५१	Medium IP
		जम्मा	२१३७		५४२९	३२८७४	

२. निर्माणाधीन सिंचाइ योजनाहरू

सि.नं.	सिंचाइ योजना	स्थान	क्षेत्रफल (हे.)	सम्पन्न आ.व.	लाभान्वित परिवार	लाभान्वित जनसंख्या	कैफियत
१	मल्लाज सिंचाइ योजना	माभ्रफाट	४२०		६०७	३८८६	Medium IP
२	लिमिठाना सिंचाइ योजना	लिमिठाना	१०५		३८०	१९६०	Medium IP
३	सरौखोला सिंचाइ योजना	सरौखोला	८०		११९	८३३	Medium IP
४	मुडिकुवा सिंचाइ योजना	मुडिकुवा	९०		१९५	१२५६	Medium IP
५	कोट गाड सिंचाइ योजना	खुर्कोट ९	५०		७८	७६१	Medium IP
६	डुन्दुरे सिंचाइ योजना	आर्थर			१०६	८३१	Medium IP
७	घनघने जैविरे सिंचाइ योजना	हुवास	२८		१५०	६५०	Medium IP
८	टुनी खोला सिंचाइ योजना	आर्थर	३०		८५	५७५	Medium IP
९	टकलाकटार सिंचाइ योजना	टकलाक	५५		५००	३५००	Medium IP
१०	सानोवगर सिंचाइ योजना	शिवालय	१०		१७	६१	NITP
११	सालिजा सिंचाइ योजना	सालिजा	१०		२५	१२१	NITP
१२	पाखावारी सिंचाइ योजना	मुडिकुवा	१०		२०	११७	NITP
१३	काप्राबोट सिंचाइ योजना	दुर्लुड	१०		२५	१३०	NITP
१४	पहरिखर्क सिंचाइ योजना	पाडराड	१०		१२	९६	NITP
१५	आगेखोला सिंचाइ योजना	शंकरपोखरी	१०		१०	९५	NITP
१६	अगुवाखोला सिंचाइ योजना	सरौखोला	३५		१४५	९२७	IWRMP
	जम्मा		९५३		२४७४	१५७९९	

श्रोत : पश्चिमाञ्चल सिंचाइ विकास सब डिभिजन नं.२, पर्वत

१३. संचार

१. पर्वत जिल्लामा क्रियाशील सञ्चार माध्यमहरू

संचार माध्यम अन्तर्गत स्थानीय टेलिभिजन, एफ रेडियो स्टेशन, दैनिक, साप्ताहिक, मासिक, त्रैमासिक आदि पत्रिकाहरू रहेका छन् ।

क्र.सं.	सञ्चार माध्यमको नाम	क्र.सं.	सञ्चार माध्यमको नाम
१	कालीगण्डकी टेलिभिजन	२	रेडियो पर्वत
३	रेडियो दिदीबहिनी	४	रेडियो शालिग्राम
५	रेडियो कुशुम	६	न्यू कालीगण्डकी दैनिक
७	साहारा न्युज दैनिक	८	अभिमत साप्ताहिक
९	मोदीकाली साप्ताहिक	१०	शुभसन्देश साप्ताहिक
११	पर्वत खबर	१२	धौलागिरी संचार
१३	पर्वत जागरण साप्ताहिक	१४	पर्वत सञ्जाल साप्ताहिक
१५	समुदाय र सृजना मासिक	१६	कालीको सुसेली त्रैमासिक
१७	माधुरी त्रैमासिक		

श्रोत : गैरसरकारी संस्था महासंघ, पर्वत, २०७१

२. हुलाक

जिल्ला हुलाक कार्यालय अन्तर्गत निम्न बमोजिम हुलाक सेवा संचालनमा रहेको छ ।

सि.नं.	हुलाक ईकाईको नाम	संख्या
१	जिल्ला हुलाक कार्यालय, पर्वत	१
२	इलाका हुलाक कार्यालय	११
३	अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	४३
४	ग्रामीण सूचना केन्द्र	८
	जम्मा	६३

श्रोत : जिल्ला हुलाक कार्यालय, पर्वत, २०७१

८. टेलिफोन लाइन वितरण

क्र.सं.	विवरण	लाइन संख्या
१	साधारण टेलिफोन लाइन	१२२२
२	मार्टस्	४
३	सिडिएमए सेट	५०२
४	स्काइ मोबाइल	१८२६
५	मोबाइल प्रिपेड (GSM)	३०८५६
६	मोबाइल पोस्टपेड	५८०

श्रोत : नेपाल टेलिकम, पर्वत २०७१

केबुल टिभी सुविधा : प्रमुख केबुल टिभी सेवा प्रदायक : १३ वटा, ग्राहक संख्या : ४,३००

१४. प्राकृतिक श्रोत तथा वातावरण

१. वन

यस जिल्लाको कुल वन क्षेत्र ३७.२४ प्रतिशत अर्थात १९९९७ हेक्टर रहेको छ भने १३८५० हेक्टर Reachable forest को रूपमा रहेको छ तथापि केहि ठाउँमा Non-Reachable forest पनि सामुदायिक वनको रूपमा हस्तान्तरण गरिदै आएको छ । Sub-tropical देखि Sub-alpine सम्मको हावापानी पाइने यस जिल्लामा विभिन्न किसिमका वानस्पति प्रजातिहरू पाइन्छन् । यस जिल्लामा साल, चिलाउने, लगायतका काष्ठजन्य रुख प्रजाति देखि ठिग्रे सल्लाको वनसम्म र कुरिलो, अमला देखि लौठ सल्ला सम्मका गैह्रकाष्ठजन्य वनस्पतिहरू पाइन्छन् ।

२. वन जंगलको किसिम

वनको किसिम	खोटेसल्ला वन	चिलाउने कटुस वन	पहाडी साल वन	खर्सु गुरांस वन	उत्तिस वन	अन्य प्रजातिको वन	जम्मा
प्रतिशत	३२	२६	२६	६	३	७	१००

श्रोत : जिल्ला वन कार्यालय, पर्वत, २०७१

३. जैविक विविधता तथा वन्यजन्तु विवरण

यस जिल्लाका सिसैंकोट, गोर्ल्याङ, डहरे, पञ्चासे र जलजला (हलजुरे) क्षेत्र जैविक विविधतामा विशेष र महत्वपूर्ण मानिन्छन् । यस जिल्लामा पाइने विभिन्न वर्गका जीवजन्तुहरू यस प्रकार छन् ।

स्तनधारी : चितुवा, स्याल, लोखर्के, मृग, घोरल, बंदेल, स्याल, वनबिरालो, फ्याउरो, भालु, दुम्सी, खरायो, रतुवा, चितुवा, लंगुर, रातो बाँदर आदि ।

चराचुरुङ्गी : ढुकुर, जुरेली, डांफे, मुनाल, कालिज, चिवेचरा, गौथली, मैना, भद्राई, धोविनी, लाम्पुच्छे, च्याखुरा, रानीचरा, बाज, मलेवा, भंगरो, गरुड, लुइचे, लाटोकासेरो, काकाकुल, हुचिल, तोरीगाडा, वन कुखुरा, तिना, कोइली, सुगा, काग, चिल, गिद्ध आदि ।

सरीसृप : हरेँउ, गोमन सर्प, छेपारो, माउसुली, सुन गोहोरो आदि ।

४. गा.वि.स. तथा न.पा. अनुसार भूउपयोगको किसिम क्षेत्रफलमा

सि.नं.	गा.वि.स./न.पा.ा.	कृषिमा प्रयोग भएको क्षेत्र	अन्य क्षेत्र (हे.)	जम्मा (हे.)	सि.नं.	गा.वि.स./न.पा.ा.	कृषिमा प्रयोग भएको क्षेत्र	अन्य क्षेत्र (हे.)	जम्मा (हे.)
१	बाँसखर्क	२११	४०	२५१	२५	मुडीकुवा	२२१	१४३	३६४
२	माभ्रफाँट	३७५	११७	४९२	२६	लिमिठाना	२४३	४३०	६७३

३	शालिजा	३७८	२७९	६५७	२७	ठानामौला	२६४	१०५	३६९
४	धाइरिड	२५४	३५४	६०८	२८	कुर्घा	३८७	३८१	७६८
५	लेखफाँट	२२७	१२२९	१४५६	२९	बाच्छा	२८८	७२४	१०१२
६	बनौ	२१९	१८	२३७	३०	पाडराड	२७५	५३३	८०८
७	नाडलीवाड	८०.३६	५०७	५८७.३६	३१	लुंखुदेउराली	२८१	२७६	५५७
८	क्याड	४१८	५९४	१०१२	३२	फलामखानी	६७	१५९	२२६
९	बाजुड	५०६	६८	५७४	३३	पाखापानी	४८४	५०२	९८६
१०	भुक्ताडले	४९५	१८२४	२३१९	३४	भोक्सिड	२२०	७८	२९८
११	देउराली	३५३	५६	४०९	३५	वालाकोट	२३७	२४६	४८३
१२	देउपुर	३१०	५९३	९०३	३६	भोर्ले	४९७	८१	५७८
१३	तिलाहार	५५३	३७०	९२३	३७	होश्राडदी	३१६	३१२	६२८
१४	चित्रे	३७०	२७६	६४६	३८	सरौखोला	३२४	१८१	५०५
१५	राम्जा	५७१	२३९	८१०	३९	हुवास	४९८	३१३	८११
१६	आर्थरडाँडाख	५९१	१८६	७७७	४०	त्रिवेणी	३२५	१२३	४४८
१७	ठूलीपोखरी	२९७	१७७	४७४	४१	बेउलीवास	२७६	१७०	४४६
१८	खौलालाँकुरी	३०३	२६३	५६६	४२	उरामपोखरा	३४४	८३	४२७
१९	शंकरपोखरी	६३१	१२१	७५२	४३	टकलाक	२१३	२१४	४२७
२०	थापाठाना	३५६	२१०	५६६	४४	बराँचौर	३२३	११३	४३६
२१	कार्किनेटा	२५४	१९५	४४९	४५	रानीपानी	३४०	१५०	४९०
२२	भंगरा	३७४	४९०	८६४	४६	शलिग्राम	२६६	१२१	३८७
२३	देविस्थान	३६२	३५	३९७	४७	बहाकीठाँटी	२३८	२४७	४८५
२४	खानीगाउँ	१५३	२०४	३५७	४८	कुश्मा न.पा.	२३८८	१८४०	४२२८

श्रोत : जिल्ला वन कार्यालय, पर्वत, २०७१

५. वन सम्पदाको व्यवस्थापन

यस जिल्लाको समग्र वन क्षेत्रलाई व्यवस्थापनको दृष्टिकोणले निम्न अनुसार विभाजन गर्न सकिन्छ ।

१. राष्ट्रिय वन :

यस जिल्लाको कुल क्षेत्रफल ५३६८६ हेक्टर मध्ये ३७.२५ प्रतिशत वन क्षेत्रले ओगटेको छ । राष्ट्रिय वन अन्तर्गत रहेका वनका विभिन्न किसिमहरू यस प्रकार रहेका छन् ।

१.१. सरकारद्वारा व्यवस्थित वन :

समुदायलाई पायक पर्ने अधिकांश प्राकृतिक तथा बृक्षारोपण वनक्षेत्र सामुदायिक वनको रूपमा हस्तान्तरण भैसकेको र बाँकी रहेको वनक्षेत्र भिर, पहरा, खोला, चट्टान बाहेक सरकारद्वारा व्यवस्थित वनको रूपमा रहेको छ । यसको क्षेत्रफल न्यून रहेको छ ।

१.२. सामुदायिक वन :

यस जिल्लामा आ.व. २०४७/४८ देखि सामुदायिक वन हस्तान्तरण गर्न शुरु भए यता हालसम्म हस्तान्तरण हुन सम्भाव्य वन क्षेत्र १३,८५० हेक्टर मध्ये करिब १२,००० हेक्टर वन क्षेत्र ३५७ सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहलाई हस्तान्तरण भैसकेको छ ।

१.३. संरक्षित वन :

जिल्लाको कुल वन क्षेत्र मध्ये ५ प्रतिशत वनक्षेत्र संरक्षणको दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण देखिन्छ । पञ्चासे वन क्षेत्र जैविक विविधता संरक्षणको लागि अति महत्वपूर्ण मानिन्छ जुन नेपाल सरकारबाट संरक्षित वनको रूपमा घोषणा पनि भैसकेको छ ।

१.४. धार्मिक वन :

धार्मिक वनको रूपमा वनक्षेत्र दर्ता नगरिएको भए पनि परम्परा देखि यस जिल्लाका केहि वन क्षेत्रहरू धार्मिक ऐतिहासिक र पर्यटकीय रूपमा संरक्षित छन् ।

१.५. कबुलियति वन :

निरपेक्ष गरिबीको रेखामुनी रहेका विपन्न परिवारका १६ घरधुरीलाई ६.८१ हेक्टर वन क्षेत्र कबुलियति वनको रूपमा ४० वर्षको लागि उपलब्ध गराइएको छ ।

२. निजी वन :

निजी वनको रूपमा हालसम्म १२ वटा वनहरू दर्ता गरेको रेकर्ड देखिन्छ ।

६. सामुदायिक वन सम्बन्धी विवरण

इलाका वन कार्यालय अन्तर्गत रहेका सामुदायिक वनको क्षेत्रफल, वनसंख्या, जम्मा वनको क्षेत्रफल, सामुदायिक वनको क्षेत्रफल, अन्य वनको क्षेत्रफल तथा इलाका अन्तर्गत रहेका गाविस र न.पा.को संख्या आदि विवरण यस प्रकार रहेको छ ।

सि.नं.	इलाका वन कार्यालय	वनको जम्मा क्षेत्रफल (हे)	वन संख्या	सामुदायिक वनको क्षेत्रफल (हे)	अन्य वनको क्षेत्रफल (हे)	ओगटेका गाविस नपा संख्या
१	ज्ञादी	१२६७.५३	५७	७७२.८	४९४.७३	१ न.पा. र ३ गाविस
२	कालीगण्डकी	४३११.३३	६६	३००९.४७	१३०१.८	७ गाविस
३	कार्कीनेटा	१७७७.३२	४०	११३५.३५	६४१.९७	६ गाविस
४	लुंखु	१७७३.५५	५३	१२५१.६७	५२१.८	९ गाविस
५	मोदी	५८०७.२	४७	२०२२.८	३७८४.	७ गाविस
६	शिवालय (हाल कुश्मा	२८७६.३१	५६	२८८०.७७		कुश्मा नपा र क्याङ
७	शालीग्राम	१२३३.१९	१९	१०७२.८६	१६०.३३	६ गाविस
८	त्रिवेणी	१५८९.८	२८	६६७.३९	९२२.४	७ गाविस

श्रोत : जिल्ला वन कार्यालय, पर्वत, २०७१

७. जिल्लाको खनिज श्रोत सम्बन्धी विवरण

सि.नं.	खनिज श्रोतको किसिम	रहेको स्थान
१	फलामखानी	फलाम खानी गा.वि.स.मा
२	तामाखानी	चिर्दीखानी (लिमिठाना ८), भोक्सिङ् ४
३	ढुंगाखानी	माटेको लेक, खाडीको लेक र लुवाखोला
४	सुनखानी	कालीगण्डकीको किनारी भाग

श्रोत: जिल्ला विकास समिति, पर्वत

८. वर्षा एवं तापक्रम सम्बन्धी विवरण

वार्षिक वर्षा (मि.मि.मा)

औसत वर्षा : २४०० देखि २६०० मि.मी.

तापक्रम : न्यूनतम ७.५ डिग्री सेल्सियस

अधिकतम : ३२ डिग्री सेल्सियस

श्रोत: जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, पर्वत २०७१

९. भू-संरक्षण (जलाधार क्षेत्र) :

प्रमुख जलाधार क्षेत्र : कालीगण्डकी र मोदीखोला

उपजलाधार क्षेत्र संख्या : २० वटा

१०. जिल्लाको भू उपयोगको बोनोट

(क्षेत्रफल हेक्टरमा)

जम्मा वन क्षेत्रफल (हे)	पाखो (हे)	खेत (हे)	चरन, पर्ति र अन्य (हे)	जम्मा (हे)
१९९९७	१५१५०	९०२१	९५१८	५३६८६
३७.२५	२८.२२	१६.८	१७.७३	१००

श्रोत: जिल्ला नापी शाखा, पर्वत

१५. जलविद्युत, उर्जा

पर्वत जिल्लामा विद्युत उपयोगको दृष्टिमा राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा नजोडिएका गा.वि.स.हरू दुईवटा रहेका छन् । यी गा.वि.स.हरू भोक्सिङ र बाच्छा हुन् ।

सामुदायिक विद्युतीकरण समिति मार्फत संचालित गा.वि.स.हरू २३ वटा रहेका छन् भने नेपाल विद्युत प्राधिकरणबाट विद्युत सेवा संचालनमा रहेका गा.वि.स. संख्या २१ तथा जिल्लाको एक मात्र नगरपालिका कुश्मा रहेको छ । कुश्मा नगरपालिकाको पनि वडा नं. १६ र १७ साविक पकुवा गा.वि.स. सामुदायिक विद्युतीकरण मार्फत संचालित छ ।

ठूला विद्युत योजनामा १४ मेगावाट क्षमताको मोदीखोला पर्वतको देउपुर गा.वि.स.मा र १० मेगावाटको तल्लो मोदीखोला जलविद्युत आयोजना चुवा गा.वि.स.मा संचालन भैरहेका छन् भने २० मेगावाट क्षमताको मध्य मदीखोला जलविद्युत योजना चुवा गा.वि.स.मा माथिल्लो मोदी भुक्को मोहरीयामा निर्माणाधिन अवस्थामा छन् । यस जिल्लाका २१ गा.वि.स. तथा १ नगरपालिकाका १६,५०० घरधुरीले केन्द्रीय प्रसारण लाइनबाट २६ सामुदायिक संस्थाका ७३ लोडसेन्टरका करीब १५,००० घरधुरीले सामुदायिक विद्युतीकरणबाट विद्युत सुविधा प्राप्त गरेका छन् ।

यस जिल्लामा १८० वटा चर्पि जडित गोवरग्यांस संचालनमा छन् ।

श्रोत : नेपाल विद्युत प्राधिकरण, जिल्ला विकास समिति, पर्वत

१. घरपरिवारले खाना बनाउन अक्सर प्रयोग गर्ने इन्धन तथा परिवार संख्या र प्रतिशत

जम्मा	खाना बनाउन अक्सर प्रयोग गर्ने इन्धन							
	काठ/दाउरा	मटितेल	एलपी ग्यास	गुइँठा	गोबर ग्यास	बिजुली	अन्य	नखुलेको
३५६९८	३०,७९०	१४१	४,४८३	१५	१५१	२१	६	९१
१००	८६.२५	०.३९	१२.५६	०.०४	०.४२	०.०६	०.०२	०.२५

श्रोत : रा.ज.ग. २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

२. घरपरिवारले बत्तिबाल्न अक्सर प्रयोग गर्ने साधन तथा परिवार संख्या र प्रतिशत

जम्मा	बत्ति बाल्न अक्सर प्रयोग गर्ने साधन

	बिजुली	मटितेल	गोबर ग्यास	सोलार	अन्य	नखुलेको
३५६९८	२८,६९४	५,९२९	६६	१,५८९	२०९	९१
१००	८०.९६	१४.३७	०.१८	४.४५	०.५९	०.२५

श्रोत : रा.ज.ग. २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

१६. कृषि तथा पशुपालन

पर्वत जिल्ला सानो जिल्ला भए तापनि लेक र बेसीमा हावापानीको भिन्नता, माटोको विविधता, धरातलीय स्वरूप र मोहडामा ठूलो अन्तर रहेकोले कृषि उत्पादनमा ताजा तरकारी, विभिन्न तरकारीका बीउ, अदुवा, आलु, अलैंची, कफी, बेसार आदि तथा फलफूलमा अमिलोजात, लप्सी, केरा, लिची, आरु, ओखर, नास्पाति आदि रहेका छन्। बेसीका समतल फाँटहरूमा उन्नत जातको खाद्यान्नको विस्तार गरी लाभ लिन सकिन्छ भने फलामखानी गाविसमा चियाखेतीको परीक्षण रोपण शुरु गरिएको छ। पशुपालनका दृष्टिले बाख्रा, कुखुरा, बंगुर, खरायो, गाईभैँसी नै मुख्य आधार हुन्। यहाँ लघु उद्यम विकास कार्यक्रमको सहयोगमा निरपेक्ष गरीबीको रेखामुनी रहेका परिवार मध्येका १८२५ क्रियाशील उद्यमीहरू तरकारी खेती, लप्सी क्याण्डी, जाम, जेली, अचार, छाला जुत्ता, अल्लाको कपडा, टीका, साबुन, माहुरी पालन लगायतका व्यवसाय शुरु गरेका छन्।

१. जिल्लाको कृषि सम्बन्धी आधारभूत सूचकहरू

विवरण	राष्ट्रिय कृषि गणना २०५८	राष्ट्रिय कृषि गणना २०६८
जम्मा कृषिचलन संख्या	२८,४९८	२८,६४४
कृषि ऋण लिएका कृषक परिवार संख्या	६,५४७	६,०८५
कृषि ऋण लिन इच्छुक कृषक परिवार	६,३७१	१०,७२७
मुख्य कृषक पुरुष भएका कृषिचलन संख्या	२३,८४१	१९,५४५
परिवारको मुली नै मुख्य कृषक भएका कृषि	२७,७८८	२६,७५३
मुख्य कृषक महिला भएका कृषिचलन संख्या	४,६५७	९,०९९
आम्दानीको मुख्य श्रोत कृषि हुने कृषक परिवार		८८.९५
कृषि ऋण आवश्यकता छ भन्ने कृषक परिवार		३७.४५
जम्मा घरपरिवार संख्या	३२,७३१	३५,६९८
जम्मा कृषक परिवार संख्या	२८,४९८	२८,६४४
कृषक परिवार प्रतिशत	८७.०७	८०.२४
कृषक परिवारको औसत आकार	५.४१	४.५८

श्रोत : राष्ट्रिय कृषि गणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

२. राष्ट्रिय कृषि गणना २०६८ अनुसार जिल्लाको संक्षिप्त नतिजा

पर्वत जिल्लामा जम्मा २८,६४४ कृषक परिवार छन्, जसमध्ये खेतीपाती गरेका २८,१५७ र पशुपक्षी मात्र पाल्ने ४८७ कृषक परिवार पाइएको छ। १० वर्ष अघिको तुलनामा खेतीपाति गर्ने कृषक परिवारको संख्यामा २७२ संख्याले कृषक परिवार घटेको छ भने पशुपक्षी मात्र पाल्ने कृषक परिवार ४१८ संख्याले वृद्धि भएको देखिएको छ। कृषक परिवारको

चलनमा रहेको जग्गाको क्षेत्रफल १२,५८५.३ हेक्टर भएको अनुमान छ, जुन १० वर्ष अघिको तुलनामा करिब १ हजार ५ सय ५६ हेक्टर ले कमी देखिएको छ ।

३. भू वितरण स्थिति

जग्गा जमीन नभएका कृषक परिवार संख्या	: ३५२
०.१ हेक्टर भन्दा कम जमीन भएका कृषक परिवार संख्या	: १,९८४
०.१ हेक्टर देखि ०.२ हेक्टर भन्दा कम जमीन भएका कृषक परिवार संख्या	: ४,६२४
०.२ हेक्टर देखि ०.५ हेक्टर भन्दा कम जमीन भएका कृषक परिवार संख्या	: १२,४१२
०.५ हेक्टर देखि १ हेक्टर भन्दा कम जमीन भएका कृषक परिवार संख्या	: ६,९०८
१ हेक्टर देखि २ हेक्टर भन्दा कम जमीन भएका कृषक परिवार संख्या	: १,९४७
२ हेक्टर देखि ३ हेक्टर भन्दा कम जमीन भएका कृषक परिवार संख्या	: २४३
३ हेक्टर देखि ४ हेक्टर भन्दा कम जमीन भएका कृषक परिवार संख्या	: १९
४ हेक्टर देखि ५ हेक्टर भन्दा कम जमीन भएका कृषक परिवार संख्या	: ०
५ हेक्टर देखि १० हेक्टर भन्दा कम जमीन भएका कृषक परिवार संख्या	: १९
१० हेक्टर देखि माथि जमीन भएका कृषक परिवार संख्या	: ०
जम्मा कृषक परिवार (कृषि चलन) संख्या	: २८,६४४

श्रोत : राष्ट्रिय कृषि गणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

४. कृषिचलन सम्बन्धी विविध सूचकहरूको तुलनात्मक विवरण

विवरण	रा.कृ.ग. २०६८	रा.कृ.ग. २०५८
चलनको आकार (Average size of holding)	०.५५ हेक्टर	०.४५ हेक्टर
कित्ताको जम्माजम्मी संख्या	१, ०७,६४९	१,००,२६२
प्रति परिवार औसत कित्ता संख्या	३.८	३.५
कित्ताको औसत आकार	०.१२ हेक्टर	०.१४ हेक्टर
खेती योग्य जग्गा		
अस्थायी वाली	९,०१३.५ हेक्टर	११,४७२.९ हेक्टर
स्थायीवाली	१,५९७.५ हेक्टर	१,०८८.६ हेक्टर
बाली सघनता (Cropping Intensity)		
	१.९३	१.८२
सिंचित क्षेत्रफल :	४०.८९ प्रतिशत	
सिंचाइ गर्ने श्रोत	प्रतिशत	
नदी/ तलाउ	९४.४७	
बांध/ रिजरभ्वयर	१.२९	
अन्य	४.२४	

श्रोत : राष्ट्रिय कृषि गणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

५. तरकारी खेति गर्ने परिवार

	२०६८	२०५८
परिवार संख्या	१६,२८८ (करीब ७३ प्रतिशत वृद्धि)	९,३६७

क्षेत्रफल	४६९.७ हेक्टर (करीब ७३ प्रतिशत वृद्धि)	२७१.३ हेक्टर

६. फलफूलको क्षेत्रफलमा बृद्धि (रा.कृ.ग. २०५८ को तुलनामा रा.कृ.ग. २०६८ मा)

सुन्तला : १५५ प्रतिशत	केरा : ५८ प्रतिशत	कागती : १०० प्रतिशत

७. पशुपक्षीको संख्या (रा.कृ.ग. २०५८ को तुलनामा रा.कृ.ग. २०६८ मा)

पशुपक्षी	२०६८ को संख्या	बढेको	पशुपक्षी	२०६८ को संख्या	घटेको
बाखा	५७,०७७	६७ प्रतिशत	गाईगोरु	२२,०११	३६ प्रतिशत
भेडा	१,४९१	४१ प्रतिशत	रांगा/भैसी	३९,१२७	१२ प्रतिशत
कुखुरा	२,८२,९२०	१९९ प्रतिशत	हांस		६७ प्रतिशत
बंगुर/सुंगुर	१,२९५	५२२ प्रतिशत	परेवा		७ प्रतिशत

८. थप केहि सूचकहरु

- २१.२४% कृषक परिवारले कृषि ऋण भएको जनाएका छन् भने ३७.४५ % ले कृषि ऋण चाहिएको जनाएका छन् ।
- १० वर्ष अघि मुख्य कृषकमध्ये १६% महिला थिए भने हाल ३२% मुख्य कृषक महिला छन् ।
- ८९% कृषकको आयको मुख्य स्रोत कृषि रहेको छ ।
- ७३% कृषकको आफ्नो उत्पादन वार्षिक उपभोगका लागि नपुग रहेको देखिन्छ ।

स्रोत : राष्ट्रिय कृषि गणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

९. वार्षिक आधारभूत कृषि तथ्यांक विवरण

सि.नं.	सूचक	ईकाई	०६९/७०	०७०/७१
१	कुल कृषक परिवार	संख्या	३५७१९	३५७१९
२	खेति गरिएको जमिन	हेक्टर	२४१७१	२४१७१
२.१	खेत	हेक्टर	९०६७.२	९०६७.२
२.२	पाखो	हेक्टर	१५१०४	१५१०४
३	सिंचित क्षेत्र	हेक्टर	९११२.५	९११२.५
३.१	वर्षभरी सिंचित हुने	हेक्टर	६१७७	६१७७
३.२	मौसमी सिंचित हुने	हेक्टर	२९३५.५	२९३५.५
४	खाद्यान्न तथा नगदे बालीले ढाकेको क्षेत्रफल			
४.१.१	धान	हेक्टर	९५९५	९५९५
४.१.२	मकै	हेक्टर	१४२८५	१४२८५
४.१.३	गहुँ	हेक्टर	२६०५	२६१०
४.१.४	कोदो	हेक्टर	८७७०	८७७०
४.१.५	जौ	हेक्टर	९५	९५
४.१.६	फापर	हेक्टर	३९	३९
४.१.७	उवा	हेक्टर	६८	६८
४.१.८	आलु	हेक्टर	१५२५	१५३०

४.२	सिंचित क्षेत्रमा उत्पादकत्व			
४.२.१	धान	मे.ट. प्र. हे	२.९	२.९
४.२.२	मकै	मे.ट. प्र. हे	२.८	२.८
४.२.३	गहुँ	मे.ट. प्र. हे	२.७	२.७
४.२.४	तेलहन	मे.ट. प्र. हे	१	१
४.२.५	दलहन	मे.ट. प्र. हे	०.९	०.९
४.३	असिंचित क्षेत्रमा उत्पादकत्व			
४.३.१	धान	मे.ट. प्र. हे	१.७	१.७
४.३.२	मकै	मे.ट. प्र. हे	१.५१	१.५२
४.३.३	गहुँ	मे.ट. प्र. हे	१.०७	१.१
४.३.४	उवा	मे.ट. प्र. हे	०.८	०.८
४.३.५	जौ	मे.ट. प्र. हे	०.८९	०.८९
४.३.६	कोदो	मे.ट. प्र. हे	०.८५	०.९
४.३.७	तेलहन	मे.ट. प्र. हे	०.६५	०.६५
४.३.८	दलहन	मे.ट. प्र. हे	०.६	०.६
४.४	नगदे बाली			
४.४.१	तेलहन	हेक्टर	३४०	३६१.७
४.४.२	दलहन	हेक्टर	७९८	८०२.५
४.४.३	कफी	हेक्टर	५९	७१
५	उन्नत मौरी घर मौरी सहित	संख्या	१८७१	२१७१
६	मह उत्पादन	मे.टन	१२.४८	१२.५
७	च्याउ उत्पादन	मे.टन	१	१.५
८	बागवानी			
८.१	फलफूल			
८.१.१	पतभुङ	हेक्टर	१६८	१७०
८.१.२	सदाबहार	हेक्टर	३१४	३२६
८.१.३	सुन्तला जात	हेक्टर	६९२	७००
८.१.४	कफी	हेक्टर	५९	८१
८.२	उत्पादनशील फलफूलले ढाकेको क्षेत्रफल			
८.२.१	पतभुङ	हेक्टर	८२	८४
८.२.२	सदाबहार	हेक्टर	१६०	१७०
८.२.३	सुन्तला जात	हेक्टर	४४३	४६२
८.२.४	कफी	हेक्टर	३८	४३
८.३	तरकारी			
८.३.१	हिउँदे	हेक्टर	३५५	३६०
८.३.२	वर्षे	हेक्टर	१८३	१८५
८.३.३	बेमौसमी बसन्ते	हेक्टर	१२०	१३०
८.३.४	आलु	हेक्टर	१५२५	१५३०
८.३.५	मसला बाली	हेक्टर	१३८.४७	१४१.८५
८.४	फलफूल बगैँचा (२५ बोट भन्दा बढी भएको)			
८.४.१	सुन्तला जात	संख्या	२१३	२४६
८.४.२	केरा	संख्या	३१	३१
८.५	बगैँचाले ढाकेको क्षेत्रफल	हेक्टर	१०००	१०२०
८.७	फलफूल उत्पादन	मे.टन	४८८५.३७	५६४९

८.८	तरकारी उत्पादन	मे.टन	८०७७	
८.९	आलु उत्पादन	मे.टन	२१७१६	२२१८५
८.१०	मसला बाली उत्पादन	मे.टन	१३३४.१८	१३६२.७३
९	मत्स्य विकास तर्फ			
९.१	माछापालनमा संलग्न कृषक	संख्या	१९	४७
९.२	पोखरी संख्या	संख्या	३७	४७
९.३	पोखरीले ढाकेको क्षेत्रफल	हेक्टर	४.५	८.७
९.४	माछापालनमा संलग्न कृषक समूह	संख्या	२	४
९.५	माछा उत्पादन	मे.टन	४.३५	४.३५
१०	खाद्यान्न आपूर्ति (कृषिबाट)			
१०.१	वर्षभरी खान पुग्ने परिवार	संख्या	२२८१	२५०९
१०.२	वर्षभरी खान नपुग्ने परिवार	संख्या		३३२१०
१०.२.१	३ महिनासम्म खान पुग्ने परिवार	संख्या	१३०६८	१३०६८
१०.२.२	३ देखि ६ महिनासम्म खान पुग्ने परिवार	संख्या	१४२५०	१४२४०
१०.२.३	६ देखि ९ महिनासम्म खान पुग्ने परिवार	संख्या	६३१८	५९०२

श्रोत : जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, पर्वत, २०७१

१०. बाली प्रणाली (बाली सघनता)

यस जिल्लामा रहेको सिंचित क्षेत्रमा २६० प्रतिशत र मौसमी सिंचित क्षेत्रको १८० प्रतिशत बाली सघनता रहेको छ । जिल्लाको बाली प्रणाली (बाली चक्र) यस प्रकार रहेको छ ।

सिंचित क्षेत्र : खेत	असिंचित क्षेत्र : पाखो
धान- गहुँ- खाली	मकै - कोदो- खाली
धान- गहुँ- मकै	मकै - कोदो - खाली
धान- गहुँ- धान	मकै - तोरी - खाली
धान- तरकारी-मकै	मकै - आलु- आलु
धान- आलु- मकै	मकै - फापर- आलु
धान- तोरी- मकै	मकै- तोरी-खाली
	मकै-आलु- खाली
	तरकारी-तरकारी-खाली

श्रोत : जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, पर्वत, २०७१

११. क्षेत्रफल तथा उत्पादन सम्बन्धी विवरण आ.व. : ०७०/७१

बाली पात्रो

सि.नं.	बाली	लगाउने समय	उत्पादन लिने समय
१	धान (बर्षे)	जेठ दोस्रो हप्ता -श्रावण पहिलो हप्ता	कार्तिक देखि मंसीर सम्म
२	मकै (बर्षे)	फागुन चैत्र, बैशाख	जेठ देखि भाद्र
३	मकै	फागुन, चैत्र, वैशाख	आषाढ देखि भाद्र
४	गहुँ	कार्तिक, मंसीर, पौष	चैत्र, बैशाख
५	तोरी	कार्तिक, मंसीर	फागुन, चैत्र

६	आलु	कार्तिक, मंसीर, माघ	माघ, फागुन, आषाढ, श्रावण
७	कोदो	जेठ, आषाढ, श्रावण	आश्विन, कार्तिक, मंसीर
८	फापर	भाद्र, कार्तिक, मंसीर	कार्तिक देखि चैत्र
९	काउली	आश्विन, कार्तिक, मंसीर, पौष, माघ, फागुन, आषाढ, श्रावण	आश्विन, कार्तिक, मंसीर, पौष, माघ, फागुन, चैत्र
१०	बन्दा	आश्विन, कार्तिक, मंसीर, पौष, माघ, फागुन, आषाढ, श्रावण	आश्विन, कार्तिक, मंसीर, पौष, माघ, फागुन, चैत्र
११	मूला	श्रावण, भाद्र, आश्विन, कार्तिक, मंसीर, पौष, माघ, फागुन, आषाढ	आश्विन, कार्तिक, मंसीर, पौष, माघ, फागुन, चैत्र
१२	कांक्रा	माघ, फागुन	वैशाख, जेठ
१३	गोलभेंडा	माघ, फागुन	वैशाख, जेठ

श्रोत : जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, पर्वत, २०७१

१२. प्रमुख बालीहरूको क्षेत्रफल तथा उत्पादन सम्बन्धी विवरण

सि.नं.	बाली	०६९/७०			०७०/७१		
		क्षेत्रफल हे.	उत्पादन मे.टन.	उत्पादकत्व मे.टन/ हे.	क्षेत्रफल हे.	उत्पादन मे.टन.	उत्पादकत्व मे.टन/ हे.
१	धान (बर्षे)	८८३०	२४०६३	२.७३	८८३०	२४२८३	२.७५
२	धान (चैते)	७६५	२२३४	२.९२	७६५	२२९५	३.०
३	मकै	१४२८५	३००२३	२.१	१४२८५	३०४२७	२.१३
४	गहुं	२६०५	६०४४	२.३२	२६०५	६१२२	२.३५
५	कोदो	८७७०	७६३०	०.८७	८७७०	७८९३	१.०
६	जौ	९५	८६	०.९१	९५	९५	१.०
७	उवा	६८	५४	०.७९	६८	६८	१.०
८	फापर	३८	३७.२४	०.९८	३८	३८	१.०
९	दलहन	७९८	५४८.६	०.६९	८०२.५	५५६.९	०.६९४
१०	तेलहन	३५७	२७१.२६	०.७६	३६१.७	२४८.२	०.६८
११	कफी	४०	१७.३	०.४३	४३	१९.४	०.४५
१२	हिउंटे तरकारी	३५१	४३७२.८	१२.४६	३६०	३९०६	१०.८५
१३	वर्षे तरकारी	१८३	२१६०	११.८	१८५	२१९२	११.८५
१४	बेमौसमी तरकारी	१२०	१४८०	१२.३३	१२५	१५४४	१२.३५
१५	आलु	१५२५	२१७१६	१४.२४	१५३०	२२१८५	
१६	सुन्तलाजात फल	६८९	३३६६	७.४	६९१	३४५६.४	

श्रोत : जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, पर्वत, २०७१

१३. कृषि उपजको उत्पादन तथा बिक्री विवरण

क्र.सं.	बालीको	जम्मा	जिल्ला भित्र बिक्री वितरण	जिल्ला बाहिर बिक्री	कुल

	नाम	उत्पादन मे.टन	मे.टन	मूल्य रु.हजार	मे.टन	मूल्य रु.हजार	आम्दानी रु हजारमा
१	सुन्तला	२८८६	१७३१.६	३४६३२	८६५.८	१७३१६	५१९४८
२	तरकारी	७६४२	४५८५.१७	११४६२९	२२९२.५९	५७३१५	१७९९४४
३	मह	५	५	२०००			२०००
४	केरा	६१०	५४९	१०९८०	४०	८००	११७८०
५	आलु	२२१८५	२२१८५	५५४६२५			५५४६२५
६	माछा	५	३.५	७००			७००
	कुल जम्मा			७१७५६६.३		७५४३१	७९३००१

श्रोत : जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, पर्वत, २०७१

१४. भू उपयोग मध्ये खेत र पाखो जमीनको क्षेत्रफल

सि.नं.	सेवा केन्द्र	गा.वि.स./न.पा.	जम्मा क्षेत्रफल(हे)	खेत (हेक्टर)	पाखो (हेक्टर)	वनजंगल(हेक्टर)	घर बाँझो अन्य (हेक्टर)
१	मिलन चोक	बाँसखर्क	४८५.०६	६३	२४३	१३२	४७.०६
		माभ्रफाँट	१०३६.९६	२०८	३१८	४२५	८५.९६
		शालिजा	१२९८.१	१११	३७२	५१०	३०५.१
		धाइरिड	१३०८.०१	१९८	२७२	६१३	२२५.०१
		लेखफाँट	२१७१.३१	८५	१६७	६५०	१२६९.३१
		बनौ	११२६.४२	४	२७८	६७३	१७१.४२
		नाडलीवाड	११७३.८४	१५१	४४९	४८२	९१.८४
		जम्मा	८५९९.७	८२०	२०९९	३४८५	२१९५.७
२	पातिचौर	क्याड	२०४९.३४	१९	४०३	१०९५	५३२.३४
		बाजुड	९१७.७	३६९	२७४	१८०	९४.७
		भुक्ताडले	४३७०.१८	१७७	५०८	१९१४	१७७१.१८
		देउराली	१६१८.१६	१३३	३२३	१०२५	१३७.१६
		देउपुर	१०६४.९२	२१५	२७९	३७८	१९२.९२
		तिलाहार	१८६२.२३	३०४	४०२	९३९	२१७.२३
		चित्रे	१२८९.८	२७८	२२६	६४४	१४१.८
		राम्जा देउराली	१०६७.६५	१६१	३०९	४५८	१३९.६५
		जम्मा	१४२३९.९८	१६५६	२७२४	६६३३	३२२६.९८
३	ठूलीपोखरी	आर्थरडाँडाखर्क	१४४६.१७	३१२	४०५	६२५	१०४.१७
		ठूलीपोखरी	५२९.५	२३१	१५५	४५	९८.५
		खौलालाँकुरी	६७६.६९	२२३	१६६	२०३	८४.६९
		जम्मा	२६५२.३६	७६६	७२६	८७३	२८७.३६
	थापाठाना	शंकरपोखरी	१२०५.८९	३५०	४७९	२८७	८९.८९
		थापाठाना	१०५२.९६	२७५	३००	३७९	९८.९६
		कार्किनेटा	७९५.३३	१११	२१३	३९५	७६.३३
जम्मा	३०५४.१८	७३६	९९२	१०६१	२६५.१८		
४	फलेबास	भंगरा	११८८.३	२११	३३६	५१५	१२६.३

		देविस्थान	४३७.७७	२४३	१४५	३१	१८.७७
		खानीगाउँ	४७०.६९	१३६	११४	१७२	४८.६९
		मुडीकुवा	५१४.४३	१८४	१४४	११०	७६.४३
		लिमिठाना	७७८.३	१६१	१६९	३५०	९८.३
		ठानामौला	६३९.४६	१११	२३१	२२१	७६.४६
		कुर्घा	१०१३.८७	१९४	२०१	४५०	१६८.८७
		बाच्छा	१३०६.७५	९७	३३६	७५०	१२३.७५
		पाडराड	१०३६.५३	१५२	२३०	४१२	२४२.५३
		जम्मा	७३८६.१	१४८९	१९०६	३०११	९८०.१
५	लुखु	लुखुदेउराली	७९४.३२	१४६	२४९	३३९	६०.३२
		फलामखानी	२८९.२१	१८	८६	९६	८९.२१
		पाखापानी	११४१.५४	१७८	४८२	२६२	२१९.५४
		भोक्सिड	६४१.२	२१	२६८	२१६	१३६.२
		वालाकोट	५६५.२३	६०	२६६	१३२	१०७.२३
		भोर्ले	६३३.१८	११८	३६६	८५	६४.१८
		होश्राडदी	११३९.८१	५७	३५५	४५२	२७५.८१
		जम्मा	५२०४.४९	५९८	२०७२	१५८२	९५२.४९
६	त्रिवेणी	सरौखोला	५६५.७५	११५	२८७	८८	७५.७५
		हुवास	९१६.३८	२२९	५००	१२५	६२.३८
		त्रिवेणी	१००३.७३	१४५	३४३	४८५	३०.७३
		बेउलीवास	६५५.६७	११०	३५१	१२८	६६.६७
		उरामपोखरा	७८२.०८	१४५	३६३	२२७	४७.०८
		टकलाक	४७८.६५	४८	२२८	८५	११७.६५
		बराचौर	६२६.९३	१२१	२९८	१४६	६१.९३
		रानीपानी	६०३.१३	१५१	२४५	१२५	८२.१३
		शलिग्राम	५८५.३६	६८	२५५	१६१	१०१.३६
		बहाकीठाँटी	५७१.९४	६५	२७४	१४८	८४.९४
		जम्मा	६७८९.६२	११९७	३१४४	१७१८	७३०.६२
७	जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, कुश्मा	खुर्कोट	८८४.२३	२६२	२३०	३०२	९०.२३
		पाड	८६६.५	२२७	३०५	१३१	२०३.५
		शिवालय	९०९.६१	११५	१६०	४६९	१६५.६१
		चुवा	२७७.६	१२४	५२	७५	२६.६
		दुर्लुड	११९२.०७	३३६	३२६	२७५	२५५.०७
		पकुवा	६१७.३६	३१५	१५८	१०९	३५.३६
		कटुवाचौपारी	४०८.७३	१४६	८२	११९	६१.७३
		पिपलटारी	६०३.६८	२३४	१७४	१५४	४१.६८
		जम्मा	५७५९.७८	१७५९	१४८७	१६३४	८७९.७८
कुल जम्मा		५३६८६.२१	९०२१	१५१५०	१९९९७	९५१८.२१	

श्रोत : जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, पर्वत, २०७१

१५. सहकारीकरण भएका कृषक समूहहरू

सि.नं	संघ/संस्थाको नाम	ठेगाना	शेयर पूजी
१	धौलागिरी ताजा तरकारी उत्पादक सहकारी सं.लि.	खुर्कोट २ अर्मादी	३००००

२	पातिचौर ताजा तरकारी सहकारी सं.लि.	बाजुड १ पातिचौर	३५०००
३	जनकल्याण ताजा तरकारी उत्पादक सं.लि.	धाइरिड ५	११४०००
४	खोलाखेत व्यावसायिक कृषि सं.लि.	माभ्रफांट १	
५	सामुदायिक बचत तथा ऋण सं.लि.	मुडिकुवा ६	२६०००
६	प्रगतिशील व्यावसायिक कृषि सहकारी संस्था लि.	धाइरिड ५	१०००००
७	सिखारी व्यावसायिक कृषि सहकारी संस्था लि.	भंगरा ९	१०००००
८	चनौटे कृषि सहकारी संस्था लि.	दुर्लुड ७	४८०००
९	धौलापहरा सहकारी संस्था लि.	लेखफांट	३६००
१०	त्रिसापानी मौरी विकास सहकारी संस्था लि.	कुर्घा	२७००
११	भोक्सिड व्यावसायिक कृषि सहकारी संस्था लि.	भोक्सिड	२६००
१२	सरौखोला व्यावसायिक कृषि सहकारी संस्था लि.	सरौखोला	२६००
१३	नयां फूलबारी महिला विकास बहुउ.सह.संस्था लि.	बांसखर्क	३०००
१४	राधाकृष्ण बहुउ.सहकारी संस्था लि.	नाडलीबाड	३१००
१५	नारायणस्थान बीउ उत्पादन सहकारी संस्था लि.	पाडराड ५, ६	३०००
१६	उन्नतिशील महिला विकास बहुउ. संस्था लि.	दुर्लुड ७	६५००
१७	गोर्खा कृषि सहकारी संस्था लि.	होश्रांगदी	४२००

सुपथ मूल्यको सहकारी पसल संख्या : ५५ (प्रत्येक गाविस मा एक वटा)
जिल्लाभर कृषक समूह संख्या : १९७

श्रोत : जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, पर्वत, २०७१

१६. विभिन्न बालीहरूको पकेट क्षेत्र

बाली	गाविसको नाम
सुन्तला	बांसखर्क, माभ्रफांट, देउपुर, देउराली, कुर्घा, तिलाहार, लिमिठाना, ठानामौला, त्रिवेणी,
खाद्यान्न बाली	धाइरिड, फलेबास, पातिचौर, तिलाहार, नाडलीबाड, कटुवा चौपारी, बर्राचौर, सरौखोला,
ताजा तरकारी	नाडलीबाड, शिवालय, पातिचौर, फलेबास, धाइरिड
तरकारी बीउ	शालिजा, नाडलीबाड, खुर्कोट, माभ्रफांट, पाडराड, देउपुर
खाद्यान्न बाली	पाडराड, फलेबास, खुर्कोट
मौरीपालन	भोक्सिड, पाडराड, भंगारा, होश्रांगदी, तिलाहार, ठूलीपोखरी
आलु	शालिजा, भोक्सिड, भंगारा, क्याड, मुडिकुवा, ठूलीपोखरी, दुर्लुड, खुर्कोट, धाइरिड

श्रोत : जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, पर्वत, २०७१

१७. पर्वत जिल्लामा सक्रिय कृषिसंग सम्बन्धित गैरसरकारी संस्थाहरू

क्र.सं.	नाम	ठेगाना	विशेष दक्षता, प्राविधिक दखलता	कार्यरत गा.वि.स.
१	सीड नेपाल (SEED Npal)	कुश्मा, पर्वत	दिगो माटो व्यवस्थापन, तरकारी खेती, कफि खेती	पर्वत जिल्लाका १६ गाविस
२	सोर्डेक नेपाल (SoRDeC-Nepal)	ठानामौला, पर्वत	दिगो माटो व्यवस्थापन, तरकारी खेती, टनेलमा गोलभेंडा खेती	पर्वत जिल्लाका १० गाविस

३	इन्प्रेड नेपाल (ENPRED-Nepal)	लुंखु देउराली, पर्वत	दिगो माटो व्यवस्थापन, तरकारी खेती, कफि खेती	पर्वत जिल्लाका २७ गाविस
४	सिक्रेड पर्वत (CeCRED-Parbat)	होश्राङ्दी, पर्वत	दिगो माटो व्यवस्थापन, मकै बाली, भिरालो जमिनमा खेती	पर्वत जिल्लाका १० गाविस
५	चौतर्फी विकास श्रोत मञ्च नेपाल (CDRF-Nepal)	खुर्कोट, पर्वत	तरकारी खेती	पर्वत जिल्लाका १० गाविस
६	नेस्डो नेपाल (NESDO-Nepal)	कुश्मा, पर्वत	तरकारी खेती, दिगो माटो व्यवस्थापन	पर्वत जिल्लाका २१ गाविस
७	राष्ट्रिय दलित विकास मञ्च	कुश्मा, पर्वत	तरकारी खेती	पर्वत जिल्लाका ३ गाविस
८	ग्रामीण विकास सचेतन समाज (RDS)	खानीगाउँ, पर्वत	दिगो भू व्यवस्थापन, तरकारी खेती	पर्वत जिल्लाका ५ गाविस
९	खुर्कोट युवा क्लब	खुर्कोट	तरकारी खेती	पर्वत जिल्लाका ३ गाविस
१०	नवचेतना सामुदायिक विकास केन्द्र (NCCDC-Nepal)	कुश्मा, पर्वत	दिगो भू व्यवस्थापन, तरकारी खेती	पर्वत जिल्लाका ५ गाविस
११	सेवा नेपाल (SEWA-Nepal)	कुश्मा, पर्वत	तरकारी खेती, उद्यम विकास	पर्वत जिल्लाका १५ गाविस
१२	हडेक्स नेपाल (HDECS-Nepal)	कुश्मा, पर्वत	अति विपन्न आय आर्जन	पर्वत जिल्लाका ४ गाविस
१३	पर्वत सामुदायिक विकास संस्था (PCDS)	मुडिकुवा, पर्वत	दिगो भू व्यवस्थापन, तरकारी खेती, लप्सी खेती	पर्वत जिल्लाका ५ गाविस
१४	आदर्श ग्रामीण कृषक समुह	भोक्सिङ, पर्वत	आलु खेती, बिउ उत्पादन	पर्वत जिल्लाका १ गाविस
१५	सामुदायिक विकास समिति	लिमिठाना, पर्वत	तरकारी खेती, दिगो माटो व्यवस्थापन	पर्वत जिल्लाका १ गाविस
१६	जिल्ला लघु उद्यमी संघ	कुश्मा, पर्वत	तरकारी खेती, उद्यम विकास	पर्वत जिल्लाका १५ गाविस
१७	आत्मनिर्भर विकास मञ्च	कुश्मा, पर्वत	ताजा तरकारी	पर्वत जिल्लाका ५ गाविस
१८	जिल्ला कफी व्यवसायिक संघ	कुश्मा, पर्वत	कफी प्रबर्द्धन	पर्वत जिल्लाका ५ गाविस
१९	DCRDC, पर्वत शाखा	कुश्मा, पर्वत	ताजा तरकारी	पर्वत जिल्लाका ७ गाविस

गैर सरकारी संस्था महासंघ, पर्वत, २०७१

१८. खाद्यान्न बासलात

यस जिल्लाको कुल प्रशोधित खाद्यान्न उत्पादन ३४९६८.५ मे.टन हुन्छ । यस जिल्लामा आवश्यक पर्ने खाद्यान्नको मात्रा २९४६४.६ मे.टन हुन्छ भने उत्पादन र आवश्यकताको हिसाबले यस जिल्लामा करिब ४७०४ मे.टन खाद्यान्न बढि भई बाहिर निर्यात हुने देखिन्छ । यस जिल्लामा मानिसको खानेबानीको कारण कोदो, मकै, गहुँ आदि खाद्यान्न अन्यत्र प्रयोग भई चामल आयात भैरहेको देखिन्छ । आ.व. २०७०/७१ को खाद्यान्न बालीको उत्पादन र राष्ट्रिय जनगणना २०६८ को तथ्याङ्क अनुसार पर्वत जिल्लाको खाद्यान्न आपूर्तिको स्थिति निम्न अनुसार रहेको छ ।

जम्मा	अन्य	उवा	जौ	कोदो	गाहं	मकै	धान	बाली
३५४५७	३९	६८	९५	८७७०	२६०५	१४२८५	९५९५	क्षेत्रफल (हे)
१०.७	०.९८	०.७९	०.९१	०.८७	२.३५	२.१	२.७४	उत्पादकत्व मे.टन
७०२५२	३८	५४	८६	७६३०	६१२२	३००२५	२६२९७	उत्पादन मे.टन
१३६१	२	८.१६	११.४	७०.१६	३१२.६	४२९	५२७.७	बीउ उपयोग मे.टन
६८८९.५	४	४.५८	७.४६	७५५.९८	५८०.९४	२९५९.६	२५६७.९	नोक्सानी मे.टन
६२००२	३२	४१.२६	६७.१४	६८०३.९	५२२८.५	२६६३७	२३१९२	प्राप्त खाद्यान्न मे.टन
१२८६०	१३	१६.५	२६.८६	३४०.२	५२२.८	२६६४	९२७७	प्रशोधन नोक्सानी प्रतिशत
४९१४२	१९	२४.७५	४०.२८	६४६४	४७०६	२३९७३	१३९१५	खाना योग्य जम्मा खाद्यान्न मे.टन
४९२३	२	७.४३	१२.०९	१६१६	४७०.६	२३९७	४१७.५	अखाद्य प्रयोग मे.टन
१००५०.८५	१	३.७१	६.०४	३२.३२	९.४१	९५८९.२५	४०९.११	दाना प्रयोग मे.टन
३४१६८	१६	१३.६१	२२.१६	४८१५	४२२६	११९८७	१३०८९	बांकी खाद्यान्न मे.टन

नोट :

प्रशोधित खाद्यान्न मे.टन: ३४१६८

प्रति व्यक्ति प्रति वर्ष आवश्यक खाद्यान्न (किलोग्राम) : २०१

जनसंख्या (२०६८) : १,४६,५९०

जम्मा आवश्यक खाद्यान्न मे.टन : २९४६५

पुग नपुग मे.टन : ४७०३.६ (बचत)

श्रोत : जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, पर्वत २०७१

१९. पशुजन्य उत्पादन

क्र.सं	पशुजन्य पदार्थ	ईकाई	आ.व.०६९/७० को उत्पादन	आ.व.०७०/७१ को उत्पादन	बृद्धि प्रतिशत
१	मासु उत्पादन	मे.टन			
	रागो/भैसी		१७७७.८१	१८०८.०३	१.७०
	बाखा/बोका		१३१९.५६	१३५७.८३	२.९०
	भेडा/थुमा		१८५.०९	१८८.३७	१.७७
	बंगुर/संगुर		५४५.१८	५५५.५९	१.९१
	कुखुरा		८०९.९८	८३१.०४	२.६०
	हास		४.८७	४.९२	१.१०
	खरायो		१.०४	१.०२	१.६०
	जम्मा:		४६४३.५३	४७४६.८१	२.२२
२	दूध उत्पादन	मे.टन			
	गाईको दूध		१४२६०.८८	१४८०४.२२	३.८१
	भैसीको दूध		२३७१८.२५	२४२१३.९६	२.०९
	जम्मा		३७९७९.१३	३९०१८.१८	१.६०
३	फुल उत्पादन	हजार			
	कुखुरा		६०९४.३२	६१९१.८३	
	हास		३.९०	१३७.००	
	जम्मा:		६०९८.२२	६३२८.८३	१.६०
४	ऊन उत्पादन	के.जि.	३५६	३६२	
५	छाला उत्पादन	संख्या			
	भैसी		४६४१	४७६२	
	भेडा/बाखा		१२३४२	१२५३९	
	खरायो		०	०	
	जम्मा:		१६९८३	१७३०१	१.६

श्रोत : जिल्ला पशुसेवा कार्यालय, पर्वत, २०७१

२०. पशुपक्षी तथ्यांक

(आ.व. ०७० / ७१ को यथार्थ र ०७१ / ७२ को अनुमानित)

गाई

गातवर्ष	यसवर्ष	गातवर्ष	यसवर्ष	गातवर्ष	यसवर्ष	गातवर्ष	यसवर्ष	गातवर्ष	यसवर्ष	गातवर्ष	यसवर्ष	गातवर्ष	यसवर्ष	गातवर्ष	यसवर्ष	गातवर्ष	यसवर्ष
साढे	गोरू	दुधालु	थारी	बहर	कोरली	बाच्छा	बाच्छी	जम्मा									
४१३२	३७५४	१८४२६	१६४६७	८२१४	७३४५	४१७७	३७५६	६९१	५१४	६३२१	५४९१	२९४२	२३०४	३४२१	२३६४	४८३२४	४१९९५

उत्पत्ति	वर्णशंकर	स्थानीय	बाखा	गलतवर्ष	
				गलतवर्ष	यसवर्ष
२३२	१५७	११२६	बोका	११२६	११७७
२५७	१९८	११७७	खसी	४०१२	४१२१
२०३	१३७	४०१२		४०१२	४१२१
२१७	१६४	४१२१	ब्याएको बाखा	७५१२	७६२४
४०७	२६३	७५१२		७६२४	७६२४
४७३	२९३	७६२४	थारा	११२८७	११४१३
५९२	३९६	११२८७		११४१३	११४१३
६१६	४१७	११४१३	१वर्ष मुक्तिको पाठा	४९१	५१२
९१	६२	४९१		५१२	५१२
१०२	७१	५१२	१वर्षको पाठा	३७६२	३८७३
१९७	१३२	३७६२		३७६२	३८७३
१०७	१३९	३८७३	६ म. पाठा	१७५६	१८२३
१०९	६७	१७५६		१८२३	१८२३
१२३	७६	१८२३	६ म. पाठी	५८६१	५९३४
२९७	२१३	५८६१		५९३४	५९३४
३१८	२३६	५९३४	जम्मा	३५८०७	३६४७७
२१२८	१४२७	३५८०७		३५८०७	३६४७७
२२१३	१५९४	३६४७७			

भैसी

९१९	७७७	११५३०	९५६८	१६७०३	१२८८९	५९१	४५९	९१११	५९१३	३६४०	३१४०	४३८६	३६०१	४६८८०	३६३४७	७७	६१	७८१	रांगो		
																			७८१	६३२	
																				५	
																					५
																					०
																					०
																					४९१
																					५०७
																					४९१
																					१२९
																					१३२
																					२६
																					२२
																					१४६
																					१७६
																					८६
																					१०२
																					१८२
																					१३०
																					१०६५
																					१०७४

महाभूकम्पले गोठ भत्किएकाहरूले थारा भैसी मासुमा बिक्रि गरेकोले र गाईगोरु अन्यत्र पठाएकोले घटेको

जम्मा	१५१५
१५३२	
४३५२	
४५०२	
८१८२	
८३९०	
१२२७५	
१२४४६	
६४४	
६८५	
४०९१	
४११९	
१९३२	
२०२२	
६३७१	
६४८८	
३९३६२	
४०२८४	

श्री

जम्मा	उन्त	वर्षांकर	स्थानीय	
४०३	१२४	८३	१९६	शुमा
३५८	१०४	६५	१८९	
०				खसी
०				
११९७	३६७	२३४	५९६	ब्याएको
१०७०	३४०	२१०	५२०	
१९६०	५२७	३५१	१०८२	थारा
१७८२	४९१	३११	९८०	
१७९	३०	४६	१०३	छटौरी १ वर्ष
१५८	२६	४१	९१	
१०४६	२५७	१६६	६२३	छटौरी १वर्ष
९२२	२३१	१५१	५४०	
२७७	५३	६७	१५७	पाठा ६ म.
२४४	४५	६०	१३९	
१०३९	३८२	२६१	३९६	पाठा ६ म.
९४३	३४५	२४१	३५७	
६१०१	१७४०	१२०८	३१५३	जम्मा
५४७७	१५८२	१०७९	२८१६	

श्री

जम्मा	उन्त	वर्षांकर	स्थानीय	विर	गतवर्ष	यसवर्ष
५७९	१५६	१०२	३२१		३२१	३२१
६४६	१७७	१४३	३२६		३२६	३२६
८३०	२१७	१४६	४६७	खसी	४६७	४६७
८६१	२३१	१६३	४६७		४६७	४६७
१२००	३०२	२०७	६९१	ब्याएको	६९१	६९८
१२३३	३२२	२१३	६९८		६९८	६९८
१६९४	४५६	२०१	१०३७	थारा	१०३७	१०४१
१७४९	४९१	२१७	१०४१		१०४१	१०४१
११६७	२३२	१५२	७८३	छटौरी १ वर्ष	७८३	७९१
१२२४	२६६	१६७	७९१		७९१	७९१
१९२७	४६१	२९९	११६७	छटौरी १वर्ष	११६७	११६७
१९८६	४९८	३१२	११६६		११६६	११६६
१७६१	३४६	२२३	११९२	पाठा ६ म.	११९२	११९२
१८०८	३७१	२३४	१२०३		१२०३	१२०३
२९०३	६९७	४८३	१७२३	पाठा ६ म.	१७२३	१७२३
२९३७	७१५	४९१	१७३१		१७३१	१७३१
१२०६१	२८६७	१८१३	७३८१	जम्मा	७३८१	७३८१
१२४४४	३०७१	१९४०	७४३३		७४३३	७४३३

कुँबरा

गतवर्ष	भाले
यसवर्ष	
गतवर्ष	फुल पाते
यसवर्ष	
गतवर्ष	फुल नपाते
यसवर्ष	
गतवर्ष	ककरेल भाले
यसवर्ष	
गतवर्ष	ककरेल पोथी
यसवर्ष	
गतवर्ष	चल्ला
यसवर्ष	
गतवर्ष	जम्मा
यसवर्ष	

जम्मा	इयूपल प्रपोज	कर्मसियल ब्याडलर	फर्मसियल लेयर्स	उत्त	स्थानीय
५८२१०	१०२१	२७३१२	१६९७	८२३	२७३१७
६०५८५	११२०	२९९००	१७८०	७९०	२६९९५
५९४०९	२१८१		४१२२	१५२८	५१५७८
५९०६२	२२१२		४३२०	१४१०	५११२०
५०६७०	१८१८		३५२६	११९४	४४१३२
५०६३९	१९८१		३६७९	१०९९	४३८८०
९१५०	४३६		७४५	३५२	७६१७
८६२०	४६१		७३९	३१०	७११०
१०७२१	३६३		६३२	२९४	९४३२
१०१९०	३८१		६२८	२७१	८९१०
६०७६६	१४५४	२३४५६	३०१७	१००७	३१८३२
६१०९८	१५५०	२५४१०	३१२०	९०८	३०११०
२६२६९८	७२७३	५०७६८	१३७३९	५१९८	१८५७२०
२२३१९९	७७०५	५५३१०	१४२६६	४७८८	१४११३०

श्रोत : जिल्ला पशुसेवा कार्यालय, पर्वत, २०७१

१७. सार्वजनिक प्रशासन

१. सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी संस्थागत व्यवस्था

प्रशासन सेवा : जिल्ला प्रशासन कार्यालय, पर्वत

नेपाली सेना : गोदाम, कुश्मा

जिल्ला प्रहरी कार्यालय : १ वटा

जिल्ला ट्राफिक कार्यालय : १ वटा

सशस्त्र प्रहरी बल : बडा गाउँ, कुश्मा

श्रोत : जिल्ला प्रशासन कार्यालय, पर्वत

२. नागरिकता प्रमाणपत्र सम्बन्धी विवरण

आर्थिक वर्ष ०७०/०७१ को आषाढ महिना सम्म वितरण भएका नागरिकता प्रमाण-पत्रको विवरण निम्नानुसार रहेको छ ।

सि.नं.	किसिम / आर्थिक वर्ष	वंशज	जन्म सिद्ध	वैवाहिक अंगीकृत	कर्मचारी परिवार	प्रतिलिपि	जम्मा वितरित
१	,२०६८ आषाढ सम्म.						१६८३८७
२	आ.व. ०६८/६९	५३०१		९			५३१०
३	आ.व. ०६९/७०	१०३८१		८	१०	२६३८	१३०३७

४	आ.व. ०७०/७१	१११०५		१९	८		१११३२

श्रोत : जिल्ला प्रशासन कार्यालय, पर्वत २०७२

१८. महिला र बालबालिका सम्बन्धी विवरण

१. महिला तथा बालबालिका

राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार पर्वत जिल्लामा महिला तथा बालबालिकाको संख्या यस प्रकार रहेको छ ।

महिला : जनसंख्या : ५५.७५ प्रतिशत, औसत आयु : ६५.०४ वर्ष,
बालबालिका : जनसंख्या: ३३.३८% (१५ वर्ष भन्दा कम उमेर भएका)

२. बसोबासको स्थिति अनुसार १६ वर्ष मुनिको जनसंख्या

	जम्मा	बसोबासको स्थिति अनुसार १६ वर्ष मुनिको जनसंख्या								नखुलेको
		आमा बाबु	आमा	बाबु	बाबु र सौतेनी आमा	आमा र सौतेनी बाबु	अरु नातेदार	काम लगाउने व्यक्ति	अन्य	
जम्मा	५२५९१	३७२६१	१३०८५	४८४	१०५	९	२७३	२४	१०३१	३१९
पुरुष	२६६६७	१८९१६	६६६७	२५८	७२	९	१६०	८	४४०	१३७
महिला	२५९२४	१८३४५	६४१८	२२६	३३	०	११३	१६	५९१	१८२

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, के.त.वि., काठमाडौं

३. स्थायी सम्पत्तिमा महिलाको स्वामित्व

जम्मा	महिलाको स्वामित्व			नखुलेको
	घर र जग्गा दुवैमा	जग्गामा मात्र	घर र जग्गा कुनैमा पनि नभएको	
३५६९८	४०९६	३४९४	२७९२४	१८४

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०६८, के.त.वि., काठमाडौं

४. बाल आश्रित अनुपात

	बाल आश्रित अनुपात प्रतिशत	
	२०५८	२०६८
जम्मा	७८.६४	६०.६६
महिला	६६.८०	४९.६१
पुरुष	९४.९७	७७.२१

बाल महिला अनुपात जनगणना २०६८ अनुसार ०.३२ रहेको छ ।

१९. राजनैतिकदल तथा प्रतिनिधित्व

१. संविधान सभामा भाग लिएका नलिएका दल तथा प्रतिनिधित्व

संविधान सभामा भाग लिएका दलहरू			
सि.नं.	राजनैतिक दल	सि.नं.	राजनैतिक दल
१	नेपाली कांग्रेस	७	संघिय समाजवादी पार्टी नेपाल
२	नेकपा एमाले	८	राष्ट्रिय जनमोर्चा नेपाल
३	एकीकृत नेकपा माओवादी	९	राष्ट्रिय जनमुक्ति पार्टी
४	रा.प्र.पा.नेपाल	१०	नेपाल परिवार दल
५	राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी	११	अखण्ड नेपाल पार्टी
६	ने.क.पा. माले		
संविधान सभामा भाग नलिएका दलहरू			
सि.नं.	राजनैतिक दल	सि.नं.	राजनैतिक दल
१२	ने.क.पा. - माओवादी	१४	ने.क.पा. एकीकृत
१३	ने.क.पा. माओवादी		

पर्वत जिल्लाबाट संविधान सभामा प्रतिनिधित्व गर्ने माननीयहरू

१. विकास लम्साल	२. अर्जुन प्रसाद जोशी	३. कल्पना चापागाई

श्रोत : जिल्ला निर्वाचन कार्यालय, पर्वत २०७१

२. गा.वि.स. अनुसार मतदाता विवरण

सि. नं.	गाविस	शुद्धेखि २०६९।९।१५ सम्म			शुद्धेखि २०७०।३।३१ सम्म			बाहिर जिल्लाबाट खिचाएको	०७।०५।१९ देखि ७ गते सम्म				यस जिल्लाको कुल जम्मा
		पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा		पुरुष	महिला	जम्मा	बाहिर जिल्लाबाट खिचाएको	
१	दुर्लुङ्ग	७६३	८०१	१५६४	९२५	९६८	१८९३	३७	३१	४२	७३	३५	२०३८
२	माभफाट	१२०९	१५५८	२७६७	१३९१	१८१९	३२१०	४७	३	४	७	३५	३२९९
३	सालिजा	५३७	६४८	११८५	६०५	७५२	१३५७	३७	५	४	९	१२	१४१५
४	बाजुड	१००७	१२१३	२२२०	११६४	१४१०	२५७४	५४	१४	१०	२४	२२	२६७४
५	बनौ	३३२	३८१	७१३	३८६	४४१	८२७	५	८	४	१२	२	८४६
६	देउपुर	६३७	७०५	१३४२	७१२	७९४	१५०६	२७	२१	२४	४५	१७	१५९५
७	देउराली	४३९	५०४	९४३	४८३	५६५	१०४८	१७	१३	१०	२३	८	१०९६
८	क्याड	४९४	५८४	१०७८	६१३	६९९	१३१२	७	११	१८	२९	९	१३५७
९	आर्थर डांडाखर्क	६६९	७३८	१४०७	७९०	९२६	१७१६	६६	५	८	१३	३७	१८३२
१०	चित्रे	४५१	५१०	९६१	५४९	५७६	११२५	१७	५	४	९	१८	११६९
११	खौलालांकुरी	४८४	५९६	१०८०	५८६	७२०	१३०६	३४	२	१	३	२५	१३६८
१२	चुवा	३६८	४१७	७८५	४५७	५१८	९७५	१८	८	११	१९	३	१०१५
१३	पकुवा	६०५	६६३	१२६८	७३५	७८०	१५१५	५१	१७	७	२४	२१	१६११
१४	राम्जादेउराली	५२८	५२५	१०५३	६४४	६५३	१२९७	७९	१०	१२	२२	२७	१४२५
१५	ठूलीपोखरी	६११	७०४	१३१५	७३५	८३९	१५७४	७२	१३	८	२१	३६	१७०३
१६	तिलाहार	१०३१	१२७८	२३०९	११२८	१४२२	२५५०	५१	२१	१७	३८	२१	२६६०
१७	पिपलटारी	६३४	७३१	१३६५	७१२	८१२	१५२४	४१	२४	२६	५०	३०	१६४५
१८	कटुवाचौपारी	५८१	६१२	११९३	६५५	६९१	१३४६	३१	१५	१८	३३	२३	१४३३
१९	भुकताडले	५६९	६८१	१२५०	६४७	७८२	१४२९	२६	५	५	१०	१५	१४८०
२०	कार्कीनेटा	४७५	५३४	१००९	५८६	६४३	१२२९	४५	०	१	१	२६	१३०१
२१	मुडिकुवा	५६७	६२५	११९२	६८८	७४१	१४२९	६८	१६	४	२०	३९	१५५६
२२	शंकरपोखरी	९५३	११२६	२०७९	११२५	१३११	२४३६	५९	२४	११	३५	३८	२५६८
२३	खुर्कोट	९६५	११०२	२०६७	११७२	१३३३	२५०५	४४	१०	११	२१	२२	२५९२
२४	थापाठाना	६८५	८४८	१५३३	८०६	१०३०	१८३६	६६	१०	४	१४	३३	१९४९
२५	भंगरा	४६९	५०८	९७७	५३४	५९२	११२६	२४	१	१	२	१६	११६८
२६	कुर्घा	७११	८९३	१६०४	८२६	९८४	१८१०	४६	७	८	१५	३३	१९०४
२७	लिमिठाना	३६४	४४१	८०५	४४०	५३३	९७३	२१	०	०	०	२०	१०१४
२८	देविस्थान	७२३	८१२	१५३५	८७६	९६९	१८४५	६४	१	३	४	४७	१९६०
२९	खानीगाउ	४८९	६१३	११०२	५९९	७४८	१३४७	४१	१०	८	१८	२०	१४२६
३०	ठानामौला	२९३	३५९	६५२	३६२	४६७	८२९	२०	०	४	४	१६	८६९
३१	बालाकोट	३३४	३६८	७०२	३७२	४१६	७८८	११	०	०	०	१३	८१२
३२	भोक्सिड	२२३	२४२	४६५	२६४	२९२	५५६	३	०	०	०	९	५६८
३३	लुंखु	५५६	६७६	१२३२	६३०	७४२	१३७२	४८	२	१	३	१९	१४४२
३४	नाडलीवाड	६०३	६८४	१२८७	६८१	७७८	१४५९	२३	२३	१४	३७	१०	१५२९
३५	पाखापानी	५६९	७१३	१२८२	६३६	७८५	१४२१	३७	१	०	१	३७	१४६६
३६	पाडराड	५३४	६१७	११५१	६७०	७८६	१४५६	२९	१	२	३	२४	१५१२
३७	फलामखानी	२११	२४८	४५९	२४३	३०२	५४५	८	२	०	२	११	५६६

३८	बाच्छा	४८९	५३१	१०२०	५६२	६३४	११९६	२८	१	३	४	६	१२३४
३९	बहाकी ठाटी	३८३	४७६	८५९	४६९	५५७	१०२६	१८	१	०	१	११	१०५६
४०	बर्चौर	४६७	५७४	१०४१	५४३	६५९	१२०२	१६	१	०	१	११	१२३०
४१	रानीपानी	५४२	६५१	११९३	६१३	७३४	१३४७	२०	०	०	०	१२	१३७९
४२	टकलाक	२९४	३९९	६९३	३४१	४५५	७९६	८	०	०	०	३	८०७
४३	उरामपोखरा	५३६	६६४	१२००	६०९	७४५	१३५४	१८	०	१	१	१२	१३८५
४४	भोर्ले	४२१	५८८	१००९	४९३	६५३	११४६	८	०	०	०	१३	११६७
४५	पाड	११२०	१३१४	२४३४	१२७७	१४३४	२७११	४१	८	१३	२१	२९	२८०२
४६	होश्राडदी	३८९	४६७	८५६	४७४	५५९	१०३३	१०	०	०	०	७	१०५०
४७	हुवास	९०१	११५३	२०५४	१०७०	१२९५	२३६५	२२	०	१	१	११	२३९९
४८	सरौखोला	४६९	५२९	९९८	५५०	६१८	११६८	२७	१	०	१	७	१२०३
४९	त्रिवेणि	४८९	५७४	१०६३	५६९	६५०	१२१९	१२	०	०	०	११	१२४२
५०	शलिग्राम	५६६	७३६	१३०२	६६०	८७७	१५३७	१७	२	०	२	८	१५६४
५१	बेउलीबास	६२१	७९५	१४१६	६८९	८८२	१५७१	१०	०	०	०	१०	१५९१
५२	शिवालय	१४४०	१६०३	३०४३	१६९३	१८९३	३५८६	४९	३७	५०	८७	२०	३७४२
५३	बासखर्क	२५४	२८२	५३६	२७८	३२४	६०२	८	०	०	०	४	६१४
५४	धाइरि	७७३	८७१	१६४४	८८०	९९२	१८७२	२०	६	१	७	१९	१९१८
५५	लेकफाट	६७८	७७१	१४४९	७४७	८८८	१६३५	२१	१	१	२	९	१६६७
	जम्मा	३२५०५	३८२३६	७०७४१	३७९४४	४४४६८	८२४१२	१७२७	३९७	३७५	७७२	१०३२	८५९४३
	.२०७०।१०।१५ देखि २०७१।३।३२ सम्मको								१०१८	८८२			१९००
	.२०७१।४।१ देखि २०७१।१।३० सम्मको								११११	८५९			१९७०
	कुल जम्मा शुरु देखि २०७१।१।३० सम्मको												८९८१३

श्रोत : जिल्ला निर्वाचन कार्यालय, पर्वत २०७१

१०. विविध

१. पर्वत जिल्लामा क्रियाशील सामाजिक संघ/संस्था तथा गैरसरकारी संघसंस्थाहरू

वि.सं. २०४६ पछिको प्रजातान्त्रिक प्रक्रियासंगै संघसंस्था खोल्नका लागि प्राप्त भएको स्वतन्त्रताको उपयोग गर्दै गाउँगाउँसम्म गैरसरकारी संस्थाहरू स्थापना हुन थालेपछि यस जिल्लामा हालसम्म ११८५ भन्दा बढि संस्थाहरू स्थापना भई जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा दर्ता भएका छन् । तर मठ, मन्दिर, उपभोक्ता समूह, धार्मिक समूह, गुठी आदि समेत संस्था दर्ता ऐन २०३४ अनुसार दर्ता भएकोले सामाजिक विकास संस्थाको रूपमा दर्ता भई नियमित नविकरण भएका संस्थाहरू करीब ३०० भन्दा कम रहेका छन् । गैर सरकारी संस्था महासंघ पर्वत शाखा यस जिल्लामा २०५२ सालमा स्थापना भएपछि हाल जिल्लामा क्रियाशील १०८ वटा गैरसरकारी संस्थाहरू यस शाखामा आबद्ध रहेका छन् ।

क्र.सं.	नाम	क्र.सं.	नाम
१	सीड नेपाल (SEED Npal)	२	जिल्ला कफी व्यवसायी संघ
३	इम्प्रेड नेपाल (IMPRED-Nepal)	४	सफा कुशमाका लागि सामुहिक अभियान
५	सिन्क्रेड पर्वत (CeCRED-Parbat)	६	उत्पीडित जनचेतना मञ्च
७	चौतर्फी विकास श्रोत मञ्च नेपाल(CDRF-Nepal)	८	नारी उत्थान समाज

९	ग्रामीण विकास सचेतन समाज (RDS)	१०	राष्ट्रिय दलित विकास संस्था (NDDO)
११	खुर्कोट युवा क्लब	१२	जनकल्याण सामाजिक महिला समुह
१३	समाज कल्याण श्रोत विकास केन्द्र सोर्देक नेपाल (SoRDeC-Nepal)	१४	सामुहिक उन्नति श्रोत विकास केन्द्र
१५	पर्वतीय विकास मञ्च (PDF)	१६	पिपुल्स युथ क्लब (PYC)
१७	नवचेतना सामुदायिक विकास केन्द्र (NCCDC-Nepal)	१८	पर्वत सामुदायिक विकास संस्था (PCDS)
१९	NGO नेटवर्क	२०	नेस्डो नेपाल (NESDO-Nepal)
२१	ए सिड नेपाल (A SEED-Nepal)	२२	प्रेस नेपाल (NESDO-Nepal)
२३	ग्रामीण विकास केन्द्र (RDC)	२४	पर्वतीय सामुदायिक विकास समाज (PCDS)
२५	धौलागिरी युथ क्लब (DYC)	२६	जनज्योति युवा क्लब
२७	सेवा नेपाल (SEWA-Nepal)	२८	एकीकृत सामुदायिक श्रोत विकास मञ्च
२९	हेल्पस् नेपाल (HELPS-Nepal)	३०	डानार पर्वत (DANAR)
३१	सूर्योदय युवा क्लब (SYC)	३२	एकल महिला सञ्जाल
३३	अपांग उत्थान समाज (DUS-Nepal)	३४	ग्रामीण उत्पीडित समुदाय विकास केन्द्र
३५	हडेक्स नेपाल (HDECS-Nepal)	३६	दलित जनसमाज नेपाल
३७	पर्वत मिलन क्लब (PMMC)	३८	हेफर इन्टरनेशनल नेपाल
३९	प्लान नेपाल	४०	कारितास नेपाल
४१	MSFP	४२	युएनडिपी
४३	एलजिसीडिपी	४४	टिबिएसयु
४५	RRRSDP/RTISWAP	४६	एक्सन एड नेपाल
४७	युरोपियन युनियन	४८	हेल्भेटास नेपाल
४९	जाइका	५०	Fund Board
५१	INF/PFR	५२	RWSSP-WN
५३	RDIF	५४	नेवा (NEWAH)
५५	OSI/ASD	५६	ESAP/AEPC
५७	रुम टु रिड	५८	USAID
५९	असल छिमेकी	६०	सेभ द चिल्ड्रेन

श्रोत : जि.वि.स.पर्वत, गैरसरकारी महासंघ नेपाल पर्वत शाखा

५. जिल्लामा रहेका विभिन्न कार्यालयहरूको सम्पर्क टेलिफोन नंबर

सि.नं	कार्यालयको नाम	कार्यालय रहेको स्थान	सम्पर्क टेलिफोन (जिल्ला कोड ०६७)
१	जिल्ला अदालत	लोकतान्त्रिकचोक नजिक	४२०१४८,१९५
२	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	लोकतान्त्रिक चोक नजिक	४२०१३३,१३४,३०३
३	जिल्ला विकास समितिको कार्यालय	लोकतान्त्रिक चोक नजिक	४२०२५६,५३०,१५४,१९७,१४४
४	जिल्ला प्राविधिक कार्यालय	बडा गाउँ	४२०१५१
५	स्थानिय विकास कोष	लोकतान्त्रिक चोक नजिक	४२०१२८
६	सशस्त्र प्रहरी बल चण्डिका गण	बडा गाउँ	४२०१५८,४५८,४६७
७	नेपाली सेना (गुल्म), पर्वत	गोदाम	४२०५२७,१५७

८	जिल्ला प्रहरी कार्यालय	कुश्मा	१००,४२०१००,१९९,२३६,२६२
९	उर्जा विकास समिति	फिल्महल चोक	४२०२७९
१०	जिल्ला शिक्षा कार्यालय	बडा गाउँ	४२०१०५,८२९
११	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	बडा गाउँ	४२०११९
१२	जिल्ला अस्पताल	बडा गाउँ	४२०४१४
१३	नेपाल बैंक लि.	लोकतान्त्रिक चोक	४२०१५५,५३५
१४	नेपाल विद्युत प्राधिकरण	शान्ति टोल	४२०१७७,२३७,४२११३१
१५	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय	बडा गाउँ	४२०११०,४७६
१६	कृषि विकास बैंक	लोकतान्त्रिक चोक नजिक	४२०१६६,५४७
१७	कारागार शाखा	बडा गाउँ	४२०१४२
१८	कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालय	धनेश्वर चोक	४२०१४०
१९	जिल्ला मालपोत कार्यालय	दुर्लुंग चोक	४२०१२९
२०	जिल्ला कृषि विकास कार्यालय	बडा गाउँ	
२१	राष्ट्रिय अनुसन्धान जिल्ला कार्यालय	जि.वि.स. संगै	४२०१०४
२२	कृषि सामग्री कं. लि.	बगैँचा	४२०१४३
२३	घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति	पुरानो बजार	४२०११८
२४	जिल्ला पशुसेवा कार्यालय	बडा गाउँ	४२०१२३
२५	जिल्ला भू संरक्षण कार्यालय	० कि.मी.	४२०११७,१२५
२६	जिल्ला वन कार्यालय	मैत्री चोक	४२०१३५
२७	जनकपुर चुरोट कारखाना	वि.पी. मार्ग	४२०१०७
२८	पश्चिमाञ्चल सिंचाइ सब डिभिजन नं २ कार्यालय	बडा गाउँ	४२०१७५
२९	जिल्ला हुलाक कार्यालय	बडा गाउँ	४२०१०८,५२९
३०	जिल्ला सरकारी वकिलको कार्यालय	बडा गाउँ	४२०१२१
३१	नेपाल टेलिकम दू.सं.का.	दुर्लुंग चोक	१९८,४२०४४४,२४४,३३३,१११,
३२	जिल्ला निर्वाचन कार्यालय	दुर्लुंग चोक	४२०१०९
३३	महिला तथा बालबालिका कार्यालय	जि.वि.स. कार्यालय अगाडि	४२०१०६
३४	राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक	दुर्लुंग चोक	४२०२४८,५४८
३५	कुश्मा नगरपालिकाको कार्यालय		
३६	नापी शाखा		

३७	जिल्ला आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र		
३९	साना सहरी सफाइ आयोजना		
४०	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी		
४१			
४२			
४३			
४४			
४५			

परिभाषा र व्याख्या

कृषक परिवार

राष्ट्रिय कृषिगणना २०६८ मा जग्गाको क्षेत्रफल वा पशुपक्षीको सङ्ख्या तल लेखिएबमोजिम भएमा मात्र कृषि-चलन मानिएको छ :

- (क) हिमाल र पहाडका जिल्लामा कम्तीमा ४ आना (०.०१२७२ हेक्टर) र तराइका जिल्लामा कम्तीमा ८ धुर (०.०१३५५ हेक्टर) क्षेत्रफल बाली लागेको जग्गा भएमा, वा
 (ख) जुनसुकै उमेरका कम्तीमा १ वटा गाई-भैंसी पालेको भएमा, वा
 (ग) कम्तीमा ५ वटा भेडा-बाखा, सुँगुर-बड्गुरजस्ता चौपाया पालेको भएमा, वा
 (घ) चल्ला र माउ गरी कम्तीमा २० वटासम्म चराचुरुङ्गी (कुखुरा, हाँस) पालेको भएमा ।

यस गणनामा कम्पनी वा प्रतिष्ठानको रूपमा संचालित कृषिव्यवसाय समावेश गरिएका छैनन् ।

अनुसूची : १

अवधारणा र परिभाषा

घरपरिवार : एउटा घरमुलीको आम्दानी र खर्चमा भर परि एउटै घरको छाना मुनी अक्सर बसोबास गरी एउटै चुलोमा खाना खाने व्यक्तिहरूको समुहलाई घर परिवार भनिन्छ । घर परिवारमा १ जना मात्र वा सो भन्दा बढी सदस्यहरू बस्न सक्छन् । नाता पर्ने वा नपर्ने सदस्यहरू पनि घरपरिवारका सदस्य हुन सक्छन् ।

घरपरिवार मुली : घर परिवारको आम्दानी खर्चको चाँजोपाँजो मिलाउने र आवश्यक पर्ने घर परिवारको सम्पूर्ण कुराको निर्णय गर्ने परिवारको सदस्यलाई परिवारमुली भनिन्छ ।

जनसंख्या : निश्चित क्षेत्र भित्र अक्सर बसोबास (स्थायी वा अस्थायी रूपमा) गरेका घरपरिवारका सदस्यहरूलाई जनसंख्यामा गणना गरिएको छ । लामो समयका लागि घरपरिवारबाट बाहिर गएका सदस्यलाई अनुपस्थित जनसंख्याको रूपमा गणना गरिएको छ ।

विदेशमा रहेको जनसंख्या वा अनुपस्थित जनसंख्या : गणनाको समयमा कुनै परिवारको सदस्य लामो समयदेखि वा लामो समयका लागि (छ महिना वा सो भन्दा बढी) विदेशमा रहेको वा छोटो समयको लागि घरमा आएको भए पनि विदेशमा रहेको जनसंख्यामा गणना गरिएको छ । छोटो समयको लागि तिर्थाटन, भ्रमण वा उपचारका लागि विदेश गएका वा पुन नजाने गरि आएका परिवार सदस्यहरूलाई विदेशमा रहेको जनसंख्यामा गणना गरिएको छैन ।

संस्थागत जनसंख्या : नेपाली सेना, जनपथ प्रहरी र शसस्त्र प्रहरीमा रहेका ,कारागारमा रहेका, छात्रावास, धर्मशाला आदिमा सामुहिक रूपमा बसेका व्यक्तिहरूलाई संस्थागत जनसंख्यामा गणना गरिएको छ ।

वार्षिक जनसंख्या बृद्धिदर : दुई जनगणना वर्षको जनसंख्यालाई आधार लिई Population Models अन्तर्गतको सूत्रहरू प्रयोग गरि वार्षिक रूपमा जनसंख्यामा थपघटको प्रतिशतमा निकालिने बृद्धिदरलाई वार्षिक जनसंख्या बृद्धिदर भनिन्छ ।

जनघनत्व : कुनै निश्चित ठाउँको कुल जनसंख्यालाई त्यस स्थानको कुल क्षेत्रफलले भाग गरी आउने मानलाई त्यस ठाउँको जनघनत्व भनिन्छ ।

लैङ्गिक अनुपात : कुनै निश्चित ठाउँको पुरुष जनसंख्यालाई महिला जनसंख्याले भाग गरी १०० ले गुणन गरी आउने मान लैङ्गिक अनुपात हो । यसले १०० जना महिला जनसंख्यामा पुरुष जनसंख्या भन्ने जनाउँछ ।

बाल निर्भरता दर : कुनै ठाउँ ०-१४ वर्ष सम्मको जनसंख्यालाई १५-४९ वर्ष सम्मको जनसंख्याले भाग गरी आउने प्रतिशतको मानलाई बाल निर्भरता दर भनिन्छ ।

प्रौढ निर्भरता दर : कुनै ठाउँको ६० वर्ष वा सो भन्दा माथिको कुल जनसंख्यालाई १५ देखि ५९ वर्षसम्मको कुल जनसंख्याले भाग गरी आउने प्रतिशतको मानलाई प्रौढ निर्भरता दर भनिन्छ ।

कुल निर्भरता दर : कुनै ठाउँको ०-१४ वर्ष सम्मको र ६० वर्ष वा सो भन्दा माथिको दुबैको कुल जनसंख्यालाई १५ देखि ५९ वर्षसम्मको कुल जनसंख्याले भाग गरी आउने प्रतिशतको मानलाई कुल निर्भरता दर भनिन्छ ।

प्रजनन् योग्य उमेर : १५ देखि ४९ वर्षसम्मका महिलाहरूको जनसंख्यालाई प्रजनन् योग्य उमेरको जनसंख्या भनिन्छ । मातृ-शिशु अनुपात : कुनै ठाउँको ०-४ वर्ष सम्मको बाल जनसंख्या लाई १५ देखि ४९ वर्ष सम्मको महिलाको कुल जनसंख्याले भाग गरी १००० ले गुणन गरी आउने मान मातृशिशु अनुपात हो ।

पढ्न लेख्न जान्ने : गणना गर्ने परिवारका ५ वर्ष वा सो भन्दा बढी उमेरका सदस्यहरू जुनसुकै भाषामा बढ्न लेख्न जान्नेलाई पढ्नलेख्न जान्नेमा उल्लेख गरिएको छ ।

साक्षरता दर : नेपालको सन्दर्भमा राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार कुनै ठाउँको ५ वर्ष वा सो भन्दा माथिको उमेर समूहको साक्षर जनसंख्या (पढ्न लेख्न र साधरण हरहिसाव गर्न जान्ने) लाई सोही उमेर समूहको जम्मा जनसंख्याले भाग गरी १०० ले गुणन गरी आउने मानलाई साक्षरता दर हो ।

प्रौढ साक्षरता दर : कुनै ठाउँको १५ वर्ष वा सो भन्दा बढी उमेरका साक्षर पौढहरूको जनसंख्यालाई सोही उमेर समूहको कुल पौढहरूको जनसंख्याले भाग गरी १०० ले गुणन गरी आउने प्रतिशतको मानलाई प्रौढ साक्षरता दर भनिन्छ ।

कुलभर्ना दर : कुनै विद्यालयको कुनै तहको कुल विद्यार्थी भर्ना संख्यालाई सोही तहको उमेर समूह (५ देखि ९ वर्ष) जम्मा जनसंख्याले भागगरी १०० ले गुणन गर्दा आउने प्रतिशत नै कुल भर्ना दर हो । नेपालको प्राथमिक तहको आधिकारिक उमेर ५ देखि ९ वर्ष सम्म रहेको छ । कुल भर्नादर १०० भन्दा बढी पनि हुन सक्दछ ।

खुद भर्ना दर : कुनै विद्यालयको कुनै तहको कुल विद्यार्थी भर्ना संख्या (आधिकारिक उमेरका मात्र) लाई सोही तहको उमेर समूह (आधिकारिक उमेर) को जम्मा जनसंख्याले भागगरी १०० ले गुणन गर्दा आउने प्रतिशत नै खुद भर्नादर हो । खुद भर्नादर १०० भन्दा बढी हुन सक्दैन ।

परिवार नियोजन साधन प्रयोगकर्तादर : परिवार नियोजनका स्थायी वा अस्थायी साधन प्रयोग गर्ने विवाहित जनसंख्यालाई जम्माविवाहित जनसंख्याले भाग गरी १०० ले गुणन गर्दा आउने प्रतिशत नै परिवार नियोजन साधन प्रयोगकर्तादर हो ।

आर्थिक क्रियाकलाप दर : १० वर्ष वा सो भन्दा माथिको उमेर समुहको आर्थिक रुपमा सक्रिय जनसंख्यालाई सोही उमेर समुहको जम्मा जनसंख्याले भाग गरी १०० ले गुणन गर्दा आउने प्रतिशत नै आर्थिक क्रियाकलाप दर हो । आर्थिक रुपमा सक्रिय जनसंख्यामा रोजगार र बेरोजगार दुबै जनसंख्यालाई समावेश गरिन्छ ।

कुल रोजगार दर : १० वर्ष वा सो भन्दा माथिको उमेर समुहको जम्मा रोजगार जनसंख्यालाई सोही उमेर समुहको जम्मा आर्थिक रुपमा सक्रिय जनसंख्याले भाग गरी १०० ले गुणन गर्दा आउने प्रतिशत नै कुल रोजगारी दर हो ।

कुल बेरोजगार दर : १० वर्ष वा सो भन्दा माथिको उमेर समुहको जम्मा बेरोजगार जनसंख्यालाई सोही उमेर समुहको जम्मा आर्थिक रुपमा सक्रिय जनसंख्याले भाग गरी १०० ले गुणन गर्दा आउने प्रतिशत नै कुल बेरोजगारी दर हो ।

कृषि चलन : पहाड तथा हिमालमा ४ आना र तराइमा ८ धुर वा सो भन्दा बढी कृषी कार्यका लागि जग्गा उपयोग गर्ने वा कम्तीमा १ ठुलो चौपाया वा कम्तीमा ५ वटा साना चौपाया वा कम्तीमा २० वटा कुखुरा हाँस जस्ता पंक्षिपालन गर्ने कृषक परिवारलाई कृषि चलन भनिन्छ ।

प्रतिष्ठान : एउटा प्रशासनिक ईकाइमा रही एउटा प्रमुख बस्तु तथा सेवाको उत्पादन गर्ने कुनै एक स्थानमा रहेको निकाय तथा उद्योगलाई प्रतिष्ठान भनिन्छ । औद्योगिक गणनाको परिभाषा अनुसार १० जना वा सो भन्दा बढी व्यक्ति संलग्न रहेको उत्पादन मुलक उद्योगलाई ठूला प्रतिष्ठानमा गणना गरिन्छ ।

बाल आश्रित अनुपात :

सन्दर्भ सामाग्री

वेवसाइट :

www.cbs.gov.np

www.ddcparbat.gov.np

soft copy cd census info

soft copy cd nepal info

वार्षिक कृषि विकास कार्यक्रम तथा तथ्यांक पुस्तिका (२०७०/७१) जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, पर्वत

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन (२०६९/७०) (अप्रकाशित आ.व २०७०/७१को सफ्टकपी समेत) जिल्ला पशुसेवा कार्यालय, पर्वत